

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ОБЛІК І АУДИТ»

галузь знань 07 Управління та адміністрування
спеціальність 071 Облік і оподаткування

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ І АУДИТУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО
І ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

здобувача: Тетері Вероніки Сергіївни _____

Науковий керівник: д.е.н., професор Шигун М.М. _____

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

В.о. завідувача кафедри: к.е.н., доцент Цятковська О.В. _____

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 122 сторінки, основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 95 сторінках друкованого тексту. Робота містить 11 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел з 80 найменувань та додатки.

«Методичні підходи до обліку і аудиту витрат на виробництво і формування собівартості продукції»

Об'єктом дослідження є система обліку і аудиту витрат на виробництво та процес формування собівартості продукції на підприємстві.

Предметом дослідження є організаційні та методичні підходи, які використовуються в обліку і аудиті витрат на виробництво, а також процеси формування собівартості продукції на підприємствах.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є проведення глибокого аналізу та систематизації методичних підходів до обліку і аудиту витрат на виробництво, а також до формування собівартості продукції.

Відповідно до поставленої мети визначені такі *завдання*:

- описати економічну сутність витрат на виробництво та собівартості продукції;
- охарактеризувати класифікацію витрат на виробництво та її роль у формуванні собівартості;
- визначити фактори, що впливають на формування собівартості продукції;
- проаналізувати сучасні підходи до формування собівартості продукції та обліку витрат на виробництво;
- дослідити методи обліку витрат на виробництво та собівартості продукції;
- сформулювати основні принципи організації аудиту витрат на виробництво та собівартості продукції;
- розглянути методи проведення аудиту витрат на виробництво;

- дослідити напрямки оптимізації внутрішнього контролю формування собівартості продукції та підвищення ефективності процесу виробництва;
- підбити підсумки та сформулювати висновки на основі отриманих результатів.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у виокремленні конкретних висновків та пропозицій щодо обліку та аудиту витрат на виробництво, що можуть бути використані для вдосконалення процесів управління витратами на підприємствах різних галузей.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2025.

Рік захисту роботи – 2025.

Ключові слова: витрати, аналіз витрат, облік, фінансовий стан, організація обліку, аудит.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО	8
1.1 Економічна сутність витрат на виробництво та собівартості продукції.....	8
1.2 Класифікація витрат на виробництво.....	13
1.3 Фактори впливу на формування собівартості продукції	18
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ	24
2.1 Організація бухгалтерського обліку витрат на виробництво	24
2.2 Методичні засади обліку витрат на виробництво та собівартості продукції.....	34
2.3 Відображення витрат на виробництво продукції у фінансовій звітності підприємства	51
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ	58
3.1 Основні принципи організації аудиту витрат на виробництво та собівартості продукції.....	58
3.2 Методи проведення аудиту витрат на виробництво та собівартості продукції..	70
3.3 Напрямки оптимізації внутрішнього контролю формування собівартості продукції і підвищення ефективності процесу виробництва	79
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ	103

ВСТУП

У період економічної кризи та обмежених матеріальних та фінансових ресурсів, ефективне управління та раціональне використання цих ресурсів набуває особливої актуальності. Зокрема, контроль за споживанням сировини та матеріалів у виробництві стає критично важливим завданням для підприємств. У таких умовах організація ефективної системи обліку та контролю витрат стає найпріоритетнішою задачею для виробників в Україні.

Проте, дослідження поточного стану систем обліку витрат та калькулювання собівартості продукції на підприємствах України свідчить про те, що значна частина накопиченої інформації в системах управлінського обліку залишається невикористаною. Це відбувається через відсутність усвідомлення підприємцями переваг, які може принести передовий світовий досвід в організації обліку витрат. Ця проблема стає однією з причин обмеженого впровадження на практиці передових методів обліку витрат та калькулювання собівартості продукції на вітчизняних підприємствах.

Один із значущих факторів, який суттєво вплинув на економічне положення вітчизняних промислових підприємств, був недолік у системі обліку виробничих витрат. Дана система не могла забезпечити своєчасну та достовірну інформацію щодо витрат на виробництво, що обмежувало можливості ефективного управління цими витратами. Іноземний досвід господарювання в умовах ринкової економіки свідчить про те, що впровадження сучасних інформаційних систем є найнадійнішим методом поліпшення системи обліку, аналізу, аудиту і управління виробничими витратами.

Управління витратами виробництва є важливим елементом системи керівництва підприємством і має бути побудоване так, щоб забезпечувати ефективність управлінських рішень. Сучасні підходи до обліку витрат орієнтовані на гнучкість і

адаптацію до можливостей підприємства, що замінило традиційні стандартизовані процедури.

Аналіз і аудит витрат виробництва є важливими інструментами для прийняття ефективних економічних рішень, що робить їх особливо актуальними в сучасних умовах. Держава регулює ці процеси через встановлення нормативів, реєстрацію аудиторів і контроль за їх діяльністю, тоді як професійні аудиторські організації також відіграють значну роль. Однак, універсальні практичні методики для проведення аналізу та аудиту поки що відсутні, що створює необхідність розробки індивідуальних підходів.

Дослідженню проблем організації та методології обліку, аналізу і аудиту витрат виробництва приділили увагу у своїх працях провідні вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: Ф.Ф. Бутинець [39], В.В. Кулішов [10], О.Г. Шпикуля [8], Я.О. Остапенко [29], С.А. Котляров [20], І.І. Пилипенко [55], А.В. Череп [18] та інших.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи: проведення глибокого аналізу та систематизації методичних підходів до обліку і аудиту витрат на виробництво, а також до формування собівартості продукції. Дослідження має на меті виявлення сучасних тенденцій, проблем та перспектив у цих сферах, а також розробку практичних рекомендацій для підвищення ефективності процесів обліку та аудиту на підприємствах різних галузей економіки.

Завдання кваліфікаційної магістерської роботи:

1. Описати економічну сутність витрат на виробництво та собівартості продукції.
2. Охарактеризувати класифікацію витрат на виробництво та її роль у формуванні собівартості.
3. Визначити фактори, що впливають на формування собівартості продукції.
4. Проаналізувати сучасні підходи до формування собівартості продукції та обліку витрат на виробництво.
5. Дослідити методи обліку витрат на виробництво та собівартості продукції.

6. Сформулювати основні принципи організації аудиту витрат на виробництво та собівартості продукції.
7. Розглянути методи проведення аудиту витрат на виробництво.
8. Дослідити напрямки оптимізації внутрішнього контролю формування собівартості продукції та підвищення ефективності процесу виробництва.
9. Підбити підсумки та сформулювати висновки на основі отриманих результатів.

Об'єктом дослідження є система обліку і аудиту витрат на виробництво та процес формування собівартості продукції на підприємстві.

Предметом дослідження є організаційні та методичні підходи, які використовуються в обліку і аудиті витрат на виробництво, а також процеси формування собівартості продукції на підприємствах. Дослідження охоплює теоретичні аспекти та практику застосування методів обліку та аудиту, спрямованих на оптимізацію витрат виробництва та підвищення ефективності управління собівартістю продукції.

Методи дослідження. Дослідницький процес у роботі базується на діалектичному підході до вивчення обліку, аналізу та аудиту витрат виробництва. Для аналізу та вдосконалення обліку витрат використовувалися методи групування, економіко-математичного моделювання, узагальнення та економічної статистики. Методичні аспекти аудиту витрат вивчалися за допомогою порівнянь, співставлень, розробки системи показників, аналітичних таблиць, середніх величин та імітаційного моделювання.

Інформаційною основою дослідження слугують законодавчі акти України, нормативні документи, галузеві інструкції, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних економістів. Додатково використовувалися матеріали науково-практичних конференцій, статистичні дані та інші джерела, що забезпечують глибоке та всебічне вивчення обліку та аудиту витрат виробництва.

Новизна проведеного дослідження полягає у створенні рекомендацій та пропозицій для удосконалення організації та методології обліку, аналізу та аудиту прямих витрат виробництва на місцях їх виникнення. Запропоновано використання інформаційних систем бухгалтерського обліку для забезпечення більш ефективного контролю та управління процесами витрат.

У рамках дослідження розглянуті сучасні підходи до використання інформаційних систем у бухгалтерському обліку, що дозволяє ефективно взаємодіяти з процесами виробництва та впроваджувати інноваційні методи управління витратами.

Крім того, дослідження враховує специфіку витрат на виробництво в умовах сучасного економічного середовища, зокрема, враховує вплив економічної нестабільності та конкуренції на формування собівартості продукції.

Такий підхід відкриває можливості для покращення стратегій управління витратами, забезпечуючи підприємствам інструменти для більш ефективного контролю над фінансовими процесами та вдосконалення систем обліку та аудиту.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у виокремленні конкретних висновків та пропозицій щодо обліку та аудиту витрат на виробництво, що можуть бути використані для вдосконалення процесів управління витратами на підприємствах різних галузей.

Одержані результати сприяють розробці ефективних методів організації бухгалтерського обліку витрат, що дозволяє забезпечити точність у відображенні собівартості продукції, оптимізувати структуру витрат та підвищити прозорість фінансової звітності. Крім того, рекомендації щодо проведення аудиту витрат на виробництво допоможуть підвищити ефективність внутрішнього контролю, сприятимуть виявленню можливих резервів для зниження собівартості продукції та покращенню фінансових результатів підприємства. Пропозиції щодо оптимізації процесів обліку та аудиту дозволяють підприємствам забезпечити більш ефективне

використання ресурсів, зменшити витрати, знизити матеріаломісткість і підвищити конкурентоспроможність на ринку. Врахування результатів дослідження може також допомогти у розробці стратегій для покращення фінансової стабільності підприємств, їх здатності адаптуватися до змінюваних економічних умов і забезпечити стійке зростання. Застосування на практиці запропонованих підходів дозволить підвищити ефективність процесу виробництва, що є важливим для досягнення довгострокового успіху на ринку.

Апробація результатів дослідження. За результатами проведеного дослідження опубліковано тези за темою "Інтеграція діджитал аудиту витрат як інноваційного інструменту в управлінні фінансами виробничого підприємства в умовах цифровізації економіки" у в збірнику матеріалів VIII Міжнародної наукової конференції «Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень» (31.01.2025; м. Дрогобич, Україна).

Структура та зміст роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі роботи досліджено теоретичні аспекти обліку витрат виробництва. Методичні підходи до формування собівартості та ефективність впровадження даних підходів розкриті в другому розділі. Третій розділ роботи присвячено обґрунтуванню методики аудиту витрат виробництва та визначенню шляхів їх удосконалення.

Загальний обсяг роботи 95 сторінок. Робота містить 11 таблиць, 5 рисунків та додатки. Список використаних джерел складається з 80 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО

1.1 Економічна сутність витрат на виробництво та собівартості продукції

Витрати на виробництво є ключовим елементом економічної діяльності підприємства, оскільки вони відображають використання ресурсів для створення продукції чи надання послуг. Економічна сутність витрат полягає у відображенні споживання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів, необхідних для забезпечення виробничого процесу [1, с. 285].

Витрати на виробництво включають усі елементи, що формують собівартість продукції, зокрема:

- матеріальні витрати, що охоплюють сировину, енергію, напівфабрикати;
- трудові витрати, пов'язані з оплатою праці робітників;
- амортизаційні відрахування, що відображають знос основних засобів;
- інші витрати, що забезпечують виробничу діяльність [2, с. 238].

Економічна сутність витрат полягає також у їхньому впливі на фінансові результати підприємства. Зменшення витрат сприяє зростанню рентабельності та конкурентоспроможності. Водночас, надмірна економія може негативно позначитися на якості продукції або ефективності виробничих процесів [3, с. 365].

Сучасні підходи до управління витратами враховують не лише їхній облік, але й оптимізацію через інновації, цифровізацію та впровадження енергозберігаючих технологій. Це дозволяє знижувати собівартість продукції, забезпечуючи стабільний розвиток підприємства [4, с.187].

Відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), витрати класифікуються на основі їхньої природи або функції. Наприклад, у МСФЗ 2 "Запаси" зазначено, що виробничі витрати включають прямі витрати на матеріали, оплату праці, а також непрямі витрати, необхідні для перетворення матеріалів у готову продукцію [5].

Матеріали наведені в Додатку А містять різні трактування поняття «витрати» з точки зору різних джерел та нормативних актів. Проілюстровані дані показують, як різні підходи до обліку витрат відображають їх сутність в контексті фінансової звітності, податкового обліку та управлінського обліку. Кожне з цих трактувань підкреслює різні аспекти витрат: від економічного зменшення активів і зобов'язань до важливості інформації про витрати для ефективного управління підприємством. Ці визначення є основою для розуміння витрат у різних сферах діяльності підприємства та для правильного обліку і аналізу витрат на виробництво (Додаток А).

Витрати є ключовим фактором, який обмежує прибуток підприємства, а також значною мірою визначає рівень пропозиції на ринку. Тому ефективне управління витратами має критичне значення для успішної діяльності підприємства, і саме тому дослідженню категорії «витрати» слід приділяти особливу увагу. В економічній теорії вже давно триває обговорення різниці між поняттями «витрати» та «затрати». Одним з варіантів розмежування цих термінів є підхід, запропонований О. Шпикуля (Додаток Б) [8, с. 118].

Автори А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук та А.А. Турило трактують витрати виробництва як процес, який охоплює загальні етапи виробництва, в той час як собівартість пов'язана безпосередньо з конкретним продуктом або завершеним виробничим процесом [9, с. 95]. Вони вважають, що витрати виробництва є етапом переходу від абстрактного поняття вартості до більш конкретного – собівартості продукції. З їхньої точки зору, витрати є теоретичним поняттям, яке описує процес відтворення з перспективи всього суспільства.

Структура собівартості на підприємствах різних галузей має суттєві відмінності. Наприклад, витрати на продукцію квіткового магазину формуються інакше, ніж собівартість продукції птахофабрики, що безпосередньо впливає на ціноутворення, а отже, і на попит та кінцевий прибуток підприємства. Завдання керівника полягає в тому, щоб досягти максимальної ефективності бізнесу, знижуючи витрати на продукцію, але не знижуючи її якість. Для цього кожне підприємство розраховує собівартість, використовуючи різні підходи, зокрема, через економічні елементи витрат для загальної собівартості продукції або через калькуляційні статті витрат на одиницю виробу.

Чиста заводська собівартість включає всі витрати, пов'язані з виготовленням продукції до моменту її здачі на склад. Однак для визначення повної собівартості необхідно врахувати також витрати на збут, які виникають у процесі реалізації продукції. До таких витрат належать транспортні витрати, заробітна плата вантажників та інші витрати, пов'язані з доставкою продукції замовнику.

Ключовою характеристикою витрат є їхній вплив на фінансовий результат підприємства. Зменшення витрат сприяє зростанню прибутковості, однак надмірна економія може призвести до втрати якості продукції або зниження рівня обслуговування клієнтів. Тому оптимізація витрат є стратегічним завданням для кожного підприємства [1].

Крім того, витрати на виробництво є основою для формування собівартості продукції. Згідно з ПСБО 9 "Запаси", собівартість продукції включає всі витрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції, а також частину загальновиробничих витрат, розподілених на основі раціональної бази [6].

Організація обліку витрат за економічними елементами є ключовою для складання фінансової звітності підприємства. Перелік калькуляційних статей витрат розробляється підприємством з урахуванням його специфіки та виробничих процесів. На основі цього переліку формуються калькуляційні розрахунки та внутрішня

звітність, що дозволяє точно відобразити виробничі витрати в Звіті про фінансові результати.

Основною метою обліку витрат на виробництво є створення системи взаємопов'язаних показників, які визначають собівартість продукції. З цією метою необхідно забезпечити постійний контроль за тим, як витрати відносяться до собівартості. Витрати є важливою та складною економічною категорією, що має велике значення в управлінні підприємством. Це зумовлено тим, що витрати безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності підприємства, визначають цінову політику, відображають рівень технологічного процесу та організації виробництва, а також є основою для оцінки ефективності господарської діяльності через порівняння витрат з досягнутими результатами [7].

Витрати виробництва визначаються через собівартість продукції, яка включає всі матеріальні витрати та витрати на оплату праці, необхідні для виготовлення та реалізації товарів. Однак, окрім витрат на виробництво, підприємство також несе витрати на збут і просування продукції. Це включає витрати на транспортування продукції до споживача, проведення маркетингових досліджень та організацію реклами, що є частиною витрат на реалізацію продукції [10, с. 141].

До витрат підприємства також відносяться податки, збори та відрахування в різні цільові та позабюджетні фонди, які включаються до собівартості продукції. Сума витрат на виробництво, реалізацію, податки та обов'язкові відрахування утворює загальну собівартість продукції, що є повними витратами підприємства [10, с.140].

Поняття «витрати» має різні визначення, які поділяються на дві основні групи: економічний (управлінський) та бухгалтерський підходи. Економічний підхід акцентує увагу на аналізі витрат для прийняття управлінських рішень, тоді як бухгалтерський підхід зосереджується на фіксації фактичних витрат у фінансовій звітності. Ці підходи мають суттєві відмінності, що визначають їх застосування у різних аспектах діяльності підприємства.

Поняття «витрати» має багато різних визначень, які можна поділити на два основні підходи: економічний (управлінський) та бухгалтерський. Кожен з цих підходів має свої особливості та акценти, що робить їх суттєво різними в контексті трактування витрат [7].

Згідно з бухгалтерським підходом, витрати представляють собою фактично сплачену суму грошових коштів, витрачених на залучення економічних ресурсів для ведення підприємницької діяльності. В цьому контексті облік витрат зосереджений на фіксації реальних грошових операцій та витрат на ресурси, що використовуються в процесі виробництва [7].

Підсумовуючи, витрати на виробництво є важливою складовою економічної діяльності підприємства, що впливає на його фінансові результати та конкурентоспроможність. Вони охоплюють всі ресурси, що використовуються для створення продукції чи надання послуг, включаючи матеріальні, трудові, амортизаційні та інші витрати. Ефективне управління витратами дозволяє підприємствам знижувати собівартість продукції, підвищуючи рентабельність та конкурентоспроможність. Водночас, надмірна економія може негативно позначитись на якості продукції або на ефективності виробничих процесів. Тому оптимізація витрат через впровадження новітніх технологій та інновацій є важливим стратегічним завданням для підприємств. Різні підходи до визначення витрат, зокрема бухгалтерський та управлінський, дають змогу підприємствам точніше оцінювати їх вплив на діяльність і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

1.2 Класифікація витрат на виробництво

Для ефективного управління витратами більшість підприємств потребує класифікації витрат за різними критеріями, що відповідають цілям управлінської діяльності. Така класифікація дозволяє без додаткової аналітичної обробки з боку менеджерів та інших керівників правильно розподіляти витрати на етапах підготовки звітності. Вона повинна відповідати вимогам бухгалтерського обліку, який є основним джерелом інформації для підприємства, забезпечуючи повноту, точність та об'єктивність даних про витрати.

Бухгалтерський облік здійснює накопичення, вимірювання та підготовку інформації про витрати, що дозволяє здійснювати контроль і забезпечувати правильність фінансової звітності. Всі витрати повинні бути детально зафіксовані через план бухгалтерського обліку підприємства, аналітичні дані та форми звітності, що дає змогу здійснювати ефективне управління витратами на всіх етапах виробничого процесу.

Класифікація витрат має важливе значення для внутрішнього контролю та планування, оскільки вона дозволяє визначити собівартість продукції, а також оптимізувати витрати для досягнення фінансових цілей підприємства.

Класифікація витрат є важливим інструментом для ефективного управління підприємством, оскільки вона дозволяє розподіляти витрати на окремі категорії відповідно до їхніх характеристик і впливу на фінансові результати. Це дає змогу точніше визначити собівартість продукції, контролювати фінансові потоки і приймати обґрунтовані управлінські рішення. Зокрема, класифікація витрат допомагає виокремити ключові елементи витрат, на яких підприємство повинно спеціалізуватися для підвищення ефективності [14].

Залежно від правового статусу підприємства, його технологічні процеси, організаційна структура та взаємодія з партнерами і контрагентами можуть значно відрізнятись. Це зумовлено специфікою виробничих процесів, яка визначається технологією виготовлення продукції, що, у свою чергу, впливає на організацію обліку витрат. Правильна організація аналітичного обліку є критично важливою для ефективного контролю виробничого процесу, оскільки вона дозволяє точно визначити витрати за видами продукції та відділами підприємства [15, с. 516].

Класифікація витрат за обліково-аналітичними стандартами включає врахування характеру виробничого процесу та особливостей продукції. Це дозволяє підприємствам ефективно організувати внутрішній облік витрат і скласти детальну звітність, що враховує види продукції, центри відповідальності та статті витрат. Такий підхід допомагає забезпечити точність фінансових розрахунків та підвищити ефективність управлінських рішень [15, с. 520].

Розглядаючи думку науковців, які підкреслюють, що витрати є основним об'єктом аналізу в процесі управління підприємством, а їх класифікація є важливою для ефективного управління, можна зазначити, що численні класифікаційні ознаки витрат призвели до необхідності їх систематизації. Це дає можливість більш чітко визначити, які витрати мають найбільший вплив на результативність підприємства та як ними управляти для досягнення максимального ефекту. Класифікація витрат дає змогу розрізняти витрати за різними критеріями, такими як їхня функціональна роль у виробничому процесі, спосіб виникнення або зв'язок з конкретними виробничими одиницями. Це дозволяє підприємствам не лише контролювати витрати, а й ефективно їх оптимізувати, що є важливим аспектом стратегічного управління [16, с. 58].

У світовій практиці витрати класифікуються за кількома основними ознаками, що дозволяє підприємствам ефективно управляти витратами та аналізувати їх вплив на фінансові результати. Класифікація витрат може включати розподіл за складом (фактичні, планові або прогнозні), обсягом виробництва (змінні або постійні),

ступенем усереднення (загальні або середні), функцією управління (виробничі, комерційні та адміністративні) та періодом генерації прибутку (операційні витрати або собівартість). Це дозволяє глибше аналізувати витрати та їх вплив на фінансові результати підприємства [17, с.152].

У зарубіжній практиці класифікація витрат за напрямками, такими як оцінка запасів, прийняття управлінських рішень та контроль виконання планів, сприяє точнішому аналізу та управлінню витратами. Такий підхід дозволяє підприємствам оптимізувати виробничі процеси, ефективно контролювати витрати та досягати покращення фінансових результатів [17, с.152].

Основні класифікаційні ознаки витрат, зазначені в дослідженнях науковців, включають кілька підходів до їх систематизації. А. В. Череп підкреслює важливість класифікації витрат за калькуляційними статтями для ефективного управлінського обліку та контролю прибутку [18, с. 167].

О. Орлов пропонує класифікацію витрат за кількома ознаками: за економічним змістом — на елементи витрат; за характером і призначенням — на статті витрат; за залежністю від обсягів виробництва — на пропорційні та непропорційні витрати; за способом віднесення на собівартість продукції — на прямі і непрямі витрати [19, с. 215]. Така класифікація дозволяє більш детально аналізувати витрати підприємства і правильно їх розподіляти для формування точних фінансових результатів.

С. Котляров пропонує розширену класифікацію витрат, що включає поділ за економічним змістом на основні та накладні, за доцільністю їх здійснення на продуктивні та непродуктивні, а та кож за ступенем економічної однорідності на прості та комплексні статті витрат [20, с. 86]. Такий підхід сприяє глибшому розумінню структури витрат і їхнього впливу на ефективність діяльності підприємства.

В. М. Панасюк, в свою чергу, зазначає, що класифікація за економічними елементами не дозволяє точно визначити собівартість окремих видів продукції, тому

необхідно застосовувати класифікацію витрат за статтями калькуляції, враховуючи їх призначення і місце виникнення [21, с. 54].

Класифікація витрат має не лише формальне значення, а й виступає важливим інструментом для організації системи управління витратами, а також для визначення механізмів їх формування та прийняття оптимальних рішень у бізнесі. Вона є необхідною для оцінки можливого впливу витрат на фінансові результати підприємства або визначення міри цього впливу на кінцевий результат [22, с. 51].

Для того щоб класифікація витрат була ефективною, потрібно чітко визначити, до якого типу управління вони відносяться: поточного чи стратегічного. Точне застосування класифікації витрат сприяє прийняттю обґрунтованих рішень, які допомагають знижувати витрати та збільшувати прибуток підприємства [23, с. 75].

Собівартість є важливим економічним показником, що визначає вартість продукції, товарів, послуг або операцій, створених підприємством, та визначає фінансові результати діяльності в порівнянні з отриманими доходами. Класифікація витрат значно полегшує управлінські процеси, особливо коли використовуються сучасні комп'ютерні системи, що дозволяють автоматизувати обробку запланованих і фактичних витрат без додаткових аналітичних зусиль. Для більш точного аналізу доцільно розширити класифікацію витрат, зокрема, з урахуванням виду прибутку або збитку, що виникає в процесі поточної діяльності, а також розрізняти витрати, що були враховані і не враховані у фінансовому плані, що може впливати на збільшення вартості підприємства [24, с. 240].

Групування витрат за різними класифікаційними функціями дозволяє оцінити витрати підприємства з різних аспектів і допомагає краще зрозуміти їхній вплив на результати виробництва. Це дозволяє більш точно визначити, які витрати виникають у процесі діяльності, а також їх потенційний вплив на майбутні фінансові результати. Зокрема, при розробці стратегії скорочення витрат важливо звертати увагу як на поточні витрати, з якими підприємство стикається, так і на можливі витрати в

майбутньому. Пошук можливостей для зниження витрат є важливим кроком для підвищення прибутковості. Таким чином, розуміння класифікації витрат і їх формування є основою для розробки ефективних стратегій управління витратами та досягнення фінансової стабільності підприємства [26, с. 247].

Залежно від зв'язку витрат з обсягом виробництва витрати поділяють на постійні та змінні. Постійні витрати залишаються незмінними в межах певного обсягу виробництва, не залежно від його змін. Однак, при значних змінах обсягу виробництва, коли це потребує зміни організаційної чи виробничої структури, постійні витрати можуть змінюватися стрибкоподібно, після чого вони знову стабілізуються. До таких витрат належать витрати на утримання будівель, споруд, оренду, управління цехом тощо [26, с. 312]. Витрати, які змінюються незначно при зміні обсягів виробництва, називають умовно-постійними.

Змінні витрати, в свою чергу, безпосередньо залежать від обсягу виробництва. Вони можуть бути поділені на три категорії: пропорційні, прогресивні та регресивні. Пропорційні витрати змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу виробництва, прогресивні — збільшуються швидше за обсяг виробництва, а регресивні — зменшуються при зростанні обсягу виробництва [25, с. 311].

Розподіл витрат на постійні та змінні є важливим етапом у процесі планування та прийняття управлінських рішень. Пропорційні змінні витрати змінюються в прямій залежності від обсягу виробництва, що дозволяє точно прогнозувати витрати при зміні обсягів. Прогресивні змінні витрати зростають швидше за обсяг виробництва, що може бути результатом збільшення виробничих потужностей або складності процесів. Натомість регресивні змінні витрати зростають повільніше, що може бути обумовлено економією на масштабах або зниженням потреби в ресурсах при збільшенні обсягів виробництва. Такий розподіл витрат дозволяє підприємствам краще планувати свої фінанси, розуміти, як зміни в обсязі виробництва впливають на загальні витрати, а також вибирати оптимальні стратегії для мінімізації витрат і максимізації прибутку [27, с. 6].

Витрати можуть бути класифіковані за часом їх виникнення на поточні, одноразові та майбутні. Поточні витрати виникають регулярно в рамках поточного періоду, здійснюються щоденно і є невід’ємною частиною поточної діяльності підприємства. Одноразові витрати – це витрати, які здійснюються не частіше одного разу на місяць і мають разовий характер, наприклад, витрати на придбання специфічного обладнання або на разові послуги. Майбутні витрати передбачають резервування коштів для їх здійснення в майбутньому, зазвичай у рамках кошторису чи нормативного планування, до таких витрат відносяться, наприклад, оплата відпусток або сезонні витрати [27, с. 8].

Класифікація витрат є ключовим інструментом для ефективного управління фінансами підприємства. Вона дозволяє більш точно визначати собівартість продукції, раціоналізувати витрати та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Це сприяє підвищенню фінансової стабільності підприємства та його прибутковості. Розподіл витрат на постійні та змінні, а також їх класифікація за часом виникнення забезпечують ефективне планування і контроль витрат на всіх етапах виробничого процесу. Такий підхід дозволяє підприємствам досягати фінансових цілей, покращувати конкурентоспроможність і забезпечувати стійкий розвиток.

1.3 Фактори впливу на формування собівартості продукції

Аналіз витрат на підприємстві є ключовим етапом для виявлення факторів, що впливають на їх формування та зміни в процесі виробництва. Це дозволяє виявити потенційні можливості для зниження витрат, що в свою чергу може значно покращити фінансові результати підприємства та підвищити його прибутковість.

У науковій літературі існує кілька підходів до визначення факторів, що впливають на витрати підприємства і повинні бути враховані при розробці стратегії їх зниження.

Спочатку основна увага приділялася лише одному фактору — обсягу виготовленої продукції. Проте вже в 70-х роках ХХ століття економісти прийшли до висновку, що обсяг виробництва не є достатнім для пояснення того, що саме визначає величину витрат підприємства [40, с. 502]. У зв'язку з цим відомий вчений Дж. Ріле систематизував і згрупував усі витратоутворюючі фактори на структурні та функціональні (Таблиця 1.1) [41, с. 3].

Таблиця 1.1 - Витратоутворюючі фактори за теорією Дж. Рілле

Назва факторів	Характеристика
Функціональні	Ефективність планування, залучення робочої сили, комплексне управління якістю, використання потужностей, зв'язки з постачальниками
Структурні	Масштаб, діапазон, досвід, технологія, складність

Джерело: згруповано за інформацією [41, с. 3]

Функціональні фактори відображають здатність підприємства ефективно виконувати свої завдання. Згідно з цією класифікацією, підвищення рівня функціональних факторів зазвичай веде до покращення результатів діяльності підприємства. Також варто звернути увагу на сутність структурних факторів, які мають важливе значення для загальної ефективності підприємства. Масштаб відображає обсяг інвестицій, необхідних для розвитку виробництва, досліджень і розробок продукції; діапазон вказує на рівень вертикальної інтеграції та ступінь управлінського розширення підприємства; досвід демонструє, скільки разів підприємство успішно виконувало подібні завдання в минулому; технологія охоплює методи, що використовуються на кожному етапі виробничого процесу; а складність визначає різноманітність асортименту продукції чи послуг. Кожен із цих факторів передбачає вибір, що допомагає підприємству знижувати витрати [42, с. 94].

Позавиробничі фактори, які впливають на витрати підприємства, є менш чисельними, але мають суттєве значення. Вони включають, по-перше, збут продукції, що відображає витрати на реалізацію товарів або послуг; по-друге, фінансування, яке

стосується співвідношення між власним капіталом і можливістю залучення зовнішніх ресурсів; по-третє, дослідження та розвиток, які сприяють підвищенню якості продукції, вдосконаленню методів виробництва та оптимізації виробничих процесів. Отже, фактори зниження витрат включають виробничі, організаційні, технічні, технологічні, природні та фінансово-економічні умови, які змінюють рівень, структуру та динаміку витрат підприємства [42, с. 110].

Фактори, що впливають на собівартість продукції, можуть спричиняти як її підвищення, так і зниження. Враховуючи внутрішньовиробничі фактори, слід звертати увагу на специфіку галузі, оскільки в різних умовах однакові фактори можуть мати різний вплив. Деякі фактори мають постійний характер, тоді як інші впливають на собівартість лише тимчасово, в певні періоди діяльності підприємства. Окрім того, є фактори, що важко точно визначити, оскільки вони залежать від таких аспектів, як склад трудового колективу, рівень керівництва, діяльність суміжних організацій та взаємодія з постачальниками чи замовниками [43, с. 205].

Загальнодержавні, галузеві та внутрішньовиробничі фактори взаємодіють між собою, створюючи складну систему впливів, де кожен з них може прямо або опосередковано впливати на інші. Важливо, що внутрішньовиробничі фактори, такі як діяльність підприємства, склад трудового колективу, рішення, що приймаються керівництвом, мають найбільший вплив на процеси виробництва та собівартість продукції. Водночас важливо враховувати думку безпосередніх виконавців, адже вони мають практичний досвід та можуть передбачити наслідки тих чи інших рішень, що приймаються на вищому рівні управління [43, с. 118]. Це дозволяє приймати більш обґрунтовані та ефективні рішення для зниження витрат та підвищення ефективності виробничих процесів.

В економічній літературі дійсно існує багато різних класифікацій витрат, кожна з яких має свої особливості в залежності від обраних критеріїв. Класифікації можуть базуватись на різних аспектах, таких як типи витрат (фіксовані, змінні), функціональна приналежність (виробничі, адміністративні, збутові) або за етапами виробництва.

Однак, при виборі методів і інструментів для аналізу витрат, важливо звертати увагу на їх ефективність та практичну застосовність у конкретних умовах підприємства [42, с. 106]. Обрані методи повинні бути здатні дати чітке уявлення про зміни у структурі витрат і допомогти в прийнятті обґрунтованих управлінських рішень для оптимізації витрат і підвищення ефективності [43, с. 297].

Фактори, що впливають на витрати підприємства, можна умовно розділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори включають такі елементи, як стан ринку факторів виробництва, рівень інфляції, конкуренція, соціальні та політичні норми, а також ціни на ресурси, на які підприємство не має прямого впливу. Вони формуються поза межами організації та мають безпосередній вплив на собівартість [44, с. 453].

Натомість внутрішні фактори, або внутрішньовиробничі, включають такі характеристики, як розмір підприємства, обсяг виробництва, структура виробництва, частка змінних і постійних витрат, спеціалізація підприємства. Ці фактори безпосередньо залежать від управлінських рішень і внутрішньої організації підприємства. Управління ними дозволяє оптимізувати витрати і підвищити ефективність виробничих процесів [44, с. 401].

Кожне підприємство, яке здійснює господарську діяльність, має активно виявляти фактори, що впливають на витрати, та шукати шляхи їх усунення або мінімізації. Важливо зазначити, що ступінь впливу цих факторів на витрати може варіюватися: деякі з них змінюють кілька елементів витрат, інші – лише один або два. Деякі фактори впливають безпосередньо, інші – опосередковано. Однак ефективне управління кожним із цих факторів є критично важливим для досягнення загальної ефективності підприємства. Тому важливо ретельно аналізувати і враховувати всі фактори, що впливають на витрати, для покращення фінансових результатів підприємства [43, с. 225].

Таким чином, розглянувши різні класифікації факторів, які впливають на витрати, можна стверджувати, що ці фактори утворюють систему, що забезпечує

конкурентоспроможність продукції та підприємства загалом. Значення кожного з факторів змінюється в залежності від специфіки галузі, рівня конкуренції, розвитку підприємства та стадії життєвого циклу продукції. З цієї причини доцільно класифікувати фактори на дві основні групи: фактори зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Після цього, в межах кожної групи, слід здійснити детальний аналіз факторів за визначеними критеріями [42, с. 76].

Такий підхід дозволяє підприємству краще контролювати витрати, а також допомагає керівництву мінімізувати негативний вплив окремих факторів на виробничий процес, враховуючи рівень їх контрольованості [42, с. 48].

Таким чином, витрати на виробництво є фундаментальною складовою економічної діяльності підприємства, що відображає використання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів для забезпечення виробничого процесу. Вони формують основу собівартості продукції, яка є ключовим показником ефективності підприємства.

Економічна сутність витрат полягає у їхньому безпосередньому впливі на фінансові результати підприємства. Оптимізація витрат через впровадження інновацій, цифрових технологій та енергозберігаючих рішень сприяє зниженню собівартості продукції, підвищенню рентабельності та конкурентоспроможності. Водночас, надмірна економія може негативно вплинути на якість продукції або ефективність виробничих процесів.

Класифікація витрат за їх природою та функціями, зокрема відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), дозволяє підприємствам формувати обґрунтовану фінансову звітність. Витрати поділяються на прямі (матеріальні, трудові) та непрямі (загальновиробничі), що забезпечує точне відображення їхнього впливу на собівартість продукції.

Таким чином, ефективне управління витратами є стратегічним завданням для кожного підприємства, адже воно визначає фінансові результати,

конкурентоспроможність і можливості розвитку. Урахування специфіки витрат та їхнього впливу на собівартість продукції сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства та забезпечує його сталий розвиток.

Аналіз витрат на підприємстві є важливим етапом управління, який дозволяє ідентифікувати фактори, що впливають на їх формування, і виявити резерви для оптимізації. Правильне розуміння цих факторів сприяє підвищенню ефективності діяльності, зниженню витрат і покращенню фінансових результатів підприємства. У науковій літературі запропоновано різні підходи до класифікації витрат, які враховують специфіку галузі, етапи виробництва та функціональну приналежність. Це забезпечує можливість вибору найбільш ефективних інструментів для аналізу та управління витратами.

Фактори, що впливають на витрати, утворюють складну систему, яка включає зовнішні та внутрішні елементи. До зовнішніх факторів належать ринкові умови, рівень інфляції, конкуренція та ціни на ресурси, які підприємство не може контролювати. Внутрішні фактори, такі як структура виробництва, рівень технологій та ефективність управління, залежать від прийнятих управлінських рішень. Врахування взаємодії цих факторів дозволяє мінімізувати їх негативний вплив і забезпечити оптимізацію витрат, що є основою для підвищення конкурентоспроможності підприємства.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

2.1 Організація бухгалтерського обліку витрат на виробництво

В умовах ринкової економіки для ефективного управління підприємством необхідно мати точну, повну та своєчасну інформацію про витрати, що формують собівартість продукції. Цю інформацію надає облік витрат на виробництво, який є важливою частиною бухгалтерської інформаційної системи. Якість організації обліку витрат та калькулювання собівартості продукції безпосередньо впливає на ефективність економічного управління підприємством, роботу підрозділів, а також на обґрунтованість планування фінансових показників і прийняття рішень щодо ціноутворення.

Процес виробництва є комплексом операцій, спрямованих на виготовлення продукції, і є основним елементом господарської діяльності. У цьому процесі використовуються різноманітні ресурси, такі як природні, сировина, матеріали, паливо, енергія, трудові ресурси та основні засоби. З цією метою бухгалтерський облік має надавати точну, своєчасну та повну інформацію про фактичні витрати на виробництво продукції. Ця інформація використовується для визначення фактичної собівартості продукції та для контролю за ефективним використанням ресурсів, таких як трудові, матеріальні та фінансові ресурси [45, с. 324].

Витратами звітного періоду є зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства, за винятком випадків, коли таке зменшення капіталу відбувається через його вилучення або розподіл серед власників. Ці витрати повинні бути здатні до достовірної оцінки, що дозволяє їх

правильно відобразити в бухгалтерському обліку. Це визначення є основою для розуміння, як витрати впливають на фінансові результати та звітність підприємства [45, с. 377].

Витрати визнаються витратами того періоду, в якому вони були понесені, одночасно з визнанням доходу, для отримання якого ці витрати були здійснені. Це означає, що витрати повинні бути віднесені до того ж періоду, в якому був отриманий відповідний дохід, що забезпечує коректне співвідношення між витратами і доходами. Якщо ж витрати не можна прямо пов'язати з доходом певного періоду, то вони повинні бути відображені у витратах того періоду, в якому ці витрати були здійснені. Це підхід дозволяє точніше визначити фінансові результати підприємства, враховуючи витрати, що відносяться до конкретних періодів [46, с. 511].

Якщо актив приносить економічні вигоди протягом кількох звітних періодів, витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, через амортизацію) між відповідними періодами. Це дозволяє коректно врахувати витрати на довгострокові активи, які використовуються протягом кількох років [46, с. 478].

До витрат, які не включаються у звіт про фінансові результати, відносяться платежі за договорами комісії чи агентськими угодами на користь комітента або принципала, попередня оплата запасів, робіт чи послуг, погашення отриманих позик, витрати, що відображаються через зменшення власного капіталу відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, а також балансова вартість валюти. Ці категорії не визнаються витратами, оскільки не пов'язані безпосередньо з процесом виробництва чи реалізації продукції [5].

Ці витрати не включаються в звіт про фінансові результати, оскільки вони не впливають на поточні доходи або витрати підприємства, а є частиною інших фінансових операцій [5].

Придбані або виготовлені запаси на підприємстві обліковуються за їхньою початковою вартістю, яка включає реальні витрати, зокрема суму, сплачену постачальнику (продавцю) після вирахування непрямих податків, ввізне мито та непрямі податки, що не відшкодовуються підприємству, пов'язані з придбанням запасів [47, с. 539].

Для підтвердження суми, яку підприємство має сплатити постачальнику за отримані матеріали, використовується рахунок на оплату. Цей документ містить інформацію про постачальника, замовлені товари, їх кількість, вартість та загальну суму до оплати (Додаток Д).

До початкової вартості також додаються транспортно-заготівельні витрати, які включають витрати на заготівлю, оплату тарифів (фрахту), вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування запасів до місця їх використання, а також витрати на страхування ризиків, пов'язаних з транспортуванням. Також враховуються інші витрати, що безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і необхідні для забезпечення їх придатності для запланованого використання. Це можуть бути прямі матеріальні витрати, витрати на оплату праці та інші витрати на доопрацювання і покращення характеристик запасів [47, с. 543]. Для документального оформлення надходження запасів на підприємство використовується прибуткова накладна. У цьому документі зазначаються вид, кількість та вартість отриманих матеріалів, а також постачальник, що їх передав (Додаток Е). Ці витрати допомагають сформувати первісну вартість запасів, що потім буде використана для обліку та калькулювання собівартості продукції [47, с. 557].

Якщо на момент оприбуткування запасів неможливо точно визначити їх первісну вартість, такі запаси можуть бути оцінені за справедливою вартістю. Після цього, коли стане можливим визначення їх реальної вартості, здійснюється коригування до первісної вартості. Це дозволяє підприємствам відобразити запаси в обліку на більш реалістичній основі, навіть якщо їх точна первісна вартість невідома на момент оприбуткування [6].

Основним нормативним документом, який визначає методологічні принципи обліку витрат підприємства та їх розкриття у фінансовій звітності, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Цей стандарт застосовується до підприємств та організацій незалежно від форми власності, за винятком банків, бюджетних установ і підприємств, які складають фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів. У Положенні визначено принципи визнання витрат, їх складові частини, а також те, як формується собівартість реалізованої продукції та виробнича собівартість [5].

Витрати операційної діяльності класифікуються за економічними елементами та статтями витрат. Економічні елементи витрат представляють собою групи витрат, що є однорідними за своїм економічним змістом, і виражені у грошовій формі. Це дозволяє визначити, що саме було витрачено в певному звітному періоді. Така класифікація дає змогу детально аналізувати витрати підприємства, що є важливим для обліку та подальшого планування фінансової діяльності [46, с. 604].

Розподіл витрат на поточний період та майбутні періоди є важливим аспектом для точного відображення фінансових результатів підприємства. Витрати поточного періоду включають витрати, які виникають у процесі управлінської діяльності, збуту продукції та інших операційних витрат, що належать до звітного періоду. Витрати майбутніх періодів, у свою чергу, відображають витрати, здійснені в поточному чи попередньому періодах, але вони відносяться до наступних звітних періодів. Такий підхід дозволяє забезпечити точність у фінансовому обліку та плануванні, а також сприяє ефективному аналізу витрат для прийняття управлінських рішень [48, с. 598].

Собівартість реалізованої продукції включає виробничу собівартість, нерозподілені загальновиробничі витрати та наднормативні витрати, що дозволяє точно визначити витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції. Такий підхід є важливим для ефективного фінансового аналізу та контролю на підприємстві, оскільки допомагає забезпечити точність у визначенні витрат і оцінці фінансових результатів [48, с. 601].

Для передачі готової продукції зі складу до клієнта або іншого підрозділу підприємства використовується накладна на передачу продукції. У ній вказуються найменування продукції, кількість, ціна, а також інформація про отримувача (Додаток Ж).

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються кілька ключових витрат, що безпосередньо пов'язані з виробничим процесом [5]:

- Прямі матеріальні витрати (витрати на сировину, матеріали та інші ресурси, які безпосередньо використовуються в процесі виготовлення продукції).
- Прямі витрати на оплату праці (заробітна плата працівників, які безпосередньо залучені до виробничого процесу).
- Інші прямі витрати (витрати, які можна безпосередньо віднести до виготовлення конкретного виду продукції або виконання робіт).
- Змінні загальновиробничі витрати (витрати, що змінюються залежно від обсягу виробництва, наприклад, витрати на енергію, амортизацію обладнання тощо).
- Постійні розподілені загальновиробничі витрати (витрати, що не залежать від обсягу виробництва, але розподіляються на різні види продукції, наприклад, загальні адміністративні витрати).

Ці витрати разом формують загальну виробничу собівартість продукції, яка є основою для подальшого визначення собівартості реалізованої продукції [5].

Організація первинного обліку матеріальних витрат на виробництві є важливим етапом управління витратами на підприємстві. Процес «відпуску зі складу на виробництво» означає передачу матеріалів з центрального складу або цехової комори безпосередньо на виробничі потреби. Це може включати передачу матеріалів на підзвіт матеріально відповідальній особі, такій як працівник цеху чи дільниці, або безпосередньо в процес виготовлення продукції. У разі, коли матеріали переміщуються між складом і коморою в межах одного підприємства, це розглядається як внутрішнє переміщення, а не відпуск [46, с. 563].

Для оформлення передачі матеріалів зі складу на виробничі потреби складається акт про списання товарів. Цей документ фіксує кількість і вартість запасів, списаних зі складу для використання у виробничому процесі (Додаток Є).

Матеріально відповідальна особа на виробничому підрозділі складає звіт про витрату матеріалів, що дозволяє підприємству контролювати використання ресурсів. Цей звіт оформляється за спеціальною формою, розробленою підприємством, що забезпечує точність обліку витрат і дозволяє вчасно виявляти можливі відхилення від планових норм [46, с. 567].

Організація обліку матеріальних витрат на виробництві є ключовим етапом в управлінні витратами підприємства. Процес "відпуску матеріалів на виробництво" передбачає переміщення ресурсів з основного складу або цехової комори до виробничих потреб. Це може бути як передача матеріалів на підзвіт матеріально відповідальній особі (наприклад, працівнику цеху), так і безпосереднє їх використання в процесі виготовлення продукції. Якщо ж матеріали переміщуються між складом і коморою в межах одного підприємства, це вважається внутрішнім переміщенням, а не відпуском [47, с. 505].

Матеріально відповідальна особа на виробничому підрозділі складає звіт про використання матеріалів, що дає змогу підприємству контролювати витрати ресурсів. Звіт оформлюється за спеціальною формою, розробленою підприємством, що дозволяє забезпечити точність обліку та своєчасно виявляти відхилення від запланованих норм [45, с. 601].

Для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) використовується рахунок 23 «Виробництво». Цей рахунок дозволяє вести облік витрат на окремих субрахунках для різних видів діяльності, зокрема [49]:

- Витрати промислових і сільськогосподарських підприємств на виробництво продукції.

- Витрати підрядних, геологічних та проектних організацій на виконання будівельно-монтажних, геологорозвідувальних і проектно-вишукувальних робіт.
- Витрати підприємств транспорту і зв'язку на надання послуг.
- Витрати науково-дослідних підприємств на проведення науково-дослідних і конструкторських робіт.
- Витрати підприємств громадського харчування на випуск продукції.
- Витрати дорожніх господарств на утримання та ремонт автомобільних шляхів.
- Витрати підприємств, що займаються виробництвом, транспортуванням і постачанням теплової енергії та наданням послуг із централізованого водопостачання та водовідведення, з окремим обліком витрат за кожним видом діяльності, що підлягає ліцензуванню.
- Витрати інших підприємств та організацій, включаючи допоміжні виробництва.

Цей облік дозволяє деталізувати витрати за різними напрямками діяльності, що є важливим для точного калькулювання собівартості та ефективного управління витратами [49].

Відповідно до Плану рахунків, витрати підприємства відображаються на рахунках класу 9 «Витрати діяльності», що дозволяє узагальнювати витрати за різними статтями, та на рахунках класу 8 «Витрати за елементами», які фіксують витрати за конкретними елементами. Рахунки класу 8 використовуються для обліку витрат протягом звітного періоду, що дає змогу підприємствам детально контролювати різні категорії витрат, такі як матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизацію та інші операційні витрати [49].

Для узгодження взаємних зобов'язань між підприємством і його контрагентами використовується акт взаєморозрахунків. Цей документ дозволяє перевірити та підтвердити заборгованість або її погашення між сторонами (Додаток 3).

Згідно з вимогами Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», витрати визнаються на рахунках бухгалтерського обліку, якщо їх оцінка може бути достовірно визначена на момент вибуття активу або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства. Це забезпечує точність обліку витрат та дотримання принципів бухгалтерії, що є необхідним для ефективного управління фінансами підприємства та складання фінансової звітності [49].

Рахунок 80 «Матеріальні витрати» використовується для обліку та узагальнення інформації про матеріальні витрати підприємства протягом звітного періоду. За дебетом цього рахунку відображаються суми визнаних матеріальних витрат, що включаються до собівартості продукції, робіт або послуг, а за кредитом — списання цих витрат на відповідні рахунки, залежно від їх призначення [49].

Матеріальні витрати можуть бути списані на рахунок 23 «Виробництво» у складі прямих витрат або на рахунки класу 9 у складі накладних, адміністративних чи збутових витрат. Якщо підприємство не використовує рахунки класу 9, матеріальні витрати списуються безпосередньо на рахунок 79 «Фінансові результати». Такий підхід забезпечує чіткий розподіл витрат і дозволяє формувати достовірну інформацію для обліку та аналізу собівартості продукції [49].

Рахунок 81 «Витрати на оплату праці» використовується для обліку витрат, пов'язаних із оплатою праці працівників підприємства протягом звітного періоду. За дебетом цього рахунку відображаються суми визнаних витрат на оплату праці, а за кредитом — їх списання на відповідні рахунки залежно від призначення витрат [49].

Витрати на оплату праці можуть бути списані на рахунок 23 «Виробництво» у складі прямих витрат, що формують виробничу собівартість продукції, робіт або послуг, або на рахунки класу 9 у складі виробничих накладних, адміністративних чи збутових витрат. Це забезпечує системний підхід до обліку витрат на оплату праці та

дозволяє точно визначати їх вплив на собівартість продукції й загальну фінансову діяльність підприємства [49].

Рахунок 82 «Відрахування на соціальні заходи» призначений для обліку витрат, пов'язаних із соціальними відрахуваннями підприємства протягом звітного періоду. За дебетом цього рахунку відображаються належні суми відрахувань на соціальні заходи, а за кредитом — їх списання на відповідні рахунки залежно від призначення витрат [49].

Суми соціальних відрахувань можуть бути спрямовані на рахунок 23 «Виробництво» у складі прямих витрат, що формують виробничу собівартість продукції, або на рахунки класу 9 у складі накладних, адміністративних чи збутових витрат. Такий підхід забезпечує точний облік соціальних витрат та їхній зв'язок із собівартістю продукції, що сприяє ефективному фінансовому плануванню та контролю витрат [49].

Рахунок 83 «Амортизація» використовується для обліку сум нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів підприємства. За дебетом цього рахунку відображаються суми нарахованих амортизаційних відрахувань, а за кредитом — їх списання на відповідні рахунки залежно від напряму використання [49].

Амортизаційні відрахування можуть бути списані на рахунок 23 «Виробництво» у складі прямих витрат, які формують виробничу собівартість продукції, або на рахунки класу 9 у складі накладних, адміністративних чи збутових витрат. Такий підхід дозволяє підприємству точно враховувати амортизаційні витрати, що є важливим для визначення реальної собівартості продукції, планування оновлення основних засобів та аналізу ефективності їх використання [49].

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» використовується для обліку витрат, пов'язаних із собівартістю реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт або наданих послуг. За дебетом рахунку відображаються витрати на виробничу

собівартість реалізованої продукції та фактичну собівартість реалізованих товарів, а за кредитом — списання цих витрат на рахунок 79 «Фінансові результати».

Важливо зазначити, що адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не входять до складу виробничої собівартості реалізованої продукції. Вони обліковуються окремо на рахунках 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та 94 «Інші витрати операційної діяльності». Такий підхід забезпечує точний розподіл витрат, що сприяє ефективному аналізу фінансових результатів підприємства.

Рахунки класу 9 забезпечують систематизацію та узагальнення інформації про різноманітні витрати підприємства залежно від їх характеру та призначення. Зокрема, рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» використовується для обліку витрат на організацію виробництва та управління цехами, а також утримання й експлуатацію обладнання.

Окремі рахунки, такі як 94 «Інші витрати операційної діяльності», 95 «Фінансові витрати» та 96 «Втрати від участі в капіталі», забезпечують облік специфічних витрат, що не відносяться до виробничих або реалізаційних процесів. Наприклад, рахунок 95 використовується для обліку витрат на проценти за запозиченнями, а рахунок 96 — для втрат від інвестицій, облік яких ведеться за методом участі в капіталі. Така деталізація витрат дозволяє підприємству точно аналізувати витрати за видами діяльності, що сприяє покращенню управління фінансовими ресурсами та оптимізації витрат.

Кореспонденції рахунків класу 8 «Витрати за елементами» та рахунків класу 9 «Витрати діяльності» наведені у Додатку Д.

Отже, облік витрат на виробництво є важливою складовою бухгалтерського обліку, яка дозволяє контролювати використання ресурсів, визначати собівартість продукції та приймати обґрунтовані рішення щодо ціноутворення. Витрати класифікуються за

економічними елементами та статтями витрат, що дає змогу детально аналізувати фінансові результати підприємства і оптимізувати витрати.

2.2 Методичні засади обліку витрат на виробництво та собівартості продукції

Калькулювання, облік і управління витратами є ключовими аспектами діяльності підприємства. Використання сучасних методів управління витратами дає змогу оптимізувати витрати, підвищити ефективність виробництва та забезпечити конкурентоспроможність підприємства на ринку. Зокрема, правильна система управлінського обліку допомагає знижувати витрати, передбачати ризики та загрози, а також досягати більшого прибутку без зміни ціни на продукцію. Це особливо важливо в умовах конкуренції, а також при реалізації інноваційних проектів або венчурних ініціатив, де ефективне управління витратами може стати ключовим фактором успіху.

Розробка та впровадження ефективних методів обліку витрат дозволяє підприємствам не лише знижувати витрати, але й більш точно планувати та контролювати фінансові потоки, що є важливим для підтримки конкурентоспроможності в умовах швидко змінюваного ринку.

Науковці А.В. Алексеева, В.Г. Васильєва та М.С. Кузьміна наголошують, що в сучасних умовах економіки управлінський облік має вирішальне значення для обґрунтування рішень, які приймаються в управлінні організаціями [27, с. 6] [28, с. 13]. Водночас Я.О. Остапенко, Є.М. Рудніченко та С.Й. Ядуха звертають увагу на важливість управлінського обліку під час економічних криз, коли системи управління витратами адаптуються до внутрішніх чинників організації, що дозволяє менеджерам ефективно впливати на витрати [29, с. 930] [30, с. 42].

Організація обліку витрат та процес калькулювання собівартості на підприємствах регламентуються відповідними законодавчими та нормативними документами. При виборі форми бухгалтерського обліку та формуванні облікової політики підприємства орієнтуються на відповідний закон щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.

Для встановлення складу і переліку статей калькуляції основним орієнтиром є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати». Додатково аспекти формування собівартості продукції регулюються відповідними методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) [5].

Наказ про облікову політику є важливим внутрішнім документом підприємства, що визначає методи обліку витрат, калькулювання собівартості та інші ключові аспекти, такі як нарахування заробітної плати, списання МШП та оцінка незавершеного виробництва. Цей документ забезпечує стандартизацію та ефективне управління обліковими процесами на підприємстві [5].

Ці нормативи забезпечують стандартизацію процесів обліку та адаптацію їх до особливостей діяльності кожного підприємства.

Облік витрат і калькулювання собівартості є інтегрованою системою, яка об'єднує всі елементи, пов'язані з управлінням витратами на виробництво. Ця система охоплює обліковий процес, документообіг, способи обліку витрат і методи їх розподілу, що дозволяє забезпечити точність і прозорість облікових даних. Вона враховує технологічні та організаційні особливості виробництва, що сприяє ефективному контролю за витратами та їх оптимізації [76, с. 23].

Завдяки цій системі підприємство отримує можливість не лише формувати достовірну фінансову звітність, але й аналізувати структуру витрат для прийняття управлінських рішень. Це дозволяє підвищувати ефективність виробничих процесів, знижувати собівартість продукції та забезпечувати конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Підбір системи обліку витрат є багатофакторним процесом, який залежить від типу діяльності підприємства, його фінансового стану, стратегічних цілей, технології виробництва та корпоративної культури. Важливу роль відіграють галузеві особливості, конкурентоспроможність організації та рівень підготовки персоналу. Ці чинники визначають не лише спосіб організації обліку витрат, але й підхід до прийняття управлінських рішень, що забезпечує адаптацію системи до конкретних умов діяльності підприємства [77, с. 5].

Крім того, правильна система управлінського обліку дозволяє більш точно планувати фінансові потоки та забезпечує конкурентоспроможність підприємства. Вибір методу калькулювання витрат залежить від специфіки виробництва, що дозволяє адаптувати облікову політику під потреби підприємства. У цьому контексті, методи калькулювання, такі як попередільний, позамовний і нормативний, мають свої переваги та недоліки, і їх доцільність застосування визначається особливостями виробничих процесів та організаційною структурою підприємства [36, с. 654].

Система обліку витрат охоплює облік витрат, калькулювання собівартості продукції та надання аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень. Вона дозволяє підприємству модифікувати обсяги виробництва, оцінювати показники собівартості, здійснювати ціноутворення та аналізувати фінансові результати. У вітчизняній практиці використовуються три основні системи обліку витрат. Перша передбачає калькулювання собівартості продукції за повними витратами, що враховує всі витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією. Друга система базується на обліку витрат за неповними витратами, враховуючи лише змінні витрати. Третя система використовує підхід калькулювання собівартості продукції за нормативними витратами, де витрати визначаються на основі заздалегідь встановлених норм [77, с. 6].

Система калькулювання собівартості продукції за повними витратами є важливим інструментом для формування ціни на продукцію, оскільки вона дозволяє врахувати всі витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією. Завдяки такому

підходу підприємство може точно оцінити сукупність витрат, що припадають на одиницю продукції, і на основі бажаного рівня рентабельності визначити конкурентоспроможну ціну реалізації. Це сприяє забезпеченню фінансової стабільності та досягненню стратегічних цілей підприємства [78, с. 113].

Однак застосування цієї системи вимагає чіткого визначення і розподілу витрат, зокрема адміністративних, збутових та інших операційних витрат. Від правильного тлумачення бази поділу залежить точність обчислення собівартості, що впливає на ефективність управлінських рішень і фінансових результатів підприємства. Таким чином, система калькулювання за повними витратами є не лише інструментом обліку, але й основою для стратегічного планування та оптимізації витрат [78, с. 115].

Використання калькулювання собівартості продукції за повними витратами має певні недоліки, зокрема неточність у розподілі непрямих витрат та зниження точності оцінки собівартості продукції через зростання частки накладних витрат у загальній структурі витрат. Ці проблеми стають особливо актуальними в умовах автоматизації виробництва, що вимагає пошуку альтернативних підходів до обліку витрат [78, с.120].

Одним із таких підходів є система калькулювання собівартості продукції за неповними витратами, або система управлінського обліку. Вона базується на розподілі витрат на постійні та змінні, враховуючи лише змінні витрати при розрахунку собівартості. Це дозволяє отримати більш точну інформацію для управлінських рішень і краще адаптувати облік до сучасних умов виробництва [78, с. 135].

Розподіл витрат на постійні та змінні є умовним і залежить від багатьох факторів, зокрема місця їх формування та управлінських рішень. Це ускладнює процес калькулювання собівартості продукції за неповними витратами, оскільки вимагає створення спеціальних форм для накопичення та списання витрат. Такий

підхід дозволяє більш точно враховувати особливості витрат, але потребує ретельного аналізу і адаптації до умов господарювання [78, с. 143].

Вибір системи обліку витрат повинен відповідати специфіці діяльності підприємства, його фінансовому стану, стадії життєвого циклу та особливостям прийняття управлінських рішень. Це забезпечує ефективність облікових процесів і дозволяє підприємству гнучко реагувати на зміни в умовах господарювання, забезпечуючи прозорість витрат і підвищуючи якість управління [78, с. 151].

Система обліку та калькулювання собівартості продукції за нормативними витратами є ефективним інструментом для контролю та управління витратами. Вона дозволяє визначати нормативну собівартість продукції, порівнювати її з фактичними витратами та аналізувати причини відхилень. Це забезпечує прозорість витрат і дає змогу управлінському персоналу своєчасно реагувати на відхилення, оптимізуючи виробничі процеси [78, с. 165].

Завдяки цій системі управлінський апарат отримує доступ до важливої інформації про витрати, що сприяє ухваленню обґрунтованих рішень. Можливість порівняння нормативних і фактичних витрат допомагає виявляти проблемні зони у виробництві, усувати недоліки та підвищувати ефективність діяльності підприємства [78, с. 167].

Нормативні витрати є важливим інструментом для визначення оптимальних рівнів ресурсів, необхідних для ефективного виробництва, з урахуванням матеріальних цінностей, праці та виробничих потужностей. Вони дозволяють організаціям обробної промисловості встановлювати чіткі норми для виробничих процесів, що сприяє оптимізації витрат і підвищенню ефективності. Використання нормативного обліку витрат особливо актуальне для великих та серійних виробництв, де точність у плануванні та обліку витрат є критично важливою [78, с.182].

Нормативний облік витрат також може бути застосований у дрібносерійному та одиничному виробництвах, хоча в таких випадках його використання є менш

поширеним. Цей метод дозволяє виявляти відхилення від запланованих показників, що може свідчити про непередбачувані ситуації або про недосконалість встановлених норм. Важливим аспектом є те, що нормативний облік допомагає не лише контролювати витрати, а й забезпечує своєчасне коригування управлінських рішень для досягнення бажаних результатів у виробництві [78, с.184].

Метод калькулювання є системою прийомів, що застосовуються для визначення собівартості одиниці продукції (калькуляційної одиниці). Калькуляційна одиниця — це кількісна міра певного об'єкта калькулювання. Вибір методу калькулювання залежить від специфіки виробництва, його типу (масове, серійне чи одиничне), тривалості циклу, складності технологічних процесів, номенклатури продукції та наявності незавершеного виробництва [31].

Способи групування витрат за об'єктами калькулювання є методами обліку витрат [32, с. 654]. Для вибору оптимального методу обліку витрат підприємству важливо врахувати організаційну структуру управління виробництвом, особливості технологічного процесу, тип виробництва (масове, великосерійне, дрібносерійне чи одиничне), складність виробничих операцій, номенклатуру продукції, тривалість виробничого циклу та наявність незавершеного виробництва. Ці фактори допомагають вибрати найбільш ефективний підхід до обліку витрат, що відповідає специфіці діяльності підприємства [32, с. 532].

Цей підхід забезпечує точність розрахунку собівартості та адаптацію методу обліку до специфічних умов кожного підприємства.

Вивчення різних економічних джерел свідчить про те, що позамовний, попередільний, попроцесний та нормативний методи калькулювання є найбільш поширеними і використовуються в залежності від особливостей виробництва та об'єкта калькулювання. Відмінності між цими методами полягають у підходах до визначення об'єкта калькулювання, способах обліку витрат та специфіці їх

застосування. У таблиці 2.1 наведено характеристика вітчизняних методів калькулювання витрат на виробництво.

Таблиця 2.1 - Характеристика методів калькулювання собівартості продукції

Метод калькулювання	Характеристика
1	2
Позамовний	Застосовується під час різноманітної діяльності підприємства. Затрати «збираються» за конкретними замовленнями, партіями або договорами.
Попередільний	Витрати обліковуються за кожною стадією (переділом) виробничого процесу.
Попроцесний	Застосовується у таких галузях, як вугленафтодобувна. Особливістю підприємств цих галузей є те, що витрати на виробництво узагальнюються в реєстрі бухгалтерського обліку загалом по процесу і діляться на кількість продукції, а також їм притаманна відсутність незавершеного виробництва.
Нормативний	Облік витрат ведеться за встановленими нормами. Відхилення від норм аналізуються для контролю та управління витратами.

Джерело: згруповано за інформацією [33, с. 21; 34, с. 274].

У вітчизняному обліку ці методи калькулювання собівартості застосовуються для забезпечення ефективного контролю та регулювання витрат на виробництво продукції.

Попроцесний метод обліку витрат є ефективним інструментом для точного контролю витрат у виробничому процесі, особливо при багатопредметному виробництві. Він дозволяє трансформувати непрямі витрати в прямі, що підвищує точність калькуляцій (рис. 2.1). Однак важливим аспектом є правильна оцінка вартості напівфабрикатів, оскільки вони використовуються на наступних етапах виробництва і мають бути правильно включені в собівартість готової продукції. [35, с. 112].

Позамовний метод калькулювання собівартості застосовується в індивідуальному виробництві, де виготовляються унікальні або рідко повторювані вироби, такі як турбіни, літаки, судна, а також в виробництвах, що займаються виготовленням дослідних зразків продукції або виконують допоміжні роботи (наприклад, виготовлення спеціальних інструментів чи ремонт). У цьому методі

витрати обліковуються для кожного окремого замовлення, що дозволяє точно визначити собівартість конкретного виробу чи послуги. Нормативний метод, у свою чергу, додатково групує витрати за встановленими нормами і обчислює відхилення від цих норм, що дозволяє контролювати ефективність використання ресурсів [35, с. 124].

Рисунок 2.1 - Поетапне калькулювання собівартості продукції за попроцесним методом

Джерело: згруповано за інформацією [35]

Нормативний метод калькулювання собівартості фокусується на групуванні витрат відповідно до встановлених норм. Це дозволяє виявити відхилення від цих норм, що сприяє контролю за ефективністю використання ресурсів. Витрати поділяються на нормативні та фактичні, що дає змогу оцінити ступінь виконання планових показників. Метод активно використовується на підприємствах, де є стабільність у виробничих процесах і можливість встановлення чітких норм для

різних ресурсів. Це допомагає оптимізувати витрати і забезпечити більш точне планування витрат у процесі виробництва [35, с. 201].

Кожен з описаних методів обліку витрат і калькулювання собівартості має свої переваги та недоліки, що визначає їх доцільність застосування на різних підприємствах. Наприклад, нормативний метод є корисним для стабільних виробництв, де можна точно встановити норми витрат, але його обмеження полягають у необхідності регулярного коригування норм і контролю за відхиленнями.

Попередільний метод дозволяє детальніше обліковувати витрати на кожному етапі виробництва, що підвищує точність калькулювання, але може бути складним для реалізації на підприємствах з великою кількістю різних видів продукції. Позамовний метод є найбільш ефективним для індивідуальних або одиничних виробництв, де кожен виріб має свої унікальні характеристики, але він може бути затратним і не підходить для серійного виробництва.

Вибір найбільш підходящого методу залежить від специфіки виробництва, організаційної структури підприємства та цілей, які ставляться перед обліковою системою. У зв'язку з цим, неможливо однозначно визначити найкращий метод, оскільки кожен має свої особливості, які роблять його більш або менш ефективним в конкретних умовах [34, с. 275].

Досліджуване підприємство ТОВ "Ла Гарта" використовує кілька методів калькулювання собівартості продукції, зокрема позамовний метод та попроцесний метод, що дозволяє ефективно обліковувати витрати та контролювати собівартість на різних етапах виробництва.

Позамовний метод калькулювання собівартості застосовується на підприємстві для виготовлення індивідуальних замовлень, таких як торти та тістечка. Кожне замовлення отримує унікальний порядковий номер, що дозволяє точно відслідковувати витрати, пов'язані з виробництвом конкретного виробу. Наприклад, для кожного замовлення на торт або набір тістечок створюється картка обліку, в якій

фіксуються всі витрати: на інгредієнти, працю, пакування та інші необхідні матеріали. Після виконання замовлення всі витрати підсумовуються, і на основі цього визначається фактична собівартість виробу. Це дозволяє підприємству точно оцінювати витрати на кожне індивідуальне замовлення і коригувати ціноутворення, якщо необхідно.

Для обліку витрат на виробництво індивідуальних замовлень та визначення собівартості продукції підприємства використовують калькуляційну карту (Додаток Г). У калькуляційній карті відображаються всі витрати, пов'язані з виготовленням конкретного замовлення: прямі матеріальні витрати, оплата праці, загальновиробничі витрати, а також інші витрати, які відносяться до замовлення.

Попроцесний метод калькулювання собівартості застосовується для серійного виробництва хліба та хлібобулочних виробів. Витрати на кожному етапі виробництва, такі як замішування тіста, випікання, пакування, накопичуються окремо. Потім ці витрати розподіляються на кількість виробленої продукції, що дозволяє визначити собівартість одиниці хліба або булочки. Цей метод є ефективним для підприємства, оскільки дозволяє контролювати витрати на всіх етапах виробництва та забезпечує точність у визначенні собівартості готової продукції.

Завдяки застосуванню цих методів калькулювання собівартості, ТОВ "Ла Тарта" може ефективно контролювати витрати та оптимізувати виробничі процеси, забезпечуючи високу якість продукції та конкурентоспроможність на ринку.

У країнах з ринковою економікою, зокрема в США, є популярним метод калькулювання обліку витрат - директ-костинг (direct costing). Цей метод був розроблений в період Великої депресії і отримав широке застосування в 1950-х роках. Ідея методу полягає в тому, щоб у калькуляцію собівартості включати лише прямі витрати, такі як витрати на матеріали та заробітну плату, що безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції. Натомість непрямі витрати, які не можна точно віднести до конкретного продукту, списуються безпосередньо на фінансові результати

підприємства. Під час впровадження цього методу всі змінні витрати, що включаються до собівартості, співпадали з прямими витратами. Це дозволяє більш чітко контролювати витрати і приймати оперативні управлінські рішення, зокрема, у сфері ціноутворення і виробничого планування. Однак, через те, що непрямі витрати не враховуються у калькуляції собівартості, метод може бути менш точним для оцінки повної собівартості продукції [34, с. 274].

Метод директ-костинг базується на поділі витрат на постійні та змінні. У цьому підході до калькулювання собівартості тільки змінні витрати враховуються при розрахунку собівартості продукції. Змінні витрати, такі як витрати на сировину, матеріали та оплату праці, що безпосередньо залежать від обсягу виробництва, включаються в собівартість. Для визначення собівартості продукції суму змінних витрат ділять на кількість виготовленої продукції. Постійні витрати, що не змінюються в залежності від обсягу виробництва (наприклад, оренда приміщення, амортизація обладнання), не включаються до собівартості продукції, а списуються на фінансові результати. Цей метод дозволяє точніше оцінити витрати на одиницю продукції, особливо в умовах змінного обсягу виробництва, і є корисним для короткострокового управлінського обліку та прийняття рішень, пов'язаних із ціноутворенням та оптимізацією виробничих процесів [36, с. 189].

Метод директ-костингу значно розширює аналітичні можливості обліку витрат. Завдяки цьому підходу, підприємства можуть ефективніше знаходити оптимальні поєднання ціни та обсягу, а також проводити більш цілеспрямовану політику ціноутворення, що сприяє покращенню управлінської ефективності. Проте, в Україні цей метод поки що не знайшов широкого застосування [34, с. 276].

Метод "Activity Based Costing" (ABC) є потужним інструментом для вдосконалення калькуляційних систем та управлінського обліку, що дозволяє більш точно визначати витрати на виробництво та ефективно розподіляти їх між різними продуктами чи послугами. Впровадження цього методу дає можливість

підприємствам підвищити прозорість і точність калькулювання собівартості, що є важливим для оптимізації витрат та підвищення ефективності управління. [37, с. 203].

Метод обліку і калькулювання витрат на основі діяльності (ABC-метод) виник у США і здобув популярність з кінця 1980-х років завдяки роботам таких вчених, як Г. Бере, Р. Купер, Т. Джонсон і Р. Каплан [38]. Цей метод застосовують близько 10% компаній у світі, зокрема в США, Великій Британії, Європі, Австралії та Японії. ABC-метод дозволяє більш точно визначати накладні витрати, що нараховуються на конкретні продукти, та забезпечує більш точне калькулювання собівартості. Він дає змогу краще узгодити витрати з процесом їх формування та дозволяє керівникам визначити вартість продуктів, особливо в ситуаціях, коли непрямі витрати перевищують прямі [38].

ABC-калькулювання (Activity-Based Costing) — це метод калькулювання собівартості, який передбачає спочатку групування накладних витрат за основними видами діяльності, а потім їх розподіл між видами продукції на основі того, які види діяльності необхідні для виробництва кожного виду продукції. Такий підхід дозволяє точніше віднести накладні витрати до конкретних продуктів, що сприяє більш точному калькулюванню собівартості та кращому управлінню витратами [39, с. 561].

На відміну від традиційних методів калькулювання, які орієнтовані на ресурси, що використовуються для виробництва продукції, метод Activity-Based Costing (ABC) акцентує увагу на тому, що продукція виготовляється через певні виробничі процеси або операції. Ці процеси споживають ресурси, і саме через них накладаються витрати на виготовлення продукції. Таким чином, в ABC калькулюванні витрати розподіляються на основі діяльності, а не на основі загальних ресурсів, що дозволяє більш точно віднести витрати до конкретних продуктів або послуг [38, с. 601].

Отже, управління витратами та калькулювання собівартості продукції є важливими складовими діяльності підприємства. Сучасні методи обліку витрат, зокрема методи, такі як Activity-Based Costing (ABC) і директ-костинг, дозволяють

більш точно визначати витрати на виробництво, що сприяє підвищенню ефективності виробництва та оптимізації витрат. Вони допомагають знижувати витрати, прогнозувати ризики та досягати більшого прибутку без необхідності змінювати ціну на продукцію, що особливо важливо в умовах конкуренції.

Ефективне ведення бухгалтерського обліку витрат є важливим елементом фінансового управління підприємством. Витрати класифікуються за їх економічним змістом та місцем виникнення, що дозволяє правильно визначати собівартість продукції та фінансові результати діяльності. У таблицях нижче наведено кореспонденцію рахунків для відображення загальновиробничих витрат ТОВ «Ла Тарга».

Кореспонденцію рахунків з обліку загальновиробничих витрат ТОВ «Ла Тарга» наведено в Таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Відображення в обліку загальновиробничих витрат

№ з/п	Первинні документи та зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума (грн)
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1	Нараховано знос основних засобів та нематеріальних активів загальновиробничого призначення	91	13	8 000
2	Списано виробничі запаси на витрати на обслуговування виробництва	91	20	25 000
3	Акцептовано рахунки постачальників за послуги з обслуговування цехів основного та допоміжного виробництва (енергія, вода, газ, зв'язок, тощо)	91	63	15 000
4	Нараховано заробітну плату персоналу та проведено відрахування на соціальні заходи від заробітної плати згідно з чинним законодавством	91	65, 66	35 000
5	Списано суми витрат за елементами та загальновиробничі витрати (для підприємств, що застосовують рахунки класу 8)	91	80, 81, 82, 83, 84	10 000
6	Списано суму розподілених загальновиробничих витрат	23	91	78 000
7	Списано суму нерозподілених загальновиробничих витрат	90	91	15 000

Джерело: складено автором на основі [79, 80]

Рахунок 92 «Адміністративні витрати» охоплює загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням підприємством, включаючи витрати на утримання адміністративного персоналу, службові відрядження, утримання основних засобів та юридичні послуги.

Основні кореспонденції рахунків для відображення адміністративних витрат діяльності в ТОВ «Ла Тарта» наведено в Таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Відображення в обліку адміністративних витрат

№ зп	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
1	Нараховано заробітну плату адміністративному персоналу	92	661	30 000
2	Нараховано соціальні внески адміністративному персоналу	92	651	6 600
3	Нарахована амортизація основних засобів	92	131	10 000
4	Списано на фінансовий результат адміністративні витрати	791	92	46 600

Джерело: складено автором на основі [79, 80]

Рахунок 93 «Витрати на збут» фокусується на витратах, пов'язаних із реалізацією продукції, таких як транспортування, пакування, реклама та оплата праці працівників відділу збуту.

Кореспонденції рахунків, які стосуються відображення витрат на збут в ТОВ «Ла Тарта», наведено в Таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 - Відображення в обліку витрат на збут

№ зп	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
1	Нараховано амортизація основних засобів відділу збуту	93	131	5 000
2	Нараховано заробітну плату працівникам збуту	93	661	20 000
2	Нараховано соціальні внески працівникам збуту	93	651	4 4000
3	Списано на фінансовий результат витрати на збут продукції	791	92	29 400

Джерело: складено автором на основі [79, 80]

Враховуючи різноманіття методів обліку витрат, важливо для підприємства вибрати найефективніший підхід, який допоможе оптимізувати витрати та підвищити ефективність управління.

Облік витрат на виробництво є ключовим елементом фінансового управління підприємством, оскільки він напряму впливає на формування собівартості продукції та фінансові результати. У сучасних умовах використання програм автоматизації, таких як Master: Бухгалтерія, дозволяє значно вдосконалити процеси обліку витрат, забезпечити прозорість фінансової звітності та полегшити роботу бухгалтерів. На відміну від багатьох інших програм, Master: Бухгалтерія орієнтована на повну відповідність українському законодавству та особливостям обліку витрат підприємств різних галузей.

Однією з ключових функцій Master: Бухгалтерія є автоматизація обліку витрат. Програма дозволяє формувати та аналізувати витрати за допомогою інтеграції з первинними документами (наприклад, рахунками-фактурами, накладними, актами списання). Завдяки можливості налаштовувати аналітичний облік витрат за рахунками (23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут»), бухгалтер отримує повну картину використання ресурсів підприємства. Програма також дозволяє розподіляти загальновиробничі витрати між різними видами продукції, що спрощує процес калькулювання собівартості.

На рисунку 2.2 показано процес калькулювання собівартості в Master: Бухгалтерія, що дозволяє автоматизовано розраховувати витрати на виробництво продукції та забезпечувати точність обліку.

Master: Бухгалтерія також пропонує гнучкі інструменти для розподілу непрямих витрат. Користувач може налаштувати розподіл за різними критеріями, такими як обсяг виробництва, витрати на оплату праці або вартість сировини. Це дозволяє точно визначати собівартість продукції чи послуг, виготовлених у звітному періоді.

КОРИГУВАННЯ РЯДКИ

ПАРАМЕТРИ   СТАТТІ КАЛЬКУЛЯЦІЇ

Тип рядка: **Продукція, послуга**

Код ТМЦ: **Блок №1 (040000000000000)**

Кількість: **1.000 ШТ**

Нормативна собівартість

ГРН:	7456.000	7 456.00
------	-----------------	-----------------

Відправник

Замовлення

Інше

Примітка

ЗБЕРЕГТИ

Рисунок 2.2 - Калькуляція собівартості в Master:Бухгалтерія

Джерело: побудовано автором на основі [78]

На рисунку 2.3 представлено процес створення документа «Довідка про реалізацію продукції» в Master: Бухгалтерія, який використовується для обліку та аналізу реалізованої продукції.

Додавання Рядки

Додати   Скорочувати

Параметри

Тип рядка: **ТМЦ**

Код ТМЦ: **Блок №1 (040000000000001)**

Кількість: **2.000 ШТ**

Тип ціни: **Ціна прайса**

Ціна і сума відправки

ГРН:		
------	--	--

Реалізація

ГРН:	8000.000	16000.00
ПДВ:	Базова став	

Відправник

РахФозр

3511 Розрахунки з вітчизняними покупцями за ДП, ТМ

25 Готова продукція

РахЗФер

901 Собівартість реалізованої готової продукції

701 Дохід від реалізації готової продукції

№	Аналітика	Значення аналітик	Код
1.	Статті доходу / витрат	Собівартість реалізації	

№	Аналітика	Значення аналітик	Код
1.	Статті доходу / витрат	Дохід (виручка) від реалізації	

Інше

Примітка

Рисунок 2.3 –Формування документу «Довідка про реалізацію продукції» в Master:Бухгалтерія.

Джерело: побудовано автором на основі [78]

Усі витрати автоматично відображаються в ключових формах фінансової звітності, таких як Баланс (незавершене виробництво) та Звіт про фінансові результати (собівартість реалізованої продукції).

Рисунок 2.4 демонструє процес формування документа «Закриття собівартості реалізованих послуг» у Master: Бухгалтерія, що є важливим етапом відображення витрат у фінансовій звітності підприємства.

Рисунок 2.4 –Формування документу «Закриття собівартості реалізованих послуг» в Master:Бухгалтерія

Джерело: побудовано автором на основі [78]

Таким чином, використання Master: Бухгалтерія для обліку витрат на виробництво дозволяє автоматизувати ключові процеси, підвищити точність фінансової звітності та ефективно контролювати витрати. Це сприяє оптимізації фінансового управління підприємством, допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення та знижує ризик помилок у бухгалтерському обліку.

Рисунок 2.5 ілюструє процес формування Акту незавершеного виробництва в Master: Бухгалтерія, що дозволяє точно визначати обсяг незавершеного виробництва на певну дату.

ДОДАВАННЯ. РЕЄСТР ДОКУМЕНТІВ | З 01.01.2019 ПО 31.12.2019. АКТ НЗВ

Тип процесу: Акт НЗВ _UZ_AKTNZP

Документ №: 1 # від 04.02.2019

Реквізити

Одержувач: 111 Виробнича дільниця 1

Сума

Сума відправника (без ПДВ):

ГРН: .....

Різне

Примітка: .....

ДОДАТИ

Рисунок 2.5 –Формування Акту незавершеного виробництва в Master:Бухгалтерія.

Джерело: побудовано автором на основі [78]

Отже, ефективне управління витратами та калькулювання собівартості є ключовими аспектами діяльності підприємства, що безпосередньо впливають на його фінансові результати та конкурентоспроможність. Використання сучасних методів обліку, таких як Activity-Based Costing (ABC), директ-костинг і нормативне калькулювання, дає змогу отримувати точні дані для ухвалення управлінських рішень, оптимізувати фінансові потоки та знижувати собівартість продукції. Це особливо важливо в умовах жорсткої конкуренції, коли підприємства мають раціонально використовувати ресурси та адаптувати облікову систему до специфіки своєї діяльності.

Автоматизація процесів обліку витрат за допомогою спеціалізованих програм, зокрема Master: Бухгалтерія, сприяє підвищенню прозорості обліку, зменшенню ризиків помилок та покращенню контролю над виробничими процесами. Завдяки інтеграції з фінансовою звітністю та можливості детального аналізу витрат підприємства можуть не лише ефективніше управляти ресурсами, а й прогнозувати ризики, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення. Впровадження

сучасних технологій та підходів до калькулювання собівартості є важливим кроком до підвищення ефективності бізнесу та його стійкості на ринку.

2.3 Відображення витрат на виробництво продукції у фінансовій звітності підприємства

Питання визнання та обліку витрат підприємства є одним із найважливіших для бухгалтерів, оскільки витрати є основною складовою обліково-економічної звітності будь-якої організації.

Витрати підприємства відображають усі аспекти його господарської діяльності, зокрема як досягнення, так і недоліки організації.

В Україні до виробничих витрат підприємства, що формують собівартість продукції, належать як прямі витрати, так і загальновиробничі витрати, що пов'язані з основним видом діяльності підприємства [53, с.62].

Для ефективного обліку витрат на виробництво використовуються рахунки 23 «Виробництво», 24 «Брак у виробництві», 25 «Напівфабрикати» та 91 «Загальновиробничі витрати», на яких відображаються витрати за дебетом, а їх списання — за кредитом. Це дозволяє зберігати чіткий контроль над витратами на різних етапах виробництва та забезпечує точність обліку.

Відображення витрат на виробництво продукції в фінансовій звітності підприємства згідно з ПСБО 16 є важливою складовою процесу бухгалтерського обліку, оскільки правильне відображення витрат на виробництво дозволяє не тільки визначити собівартість продукції, але й оцінити ефективність підприємства в цілому. Витрати на виробництво, до яких належать матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизацію, витрати на соціальні заходи, а також інші операційні витрати,

повинні бути правильно і детально відображені в різних формах фінансової звітності [5].

Однією з основних форм фінансової звітності є Звіт про фінансові результати (форма №2), який надає інформацію про доходи та витрати підприємства. У цьому звіті витрати на виробництво продукції відображаються в розділі, що містить собівартість реалізованої продукції. Згідно з ПСБО 16, витрати, які безпосередньо пов'язані з виготовленням продукції, що була реалізована, відображаються в рядку «Собівартість реалізованої продукції» (рядок 230). Витрати на сировину, матеріали, оплату праці, витрати на енергію та інші прямі витрати, що виникають під час виробництва продукції, входять до цього рядка [39, с.401].

Важливо, що в цьому рядку враховуються тільки ті витрати, які безпосередньо стосуються виготовлення продукції, що була реалізована протягом звітного періоду. Це означає, що витрати на виробництво продукції, яка ще не була реалізована, не включаються до цього рядка, але відображаються окремо у інших формах звітності, зокрема в Балансі. Таким чином, собівартість реалізованої продукції є основною складовою валового прибутку підприємства, і правильне відображення цих витрат має важливе значення для оцінки фінансових результатів [39, с.424].

Загалом, витрати на виробництво продукції, що включають матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизацію основних засобів і нематеріальних активів, а також інші прямі витрати, є основною складовою собівартості реалізованої продукції. Вони повинні бути чітко відображені в Звіті про фінансові результати для того, щоб забезпечити прозорість і точність фінансових результатів. Крім того, правильне відображення витрат на виробництво дозволяє оцінити ефективність виробничої діяльності підприємства, а також допомагає виявити можливі шляхи для оптимізації витрат [32, с.356].

У Звіті про фінансові результати витрати на виробництво продукції можуть бути розподілені на різні категорії. Наприклад, витрати на сировину і матеріали

відображаються в розділі «Матеріальні витрати» (рядок 220). Витрати на оплату праці, які безпосередньо пов'язані з виробництвом, також включаються до собівартості продукції і відображаються в цьому ж звіті. Амортизація основних засобів і нематеріальних активів, що використовуються у виробництві, відображається в складі виробничих витрат і включається в рядок «Амортизація» (рядок 240) Звіту про фінансові результати [32, с.361].

Крім того, витрати на виробництво можуть включати інші операційні витрати, такі як витрати на утримання устаткування, витрати на енергію та інші необхідні ресурси для виготовлення продукції. Ці витрати відображаються в окремих рядках, таких як «Інші операційні витрати» (рядок 270). Важливо, що ці витрати не включаються до собівартості продукції, але вони все одно мають значення для загальної оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства.

У Балансі (форма №1) витрати на виробництво продукції відображаються в розділі «Оборотні активи». Тут наводиться інформація про незавершене виробництво, що включає витрати на виготовлення продукції, яка ще не готова до реалізації. Це дозволяє зрозуміти, скільки ресурсів підприємство витратило на виробництво продукції, яка ще знаходиться на стадії виготовлення. Витрати на незавершене виробництво відображаються в рядку «Незавершене виробництво» (рядок 120). Цей рядок є важливим для оцінки рівня виробничих запасів підприємства та їхньої готовності до подальшої реалізації [5; 39, с.432].

Крім того, готова продукція, яка ще не була реалізована, також включається до складу запасів у Балансі (рядок 125). Це дозволяє оцінити, скільки продукції знаходиться в наявності на складі і готова до продажу. Витрати на виробництво продукції, яка ще не була реалізована, відображаються в цих рядках і дають уявлення про обсяги незавершеного виробництва [5; 32, с.365].

Звіт про рух грошових коштів (форма №3) також містить інформацію про витрати на виробництво. У цьому звіті витрати на виробництво продукції

відображаються в розділі «Операційна діяльність» (рядки 200–220). Це дозволяє оцінити, скільки коштів було витрачено підприємством на основну операційну діяльність, зокрема на виготовлення продукції. Витрати на сировину, матеріали, оплату праці та інші витрати, пов'язані з виробництвом, відображаються в цьому розділі, що дає змогу користувачам звітності оцінити ефективність операційної діяльності підприємства [32, с.324].

Примітки до фінансової звітності також містять детальну інформацію про витрати на виробництво продукції. Згідно з ПСБО 16, підприємство повинно надати пояснення до складу витрат, що включають матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизацію, витрати на соціальні заходи та інші операційні витрати. Це дозволяє користувачам фінансової звітності отримати більш детальну інформацію про склад витрат, що впливають на собівартість продукції. Примітки до фінансової звітності можуть також містити інформацію про зміну вартості запасів, незавершеного виробництва та відстрочених витрат [39, с.481].

Крім того, у примітках до фінансової звітності можуть бути надані деталі щодо політики обліку витрат на виробництво, зокрема щодо того, як підприємство визначає витрати на матеріали, оплату праці та амортизацію. Це дозволяє користувачам фінансової звітності зрозуміти, як саме підприємство підходить до обліку цих витрат і як це впливає на фінансові результати.

У Звіті про фінансові результати витрати на виробництво можуть бути розподілені на різні категорії, що дозволяє більш детально аналізувати ефективність виробничої діяльності. Наприклад, витрати на сировину і матеріали відображаються в розділі «Матеріальні витрати» (рядок 220), витрати на оплату праці — в окремому рядку, а амортизація основних засобів і нематеріальних активів — в рядку «Амортизація» (рядок 240) [32, с.376].

Загалом, фінансова звітність підприємства згідно з ПСБО 16 надає чітке і детальне відображення витрат на виробництво продукції, що дозволяє користувачам

звітності оцінити ефективність діяльності підприємства. Витрати на виробництво відображаються в різних формах звітності, що дозволяє забезпечити комплексний підхід до аналізу витрат і їх впливу на фінансовий результат.

Для досліджуваного підприємства ТОВ "Ла Тарта" відображення витрат на виробництво у фінансовій звітності є важливим етапом у процесі оцінки фінансових результатів підприємства. У формі Баланс (форма №1) витрати на виробництво відображені через активи, що стосуються запасів та основних засобів, які використовуються в процесі виробництва (Додаток В). Витрати на сировину, матеріали та незавершене виробництво можуть бути відображені в розділі Оборотні активи (рядок 1100 "Запаси"), а готова продукція, яка вже пройшла стадію виробництва і готова до реалізації, буде вказана в рядку 1103 "Готова продукція". Також важливим є розділ Необоротні активи, зокрема рядок 1010 "Основні засоби", де відображаються витрати на основні засоби, які використовуються у виробництві, а також їх амортизація, що включається до витрат.

У Звіті про фінансові результати (форма №2) витрати на виробництво продукції відображаються в рядку 2050 «Собівартість реалізованої продукції», де зазначаються витрати, пов'язані з виробництвом продукції, що була реалізована в звітному періоді (Додаток В). Для більш детального аналізу операційних витрат підприємства використовується Розділ III «Елементи операційних витрат», що є додатком до Звіту про фінансові результати (форма №2). У цій формі витрати класифікуються за основними елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизацію, соціальні відрахування, а також інші витрати. Форма №2 розділ III «Елементи операційних витрат» досліджуваного підприємства ТОВ «Ла Тарта» за 2023 рік наведена у Таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Форма №2, розділ III «Елементи операційних витрат» за 2023 рік

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Матеріальні затрати	2500	160 000	120 000
Витрати на оплату праці	2505	40 000	30 000
Відрахування на соціальні заходи	2510	8 800	6 600
Амортизація	2515	7 500	5 500
Інші операційні витрати	2520	3 598	3 024
Разом	2550	219 898	166 124

Джерело: сформовано автором за інформацією Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) ТОВ «Ла Гарта»

Інші витрати, що не входять до собівартості продукції, можуть бути відображені в рядку 2180 "Інші операційні витрати", де зазначаються витрати, що виникають у процесі виробничої діяльності, але не є прямими витратами на виробництво продукції. Рядок 2270 "Інші витрати" також може включати додаткові витрати, які не належать до основної операційної діяльності підприємства, але мають значення для загальної оцінки витрат.

Таким чином, відображення витрат на виробництво у фінансовій звітності ТОВ "Ла Гарта" дозволяє зрозуміти, які витрати були понесені на виготовлення продукції, а також оцінити ефективність виробничої діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

3.1 Основні принципи організації аудиту витрат на виробництво та собівартості продукції

У забезпеченні процесів виробництва та реалізації продукції високої якості ключову роль відіграють облік і контроль як складові управлінської системи. Завдяки їхньому функціонуванню створюється достовірна база даних про показники якості продукції на підприємстві, що сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Окрім цього, облік і контроль забезпечують регулярний моніторинг і аналіз виробничих процесів, спрямованих на підвищення якості продукції, а також дозволяють усунути прояви неефективного використання ресурсів, надмірні витрати та прямі втрати продукції.

Аудит виробничої діяльності підприємства та витрат на виробництво є однією з ключових і водночас найскладніших складових аудиторської перевірки. Важливими показниками ефективності роботи будь-якого підприємства виступають обсяги випуску продукції та її собівартість. У процесі аудиту витрат на виробництво, а також собівартості виготовленої та реалізованої продукції досліджуються документально зафіксовані процеси та явища, що безпосередньо стосуються виробничої діяльності підприємства. Ретельний аналіз і аудит витрат є основою забезпечення фінансової стабільності та надійності функціонування промислових підприємств.

Згідно відповідного законодавства України аудит визначається як перевірка даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою надання незалежної оцінки щодо їх достовірності у всіх суттєвих аспектах.

Крім того, аудит спрямований на перевірку відповідності звітності вимогам законодавства України, положенням (стандартам) бухгалтерського обліку або іншим регламентованим правилам, включаючи внутрішні положення суб'єкта господарювання, відповідно до потреб користувачів фінансової інформації [60].

Аудиторська перевірка здійснюється за певною послідовністю, яка може варіюватися від загального до конкретного або навпаки — від конкретного до загального. Найпоширенішим є підхід, що починається з загального аналізу й поступово переходить до детального вивчення. При цьому аудитор самостійно обирає порядок виконання роботи, враховуючи специфіку діяльності клієнта та умови укладеного договору. Для аудиторських фірм бажано розробляти й використовувати перевірені методики проведення аудиту, оскільки це дозволяє мінімізувати ризики перевірки, оптимізувати її терміни та підвищити ефективність роботи [61, с. 352].

На підприємствах технологічний процес часто супроводжується утворенням побічної продукції та відходів, які можуть бути реалізовані окремо. У зв'язку з цим важливе значення мають питання, що виникають під час аудиторської перевірки. Зокрема, це стосується аналізу наявної на підприємстві системи оцінки та обліку побічної продукції, виявлення її недоліків і розробки рекомендацій для її вдосконалення. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність управління ресурсами та оптимізувати фінансові результати діяльності підприємства [61, с. 355].

Аудиторська перевірка обліку витрат на виробництво є важливим аспектом аналізу діяльності виробничих підприємств. Одним із ключових завдань підприємства виступає визначення собівартості виготовленої продукції, виконаних робіт або наданих послуг [62, с.284].

Методика аудиту являє собою сукупність прийомів і методів, що використовуються для дослідження операцій та процесів у системі суб'єкта господарювання з метою підтвердження достовірності наданої ним фінансової звітності [62, с. 276].

До основних завдань проведення аудиту витрат належать [62, с. 357]:

1. Оцінка ефективності функціонування підприємства, на основі аналізу фінансової звітності.
2. Порівняльний аналіз фінансової звітності за кілька періодів.
3. Аналіз рівня застарілих або непридатних для використання товарів у запасах.
4. Перевірка обґрунтованості списання зіпсованих або втрачених матеріальних цінностей.
5. Оцінка стану підготовки та компетенцій персоналу.

Згідно МСА 300 «Планування» аудитор має розробити загальну стратегію аудиту, яка визначатиме обсяг, час та напрямок проведення аудиту, а також допоможе у розробці детального плану. Важливими аспектами визначення стратегії є врахування специфіки завдання, звітних цілей, важливих факторів для ефективного управління аудиторською командою, а також необхідних ресурсів для виконання аудиту [75, с.293].

Процес визначення загальної стратегії допомагає аудитору планувати використання ресурсів на конкретних ділянках аудиту, таких як визначення кількості членів команди для ділянок з високим ризиком або залучення експертів для складних питань. Це також включає визначення часу, необхідного для виконання завдання, та управління виконанням аудиту, зокрема через проведення нарад і перевірку результатів роботи [75, с.293].

Стратегія аудиту витрат на виробництво повинна бути спрямована на забезпечення достовірності фінансової інформації, точності обліку витрат і виявлення можливих резервів для зниження витрат. Вона повинна враховувати специфіку підприємства, галузеві особливості, а також ризики, пов'язані з обліком витрат. Ключовими етапами стратегії є планування, визначення об'єкта аудиту, оцінка системи внутрішнього контролю та проведення детального аналізу витрат [75, с.293].

Першим кроком стратегії є детальне вивчення об'єкта аудиту, тобто витрат на виробництво. Це включає аналіз структури витрат, видів продукції, технологічних процесів, облікової політики підприємства та організації бухгалтерського обліку. Оцінка цих факторів допомагає зрозуміти, які витрати є найбільш значущими для підприємства, а також визначити потенційні зони ризику [61, с. 467].

Другим етапом є оцінка системи внутрішнього контролю, яка має забезпечувати правильний облік витрат, а також ефективність управлінських рішень щодо їх оптимізації. Аудитор повинен перевірити, чи існують належні процедури для контролю за витратами на різних етапах виробничого процесу, а також оцінити, наскільки ефективно ці процедури працюють на практиці [61, с. 469].

Третім етапом є безпосередній аналіз витрат, що включає перевірку правильності їх обліку, відповідність нормативним вимогам, а також виявлення можливих порушень чи неефективних витрат. Аудитор має оцінити, чи правильно класифіковані витрати, чи відповідають вони вимогам фінансової звітності, а також чи є можливості для зниження витрат без шкоди для якості продукції [61, с. 472].

Завершальним етапом стратегії є формулювання висновків і рекомендацій щодо покращення обліку витрат, вдосконалення системи внутрішнього контролю та можливих шляхів зниження витрат на виробництво [61, с. 475].

Після встановлення загальної стратегії аудитор необхідно розробити детальний план аудиту, що дозволяє ефективно використовувати наявні ресурси для досягнення цілей аудиту. Загальна стратегія та план аудиту є тісно взаємопов'язаними, оскільки зміни в одному можуть вимагати коригувань в іншому, забезпечуючи таким чином гнучкість і ефективність під час аудиту.

Існують три етапи проведення аудиторської перевірки. На першому етапі, який називається «Планування аудиту», здійснюються такі процедури: перевірка витрат на виробництво; оцінка ризиків аудиту та рівня суттєвості; розробка плану та програми аудиту [62, ст. 340].

План аудиту є детальнішим, ніж загальна стратегія, оскільки він визначає характер, час і обсяг аудиторських процедур, що будуть виконуватися командою протягом усього аудиторського процесу. Важливо, що планування процедур є динамічним процесом, який коригується на основі результатів оцінки ризиків. Це дає аудитору можливість своєчасно адаптувати план до змін, які можуть виникнути в ході аудиту [75, с.295].

Одним із ключових аспектів планування є визначення характеру, часу та обсягу процедур оцінювання ризиків і подальших аудиторських процедур, особливо щодо розкриттів. Оскільки розкриття можуть містити інформацію, що виходить за межі Головної книги, це має вплив на оцінку ризиків і вибір аудиторських процедур. Тому важливо враховувати різноманіття інформації, що може бути включена у розкриття [75, с.295].

Розгляд розкриттів на ранніх етапах аудиту є важливим для того, щоб приділити їм належну увагу і забезпечити достатній час для їх детального вивчення. Це також допомагає виявити нові чи переглянуті розкриття, що виникають через зміни у фінансовому стані або діяльності суб'єкта господарювання, а також визначити необхідність залучення експертів для виконання процедур щодо конкретних розкриттів [75, с.296].

Завдяки такому підходу аудитор має змогу більш ефективно організувати аудит і забезпечити, щоб всі ключові аспекти, зокрема розкриття, були належним чином перевірені. Це дозволяє досягти більш точних і обґрунтованих результатів аудиту [62, с. 335].

Планування аудиту витрат виробництва розпочинається з визначення загальної стратегії аудиту, яка встановлює обсяг, час та напрямок перевірки. Враховуючи специфіку витрат виробництва, важливо оцінити характер операцій, що можуть вплинути на фінансову звітність, а також ризики, пов'язані з відображенням цих витрат у бухгалтерському обліку. Аудитор має враховувати особливості виробничого

процесу, способи обліку витрат та можливі сфери ризику, де можуть виникнути викривлення або недоліки [75, с.296].

У подальшому, аудитор розробляє план аудиту, детально визначаючи, які саме аудиторські процедури будуть застосовані для перевірки витрат виробництва. Це включає аналіз документації, яка підтверджує витрати, зокрема рахунки постачальників, інвентаризаційні відомості та інші первинні документи. Аудитор також оцінює ефективність системи внутрішнього контролю, яка регулює процес обліку витрат, та перевіряє, чи є недоліки, які можуть призвести до помилок в обліку витрат [75, с.297]. У Таблиці 3.1 наведено приклад плану програми аудиту витрат на виробництво.

Таблиця 3.1 - План аудиту витрат на виробництво ТОВ «Ла Гарта»

Найменування етапу	Аудиторські процедури
1	2
Збір аудиторських доказів	Робота з підтверджуючими документами
Етап перевірки формування непрямих витрат на виробництво продукції	Перевірка достовірності оформлення та відображення непрямих витрат у бухгалтерському обліку дозволяє забезпечити відповідність даних чинним нормативним вимогам і стандартам. Це є основою для прийняття управлінських рішень та планування. Оцінка обґрунтованості включення у склад витрат вартості матеріалів, витрат на працю, амортизації, відрахувань на соціальні потреби та інших видатків дозволяє визначити ефективність використання ресурсів підприємства. Законність таких витрат є важливим фактором дотримання податкового та фінансового законодавства.
Етап перевірки формування прямих витрат на виробництво продукції	Оцінка методу обліку витрат і перевірка його доцільності підтверджують відповідність обраної політики специфіці діяльності підприємства, забезпечуючи точне формування собівартості та фінансових результатів. Аналіз правильності відображення витрат у бухгалтерському обліку, включаючи прямі, непрямі та нормовані витрати, свідчить про їх достовірність і відповідність нормативним вимогам. Дотримання принципу тимчасової відокремленості витрат та послідовність у калькулюванні собівартості забезпечують прозорість і стабільність облікової політики, що сприяє законності та ефективності управління фінансами підприємства.

Продовження таблиці 3.1

1	2
Етап оцінки незавершеного виробництва	Оцінка використаного методу оцінки незавершеного виробництва і готової продукції свідчить про його відповідність специфіці діяльності підприємства, що забезпечує точність у відображенні виробничих витрат. Аналіз якості проведеної інвентаризації підтвердив її ретельність і достовірність, що є важливим для формування об'єктивної фінансової звітності. Перевірка сталості методів оцінки, закріплених у бухгалтерській політиці, засвідчила їх послідовне застосування, що підвищує прозорість облікових процесів. Розподіл фактичної собівартості між незавершеним виробництвом та готовою продукцією виконано коректно, що сприяє обґрунтованому формуванню собівартості продукції. Загалом, початкова оцінка систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підтверджує їхню ефективність та відповідність нормативним вимогам.
Формування аудиторських висновків	Зведення і підсумовування отриманих доказів

Джерело: згруповано за інформацією [62, с. 335-364]

Далі зважаючи на виявлені ризики, аудитор визначає час і обсяг перевірки. Це може включати тестування конкретних класів витрат, таких як матеріали, заробітна плата та накладні витрати, а також оцінку правильності розподілу витрат між різними виробничими процесами. Крім того, аудитор може провести перевірку на відповідність витрат внутрішнім нормативам і планам виробництва, щоб визначити, чи є відхилення від очікуваних результатів [75, с.297].

В процесі планування важливо також розглянути можливість виникнення нових обставин, що можуть вплинути на аудит. Наприклад, зміни в організації виробництва або нові методи обліку витрат можуть вимагати коригувань у запланованих процедурах. Аудитор повинен бути готовий до внесення змін у план аудиту в разі отримання нових інформаційних даних або виявлення ризиків, які потребують додаткових перевірок [75, с.297].

На початковому етапі аудиторської перевірки витрат важливо з'ясувати, що саме представляє собою виробничий процес на підприємстві. Для цього необхідно детально вивчити технологічну документацію, організаційну структуру, посадові інструкції співробітників, які залучені до виробництва, а також облікову політику та

норми витрат матеріальних і фінансових ресурсів. Крім того, корисним буде провести опитування серед керівників [62, с. 340].

Аналіз виробничого процесу необхідно розпочати з направлення запитів до керівників підрозділів, які беруть участь у його формуванні. У запитах слід зазначити перелік документів, регламентів та нормативів, що стосуються цього процесу та є необхідними для його детального вивчення. Такий підхід дозволить зібрати інформацію про те, як організовано виробництво, наскільки воно відповідає затвердженому в обліковій політиці порядку формування витрат, а також виявити проблемні аспекти і ділянки, що потребують більш детального аналізу [62, с. 343].

Другий етап, що безпосередньо стосується проведення аудиту, включає наступні етапи: виконання аудиторських процедур; збирання аудиторських доказів; оформлення робочої документації аудитора; виконання аналітичних процедур [62, с. 345].

Під час проведення аудиторських процедур аудитор виявляє можливі помилки, що можуть виникнути в процесі перевірки. Для аудиту витрат виробництва типовими помилками є: невідповідність обраного методу обліку витрат обліковій політиці підприємства; дисбаланс між витратами та доходами; неправильна оцінка залишків незавершеного виробництва; невірне розподілення витрат за звітними періодами; безпідставне включення деяких витрат до собівартості продукції; порушення принципів обліку [62, с. 347].

Далі здійснюється збір та аналіз первинних документів, що підтверджують витрати на виробництво, таких як рахунки, накладні, акти виконаних робіт, бухгалтерські документи. Аудитори перевіряють правильність їх оформлення, відповідність витратам, що були заявлені в обліку, та законність цих витрат [62, с. 458].

Наступним етапом є перевірка класифікації витрат, що включає визначення правильності віднесення витрат до відповідних статей бухгалтерського обліку, таких як матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизація, витрати на утримання

основних засобів, тощо. Оцінюється також ефективність використання ресурсів на кожному етапі виробничого процесу [62, с. 462].

Аудитор також має перевірити правильність обчислення собівартості продукції, зокрема, чи коректно враховані всі витрати, пов'язані з виробництвом, та чи відповідають ці витрати фактичному обсягу виробництва. Зокрема, перевіряється застосування методів калькулювання собівартості та їх відповідність стандартам [62, с. 463].

Згідно МСА 315 (переглянутий) «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища» аудитор повинен отримати чітке розуміння середовища контролю в організації. Для цього необхідно оцінити, чи сприяє управлінський персонал розвитку культури чесності та етичної поведінки, а також чи є середовище контролю достатнім для забезпечення ефективності внутрішнього контролю. Важливо також вивчити процеси, що використовуються для ідентифікації і оцінки бізнес-ризиків, а також для прийняття рішень про механізми управління цими ризиками. Якщо суб'єкт господарювання не визначив чіткий процес оцінки ризиків або якщо цей процес є неналежним, аудитор має оцінити, чи є це суттєвим недоліком внутрішнього контролю [75, с. 306].

Ризик-аналітика є невід'ємною частиною процесу аудиту, оскільки вона дозволяє ідентифікувати, оцінити та управляти ризиками суттєвих викривлень у фінансовій звітності. Згідно з МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвих викривлень», аудитор повинен оцінити ризики на рівні як фінансової звітності в цілому, так і окремих тверджень, беручи до уваги особливості бізнесу, операційні процеси та систему внутрішнього контролю підприємства [75, с. 307].

Основні етапи ризик-аналітики включають:

- Ідентифікацію ризиків. Аналізуються зовнішні та внутрішні фактори, що можуть впливати на достовірність фінансової звітності, включаючи економічні умови, регуляторне середовище, характер господарської діяльності тощо.

- Оцінку суттєвості ризиків. Для кожного ідентифікованого ризику оцінюється ймовірність його виникнення та потенційний вплив на фінансову звітність.

- Розробку реакції на ризики. На основі оцінки ризиків визначаються конкретні аудиторські процедури, спрямовані на зменшення ймовірності викривлень. Наприклад, для високоризикових областей можуть бути використані детальні перевірки чи додаткові процедури підтвердження.

- Моніторинг і коригування. У процесі виконання аудиту ризики постійно моніторяться, і за необхідності аудитор коригує свій підхід.

У таблиці 3.2 наведено приклад ризик-аналітики розробленої в рамках аудиту фінансової звітності ТОВ «Ла Тарта» за 12 місяців 2023 року.

Завдання аудитора полягає також у розумінні інформаційної системи, що стосується фінансового звітування. Це включає оцінку бізнес-процесів, пов'язаних із записом, обробкою та коригуванням фінансових операцій, а також розуміння, як ці операції відображаються в головній книзі і фінансовій звітності. Аудитор повинен звернути увагу на процедури інформаційних технологій і ручні системи, що використовуються для обробки фінансових даних, а також на заходи контролю, пов'язані з нетиповими або нестандартними проводками [75, с. 307].

Завершальним етапом аудиту є формування аудиторського висновку, який є результатом аудиторської перевірки, в якому аудитор оцінює відповідність інформації про витрати та собівартість реалізованої продукції вимогам нормативних актів. Для формулювання обґрунтованої та об'єктивної думки аудитор повинен отримати гарантії щодо достовірності даних, перевірити їх відповідність вимогам обліку та звітності, а також оцінити коректність відображення цієї інформації у фінансових документах підприємства [62, с. 364].

Таблиця 3.2 – Оцінка ризиків за 9 місяців 2022 року на підприємстві ТОВ «Ла Тарта»

Стаття	За 12 місяців 2023 року, тис грн	За 12 місяців 2022 року, тис грн	Зміна	Очікувана зміна (Так/Ні)	Вимагає аудиторських процедур (Так/Ні)
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	383 111	277 330	105 781	Так	Так
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг)	(219 898)	(166 124)	(53 774)	Так	Так
Валовий: прибуток	163 213	111 206	52 007	Підсумок	Підсумок
Збиток	-	-	-	-	-
Інші операційні доходи	10 731	7 686	3 045	Так	Ні
Інші операційні витрати	(142 510)	(105 432)	(37 078)	Так	Так
Інші доходи	164	17	147	Так	Ні
Інші витрати	(1 254)	(2 404)	1 150	Так	Так
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	30 343	11 073	19 270	Підсумок	Підсумок
Витрати з податку на прибуток	(5 348)	-	(5 348)	Так	Ні
Чистий фінансовий результат: прибуток	29 994	11 073	18 921	Підсумок	Підсумок

Джерело: сформовано автором за інформацією Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) ТОВ «Ла Тарта» (Додаток В).

Згідно МСА 700 (переглянутий) «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності» аудитор повинен ретельно оцінити, чи відповідає фінансова звітність вимогам концептуальної основи фінансового звітування. Це включає перевірку облікових політик суб'єкта господарювання, щоб переконатися, що вони обрані правильно, належно розкриті і відповідають вимогам стандартів. Оцінка також повинна охоплювати обґрунтованість облікових оцінок, зроблених управлінським персоналом, а також відповідність поданої інформації принципам надійності, порівнюваності та зрозумілості [75, с. 750].

Крім того, важливо, щоб у фінансовій звітності була представлена вся необхідна інформація, правильно класифікована та оформлена таким чином, щоб забезпечити її легке сприйняття користувачами. Аудитор має також перевірити, чи не включено недоречну або зайву інформацію, яка могла б ускладнити розуміння фінансових результатів [75, с. 751].

Фінансова звітність повинна містити чітке розкриття суттєвих операцій і подій, щоб користувачі могли зрозуміти їх вплив на звітність. Важливим аспектом є також перевірка використаної термінології, щоб вона була точною та відповідала стандартам. Усі ці фактори разом дозволяють аудитувати фінансову звітність та забезпечити її відповідність вимогам концептуальної основи фінансового звітування [75, с. 751].

Отже, витрати на виробництво продукції підприємства є ключовим об'єктом аудиторського дослідження. Специфіка аудиту таких витрат залежить, насамперед, від галузі, в якій функціонує підприємство, а також від конкретних організаційно-технологічних особливостей цього підприємства. Саме ці аспекти повинні бути враховані аудитором при проведенні перевірки. Аудит собівартості продукції дозволяє уникнути завищення цін на продукцію, коректно визначити рівень отриманого прибутку, що, в свою чергу, дає змогу точно розрахувати податок на прибуток, а також сприяє виявленню можливих фактів розкрадання на підприємстві [61, с. 478].

Отже, в результаті проведення аудиту підприємство отримує об'єктивну оцінку ефективності використання ресурсів, можливість виявлення неефективних витрат та рекомендації щодо оптимізації витрат на виробництво. Це дозволяє підвищити фінансову стабільність підприємства, зменшити витрати та збільшити прибутковість виробничих процесів.

3.2 Методи проведення аудиту витрат на виробництво та собівартості продукції

Аудит виробничої діяльності має на меті забезпечення ефективності виробничих процесів на підприємстві. Основними завданнями є контроль за правильним використанням природних ресурсів, перевірка правильності формування собівартості продукції, дотримання встановлених лімітів і кошторисів витрат, а також виявлення перевитрат та визначення їх причин. Крім того, важливою складовою є перевірка повноти оприбуткування продукції та оцінка організації виробничого процесу, зокрема виявлення можливостей для збільшення обсягів виробництва та підвищення рентабельності продукції [63, с. 140].

Основна частина роботи аудитора полягає в зборі та аналізі аудиторських доказів. Для цього згідно МСА 500 «Аудиторські докази» застосовуються різні аудиторські процедури, такі як запити, інспекція, спостереження, підтвердження, повторні розрахунки, повторне виконання та аналітичні методи, які зазвичай комбінуються. Хоча запити можуть надати важливу інформацію, навіть доказ викривлення, їх використання в одиночку не дозволяє отримати достатньо доказів, щоб оцінити відсутність суттєвих викривлень чи ефективність внутрішніх контрольних заходів [75, с. 435].

Інспектування є важливою процедурою для отримання аудиторських доказів, що включає вивчення документів або фізичний огляд активів. Достовірність цих доказів залежить від їхнього джерела, характеру та внутрішніх контролів, що застосовуються до документів, особливо внутрішніх записів. Наприклад, інспектування може бути використано для перевірки санкціонування записів як частини тесту заходів контролю [75, с. 437].

Документи, такі як фінансові інструменти, можуть надавати прямі докази щодо існування активів, але не завжди підтверджують права власності або їхню вартість. І

хоча інспектування контрактів може дати інформацію про застосування облікових політик, наприклад, визнання доходу, воно не завжди дає повну картину щодо інших аспектів фінансового стану підприємства [75, с. 437].

Інспектування матеріальних активів може підтвердити їхнє існування, проте не завжди дає змогу оцінити права і зобов'язання або точну вартість активів. Для більш детальної перевірки таких аспектів зазвичай потрібні додаткові процедури, як, наприклад, спостереження за інвентаризацією [75, с. 438].

Спостереження є важливою процедурою для аудитора, оскільки дає змогу спостерігати за виконанням певних процесів або процедур, наприклад, інвентаризації, яку проводить персонал підприємства. Однак спостереження обмежується лише тим моментом часу, коли воно здійснюється, і може бути впливовим на сам процес, оскільки факт спостереження може змінити поведінку учасників процесу. Тому спостереження надає аудиторські докази лише для конкретного періоду часу [75, с. 438].

Зовнішнє підтвердження є ще однією важливою процедурою, яка передбачає отримання письмової відповіді від третьої сторони. Згідно МСА 505 «Зовнішні підтвердження» зовнішнє підтвердження є важливим видом аудиторських доказів, яке отримується у вигляді письмової відповіді від третьої сторони. Це може бути паперовий або електронний документ, в якому зазначено згоду або незгоду з інформацією, наведеною в зверненні аудитора. Звернення щодо позитивного підтвердження вимагає прямої відповіді від третьої сторони, яка або підтверджує, або спростовує інформацію. Натомість звернення щодо негативного підтвердження передбачає, що відповідь надається лише у разі незгоди з наданими даними [75, с. 465].

Важливою ситуацією є відсутність відповіді на звернення щодо позитивного підтвердження, що може свідчити про проблеми у процесі комунікації або вказувати на ризики в обліковій практиці. У разі, коли відповідь містить відмінності від наданої

інформації, це називається неузгодженістю і є важливим сигналом для аудитора, що потребує додаткового розслідування або коригування даних у фінансових звітах. такі підтвердження часто використовуються для перевірки точності залишків на рахунках, але вони не обмежуються лише цим. Аудитор може запросити підтвердження умов угод або перевірку можливих змін у цих угодах. Також зовнішнє підтвердження може бути корисним для визначення відсутності певних умов, що можуть вплинути на визнання доходів або інші облікові операції [75, с. 466].

Процедури зовнішнього підтвердження часто використовуються для отримання важливої інформації щодо залишків рахунків, елементів цих рахунків, а також умов угод або контрактів між підприємством та іншими сторонами. Вони можуть також слугувати для перевірки відсутності певних умов, наприклад, додаткових угод, які можуть впливати на фінансові результати. Важливо, що найбільш корисні та надійні докази отримуються, коли звернення надсилаються до тих осіб, які володіють необхідною інформацією для підтвердження, як-от посадові особи фінансових установ, що мають знання про відповідні операції [75, с. 466].

Формулювання звернень щодо підтвердження має великий вплив на кількість відповідей, а також на надійність і достовірність отриманих аудиторських доказів. Це формулювання повинно враховувати різні фактори, зокрема конкретні твердження, ризики суттєвого викривлення, а також попередній досвід аудиторів. Крім того, важливо правильно вибрати спосіб обміну інформацією, будь то паперовий, електронний чи інший формат, а також отримати дозвіл від управлінського персоналу на звернення до відповідних осіб для надання підтверджень [75, с. 467].

Вибір відповідної сторони для надання підтверджень також є критично важливим. Вона повинна мати можливість надати точну інформацію, таку як детальні суми рахунків, а не лише загальний залишок. Усе це забезпечує ефективність процедур зовнішнього підтвердження, допомагаючи аудиторів отримувати надійні та достовірні докази для своєї роботи [75, с. 467].

Повторне обчислення є процедурою, що передбачає перевірку математичної правильності документів і записів. Це може бути зроблено вручну або за допомогою електронних засобів, і ця процедура допомагає аудитору перевірити точність і коректність фінансової інформації. Повторне виконання, з іншого боку, полягає в незалежному виконанні тих самих процедур або заходів контролю, які вже були виконані в рамках внутрішнього контролю підприємства. Це дозволяє аудитору перевірити ефективність цих процедур та їх відповідність встановленим вимогам [75, с. 438].

Згідно МСА 520 «Аналітичні процедури» термін аналітичні процедури означає процес оцінки фінансової інформації шляхом аналізу взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими даними. Цей процес включає в себе вивчення виявлених відхилень або взаємозв'язків, які не відповідають очікуванням або суперечать іншій наявній інформації. Аналітичні процедури допомагають виявити аномалії, що можуть вказувати на потенційні помилки чи ризики у фінансовій звітності, і є важливим інструментом для аудитора в оцінці достовірності та точності фінансових результатів [75, с. 491].

Аналітичні процедури дозволяють оцінити фінансову інформацію через аналіз взаємозв'язків між різними показниками, як фінансовими, так і нефінансовими. Вони допомагають виявити аномалії або коливання, що не відповідають очікуванням або суперечать іншій наявній інформації. Ці процедури є важливими для виявлення потенційних ризиків та визначення напрямку подальших аудиторських досліджень [75, с. 492].

Аналітичні процедури є важливою частиною аудиторської практики, які включають порівняння фінансової інформації суб'єкта господарювання з іншими показниками, такими як попередні періоди, очікувані результати або галузеві середні значення. Вони дозволяють аудитору оцінити, чи відповідають фінансові дані прогнозованим результатам та загальним тенденціям у галузі. Порівняння таких показників, як продажі і дебіторська заборгованість, з аналогічними даними для інших

компаній у тій же галузі дозволяє виявити потенційні аномалії або відхилення, що потребують додаткового розслідування [75, с. 492].

Крім того, аналітичні процедури включають вивчення взаємозв'язків між різними елементами фінансової інформації, що можуть бути очікуваними на основі попереднього досвіду підприємства, а також між фінансовими та нефінансовими даними. Це допомагає аудиторів виявити незвичайні коливання чи невідповідності, що можуть свідчити про можливі помилки або недоліки в управлінні. Наприклад, порівняння витрат на заробітну плату з кількістю найманих працівників може дати уявлення про ефективність використання ресурсів підприємства [75, с. 494].

Залежно від потреб аудиту, аналітичні процедури можуть бути простими порівняннями або більш складним аналізом із використанням статистичних методів. Вони можуть бути застосовані до різних рівнів фінансової звітності, включаючи консолідовані звіти, окремі компоненти та конкретні елементи. Застосування цих процедур допомагає аудитору не лише підтвердити достовірність фінансових даних, а й виявити потенційні ризики або зони, що потребують детальнішого аналізу [75, с. 494].

Запит є універсальною процедурою, яка включає пошук фінансової та нефінансової інформації від обізнаних осіб як усередині підприємства, так і за його межами. Запити можуть бути як офіційними письмовими, так і неформальними усними, що дозволяє аудитору отримати різноманітні відповіді. Ці відповіді можуть бути корисними для підтвердження інформації, яку вже має аудитор, або для виявлення нових фактів, які потребують додаткових досліджень [75, с. 439].

Оцінка відповідей на запити є важливим етапом у процесі їх використання. Відповіді можуть або підкріпити наявні докази, або вказати на нові аспекти, що вимагають коригування. Наприклад, відповіді можуть виявити можливі порушення в управлінні внутрішнім контролем або вказати на факти, які раніше не були відомі

аудитору. У таких випадках аудитор може знадобитися провести додаткові процедури для підтвердження або спростування отриманої інформації [75, с. 440].

Завдяки тому, що підтвердження даних через запит є важливою частиною аудиту, важливою є оцінка якості та достовірності отриманих відповідей. Однак у випадку запитів, що стосуються намірів управлінського персоналу, отримання підтвердження таких намірів може бути складним. В таких ситуаціях аудитор повинен зібрати додаткову інформацію про попередні дії управлінського персоналу, обґрунтування їх вибору та здатність виконати ці наміри [75, с. 440].

Аудитор може також дослідити причини, чому управлінський персонал обрав певний підхід або метод для виконання своїх намірів. Це дає змогу оцінити, наскільки реалістичними є ці наміри та чи можуть вони бути реалізовані на практиці. Якщо аудитор має достатньо інформації, яка підтверджує наміри персоналу, це може бути підставою для підтвердження або коригування аудиторських доказів [75, с. 440].

Таким чином, кожен із методів аудиту — спостереження, зовнішнє підтвердження, повторне обчислення, повторне виконання, аналітичні процедури та запити — є важливими для отримання достовірних аудиторських доказів. Кожен з них має свої особливості та застосовується залежно від конкретної ситуації, що дозволяє аудитору точно оцінити фінансові результати та ефективність внутрішнього контролю підприємства.

Правильне використання цих процедур забезпечує високий рівень достовірності отриманих доказів і дозволяє аудитору приймати обґрунтовані рішення щодо фінансової звітності суб'єкта господарювання. Важливо, щоб аудитор не обмежувався лише одним методом, а використовував їх у комбінації для більш глибокого та всебічного аналізу.

Процедури аудиту витрат на виробництво включають комплексний підхід до перевірки обліку та оцінки витрат. На першому етапі проводиться аудит організації обліку витрат, що дозволяє виявити відповідність облікової політики підприємства

вимогам нормативних актів. Далі перевіряється правильність оцінки виробничих запасів, що включаються до собівартості продукції, а також обґрунтованість віднесення запасів до складу прямих матеріальних витрат. Важливо також перевірити вірогідність списання матеріалів на виробництво та обґрунтованість включення витрат на матеріали, оплату праці, амортизацію, відрахування на соціальні потреби та непрямі витрати [63, с. 212].

Окремо оцінюється методика оцінки незавершеного виробництва та готової продукції, а також перевіряється сталість обраних схем і методів оцінки незавершеного виробництва. Крім того, важливо перевірити правильність розподілу фактичної собівартості між незавершеним виробництвом і готовою продукцією. Звірка даних аналітичних та синтетичних регістрів, а також даних синтетичних регістрів з головною книгою та оборотно-сальдовою відомістю дозволяє забезпечити точність фінансової звітності і відповідність даних бухгалтерського обліку реальним витратам [63, с. 213].

Під час перевірки оборотів по субрахунках бухгалтерського обліку підприємства через аналітичні процедури можна досягти високого рівня аудиторської переконаності, що надасть достатні докази для оцінки об'єкта контролю [63, с. 168].

На базовому підприємстві для набуття впевненості щодо статей фінансової звітності, які належать до операційних витрат, аудитор виконує складання основної таблиці у розрізі видів витрат для розуміння їх структури та розробки необхідних подальших процедур. Приклад наведено у Таблиці 3.3.

Аудиторська програма повинна включати не тільки перелік об'єктів аудиту, але й визначення часу, необхідного для виконання кожної аудиторської процедури, що дозволяє ефективно організувати перевірку. Важливо зосередити увагу на потоках інформації, що стосуються відображення витрат на виробництво, щоб перевірити правильність їх обліку та відповідність нормативним вимогам. Також необхідно перевірити оприбуткування продукції, що дає змогу підтвердити правильність

відображення виробленої продукції на складі і її відповідність фактичному обсягу виробництва. Окрім цього, важливо оцінити калькуляцію собівартості продукції, оскільки це є критичним для точності фінансових результатів і правильності відображення витрат у фінансовій звітності. Зосередження уваги на цих аспектах допомагає забезпечити комплексний підхід до аудиту витрат на виробництво та виявлення можливих помилок або зловживань у процесі обліку [64, с. 351].

Таблиця 3.3. - Структура операційних витрат ТОВ «Ла Тарта» за 12 місяців 2023 року

Вид витрат	Сума за 12 місяців 2023 року	Процедури виконані
Собівартість наданих послуг	219 898	<i>Аналітичні процедури</i>
Амортизація ОЗ персоналу, задіяного в наданні послуг	79 109	<i>Аналітичні процедури</i>
Заробітна плата основного персоналу	140 789	<i>Аналітичні процедури</i>
Адміністративні витрати	71 234	
Заробітна плата адмін. персоналу	38 990	<i>Аналітичні процедури</i>
Амортизація ОЗ, яка використовується в адмін. цілях	32 244	<i>Аналітичні процедури</i>
Витрати на збут	71 276	
Заробітна плата працівників відділу збуту	41 340	<i>Аналітичні процедури</i>
Послуги маркетингу	8 553	<i>Тестування первинної</i>
Інші витрати на збут	21 383	<i>документації</i>
Інші витрати	1 254	<i>Несуттєво</i>

Джерело: сформовано автором за інформацією Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) ТОВ «Ла Тарта» (Додаток В).

Важливою умовою ефективної та кваліфікованої аудиторської перевірки є її належне документальне оформлення. Під час проведення аудиту витрат на виробництво слід звертати увагу на робочі документи аудитора, оскільки вони містять всю необхідну інформацію щодо проведеної перевірки. Робочі документи є записами, у яких аудитор фіксує хід і результати аудиторської перевірки. У цих документах зазначаються процедури планування, характер, строк і обсяг виконання аудиторських процедур, а також висновки, сформовані на основі отриманих доказів [66, с. 75].

На завершальному етапі аудиторської перевірки аудитор надає свій заключний звіт, який має включати відповідні висновки, рекомендації та/або плани заходів. Висновок повинен враховувати очікування найвищого виконавчого керівництва, ради підприємства та інших зацікавлених осіб, а також ґрунтуватися на достатньому обсязі надійної, релевантної та корисної інформації. Він має бути чітким, обґрунтованим і відповідати вимогам щодо достовірності, що дає змогу зацікавленим сторонам ухвалювати обґрунтовані рішення на основі аудиторських результатів [67, с. 463].

Отже, аудит витрат на виробництво є важливим етапом для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства та правильності формування собівартості продукції. Він включає в себе перевірку правильності обліку витрат, оцінки виробничих запасів, розподілу витрат на прямі та загальновиробничі, а також аналізу методів оцінки незавершеного виробництва та готової продукції. Аналітичні процедури допомагають виявити потенційні ризики та визначити необхідність коригування бухгалтерських записів [64, с. 238].

Важливими етапами є також перевірка правильності калькуляцій собівартості продукції та достовірності фінансових результатів. Проведення кваліфікованої перевірки вимагає уважного документального оформлення усіх процедур та висновків, що забезпечує прозорість і надійність результатів аудиту. Заключний звіт, на основі якого приймаються управлінські рішення, має бути чітким, обґрунтованим і підтвердженим достатньою кількістю доказів [63, с. 212].

3.3 Напрямки оптимізації внутрішнього контролю формування собівартості продукції і підвищення ефективності процесу виробництва

Управлінський облік в Україні не регламентується державними стандартами, що надає підприємствам гнучкість у розробці власних систем обліку, орієнтуючись на специфіку своєї діяльності. Водночас в інших країнах функції управлінського обліку мають різні назви, наприклад, у Німеччині це контролінг, а у Франції — аналітична бухгалтерія. Незважаючи на відсутність єдиного підходу до управлінського обліку в Україні, його важливість постійно зростає, оскільки він сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень [68, с.7]. Управління витратами, зокрема, стало важливим елементом діяльності підприємств, зокрема в умовах ринкової економіки, де необхідно мати доступ до точної та оперативної фінансової інформації. Це дозволяє керівникам здійснювати ефективне управління витратами, що, в свою чергу, є ключовим фактором для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Попри те, що в Україні ще не сформувався єдиний процес стратегічного управління витратами, наявність відділу управління витратами в структурі підприємства є важливим для підтримки високої ефективності господарської діяльності та забезпечення сталого розвитку підприємства в умовах конкурентного ринку [68, с. 8].

Ціллю кожного підприємства є отримання прибутку, що досягається через оптимізацію витрат та забезпечення належної якості товарів чи послуг, щоб залишатися конкурентоспроможним на ринку. В умовах ринкової економіки зниження витрат є одним з основних завдань, проте це не повинно впливати на якість продукції або послуг, оскільки це може позначитися на репутації та попиті [68, с.8].

Для ефективного управління витратами важливо мати чітку класифікацію витрат, що дозволяє організувати облік та забезпечити правильне управління ними. Класифікація витрат може здійснюватися за різними ознаками: за функцією, за

економічним змістом, за їхньою залежністю від обсягу виробництва тощо. Вибір конкретної класифікації залежить від мети управлінського обліку та прийнятих управлінських рішень. Важливо, що деякі витрати можуть бути критично важливими для одного виду управлінських рішень і не братися до уваги для інших. Це дозволяє підприємству зосередитися на найбільш важливих аспектах діяльності, приймаючи обґрунтовані рішення для зменшення витрат і підвищення ефективності бізнесу [68, с.10].

Управління витратами є ключовим елементом успішної діяльності підприємства, що полягає в цілеспрямованому впливі на склад, структуру та поведінку витрат, а також на чинники, які їх формують. Цей процес охоплює всі етапи формування та розподілу витрат, і базується на застосуванні об'єктивних економічних законів та принципів менеджменту. Мета управління витратами — підвищення ефективності діяльності підприємства через оптимізацію витрат, що дозволяє забезпечити конкурентоспроможність на ринку та досягнення стратегічних і поточних цілей розвитку. [69, с.66]

Основним завданням управління витратами є пошук і реалізація найефективніших способів використання ресурсів підприємства. Це включає в себе аналіз витрат, виявлення резервів їх скорочення без втрати якості продукції чи послуг, а також розробку та впровадження заходів для досягнення оптимального рівня витрат. Успішне управління витратами сприяє зниженню собівартості, підвищенню рентабельності та забезпеченню стійкої позиції підприємства на ринку [69, с. 67].

Процес оптимізації діяльності підприємства полягає в пошуку та впровадженні найбільш ефективних методів господарювання, що дозволяють досягати максимального ефекту при мінімальних витратах. Це включає в себе аналіз всіх аспектів діяльності підприємства, від виробничих процесів до фінансового управління, з метою виявлення можливостей для зниження витрат, підвищення продуктивності та поліпшення якості. Оптимізація діяльності сприяє зростанню

рентабельності, підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню стабільного фінансового становища підприємства на ринку [70, с. 107].

Оптимізація витрат є постійним процесом, що включає етапи планування, обліку, аналізу, контролю та прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства. Планування визначає оптимальний рівень витрат для забезпечення ефективної роботи та прогнозування прибутку. Облік дозволяє систематично контролювати витрати, а аналіз дає змогу оцінити їх ефективність. Організація контролю витрат допомагає виявляти причини перевитрат або заощаджень, а прийняття управлінських рішень сприяє обґрунтованому вибору технологій і формуванню асортименту продукції [71, с.109].

Оптимізація витрат на підприємстві вимагає комплексного підходу, включаючи вдосконалення управлінської системи, скорочення ланок управлінського апарату та детальний облік витрат. Ключовим елементом є організація управління витратами, яка визначає відповідальних осіб, методи та терміни контролю, а також необхідну інформацію та документи. Важливо встановити місця виникнення витрат, норми та центри відповідальності, а також розробити ефективну ієрархічну систему взаємодії між керівниками та фахівцями. Такий підхід дозволяє ефективно виявляти можливості для скорочення витрат та запобігати перевитратам [72, с.182].

Другим важливим напрямком є оптимізація витрат на оплату праці. Заробітна плата є значною складовою витрат підприємства, має свою структуру і формує фонд оплати праці для штатних працівників. Основними резервами для зниження витрат на оплату праці є підвищення продуктивності праці через автоматизацію торгових процесів, вдосконалення організації праці та торгівлі. Крім того, зменшення витрат можна досягти шляхом більш ефективного використання робочого часу, зокрема, ліквідацією можливих його втрат, а також підвищенням дисциплінованості та відповідальності працівників. Такий підхід дозволяє оптимізувати витрати на оплату праці при збереженні необхідної ефективності роботи підприємства [73, с. 177].

Оптимізація витрат на оплату праці також передбачає використання мотиваційних інструментів для персоналу. Наприклад, якщо частину заробітної плати виплачувати у вигляді відсотка від реалізації або бонусів за досягнення конкретних результатів, це стане стимулом для працівників, сприятиме підвищенню ефективності їх роботи та збільшенню прибутковості підприємства. Такий підхід дозволяє знизити витрати на оплату праці, оскільки виплати корелюються з виконанням плану або досягненням поставлених цілей [72, с. 180].

Проте важливо зазначити, що такий механізм мотивації може мати й негативні наслідки, коли співробітники починають діяти не в інтересах підприємства, а лише для досягнення особистих вигод. У цьому випадку система управління може призвести до відсутності збігу цілей підприємства та працівників. Навпаки, якщо мотиваційна система сприяє бажаній поведінці, коли цілі організації та її співробітників збігаються, це може створити ефективну синергію та забезпечити досягнення стратегічних цілей підприємства [72, с. 181].

Управління за результатами може призвести до виникнення розбіжностей між цілями організації та індивідуальними цілями співробітників, особливо коли результати, необхідні для досягнення організаційних цілей, можна виміряти лише частково. В такому випадку працівники, орієнтуючись на систему управління, зосереджуватимуть свої зусилля лише на тих аспектах роботи, які підлягають оцінці та контролю, навіть якщо це не зовсім відповідає загальним цілям підприємства. Це може призвести до ситуації, коли співробітники зосереджуються на поліпшенні власних індикаторів ефективності, навіть якщо їх дії не сприяють досягненню загальних стратегічних завдань компанії. Окрім того, така система може спричинити ігнорування важливих аспектів діяльності, які не контролюються системою управління, що в довгостроковій перспективі може негативно позначитися на загальній ефективності організації [73, с.174].

Матеріальні витрати, які є складовою частиною собівартості продукції, потребують ретельного управління, зокрема на етапі закупівлі сировини. Один з

напрямків оптимізації витрат полягає у перегляді процесу закупівель. Керівникам варто впроваджувати тендери серед постачальників для вибору найбільш вигідних умов придбання сировини, що дозволить знизити витрати на закупки. Крім того, важливо проводити детальний аналіз логістичних ланцюгів з метою виявлення надлишкових запасів та оптимізації їх обсягів. Зменшити складські витрати можна через скорочення кількості складів або їх часткове об'єднання [73, с. 175].

Також важливим є удосконалення роботи логістичного відділу, включаючи скорочення ланок товаропросування та зменшення відстаней перевезень. Раціональна організація постачань може дозволити знизити складські запаси, включаючи невикористану готову продукцію. Звільнені складські приміщення можна здати в оренду, що дозволить звільнити кошти і покращити фінансовий стан підприємства [72, с. 180].

Перегляд матеріально-технічної бази підприємства є важливим напрямком оптимізації витрат, оскільки впровадження сучасного, прогресивного та інноваційного обладнання дозволяє значно підвищити ефективність виробництва та знизити витрати. Це включає в себе використання нових видів сировини та матеріалів, що можуть бути дешевшими або мати кращі експлуатаційні характеристики, а також автоматизацію та механізацію виробничих процесів, що зменшує трудозатрати і покращує точність та швидкість виконання операцій. Такі інвестиції в техніку і технології можуть не тільки знизити поточні витрати, але й сприяти збільшенню продуктивності, що в перспективі дозволить досягти суттєвого економічного ефекту для підприємства [68, с.34].

Ще одним ефективним заходом для зниження витрат є впровадження концепції ланцюга цінностей на підприємстві. Ця концепція передбачає організацію тісної взаємодії з постачальниками та покупцями, що дає змогу оптимізувати витрати на всіх етапах виробничого процесу — від постачання сировини до доставки готової продукції кінцевому споживачу. Ланцюг цінності включає всі процеси, які додають цінність на кожному етапі, як всередині підприємства, так і за його межами.

Підприємство може отримати суттєві переваги, оптимізуючи співпрацю з постачальниками, знижуючи витрати на сировину або послуги, а також підвищуючи конкурентоспроможність завдяки покращеному обслуговуванню клієнтів. Врахування цих факторів дозволяє не лише знижувати витрати, але й підвищувати загальну ефективність і прибутковість підприємства [72, с. 176]. Для початку аналізу будь-якого аспекту діяльності підприємства важливо провести загальну економічну оцінку. Для цього можна використати фінансову звітність форми №2 "Звіт про фінансові результати" (звіт про сукупний дохід). Цей документ дозволяє охарактеризувати фінансово-економічний стан підприємства, оцінити його ефективність та основні результати господарської діяльності. Наприклад, розглянемо аналіз управління витратами на прикладі ТОВ «Ла Тарта», що спеціалізується на виробництві хліба та хлібобулочних виробів. Динаміка ключових показників представлена в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 - Динаміка показників, що формують фінансові результати ТОВ «Ла Тарта» з 2021-2023 рр. (тис. грн.).

Показники	2021	2022	2023	Відхилення		Темп приросту, %	
				2021/2022	2022/2023	2021/2022	2022/2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	210 704	277 330	383 111	66 626	105 781	32%	28%
Інші операційні доходи	1 471	7 686	10 731	6 215	3 045	423%	28%
Інші доходи	19	17	164	-2	147	-11%	90%
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	123 823	166 124	219 898	42 301	53 774	34%	24%
Інші операційні витрати	88 482	105 432	142 510	16 950	37 078	19%	26%
Інші витрати	2 034	2 404	1 254	370	(1 150)	18%	-92%

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5	6	7	8
Фінансовий результат до оподаткування	(2 143)	11 073	30 343	13 216	19 270	-617%	64%
Податок на прибуток	0	0	5 349	0	5 349	0%	100%
Чистий прибуток (збиток)	(2 143)	11 073	24 994	13 216	13 921	-617%	56%

Джерело: сформовано автором за інформацією Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) ТОВ «Латарта» (Додаток В).

Згідно з даними таблиці, можна відзначити позитивну динаміку розвитку підприємства протягом 2021–2023 років. Чистий дохід від реалізації продукції зріс із 210 704 тис. грн у 2021 році до 383 111 тис. грн у 2023 році, демонструючи приріст на 32% у 2022 році та на 28% у 2023 році. Це свідчить про стабільне зростання обсягів реалізації продукції.

Інші операційні доходи також суттєво збільшилися: у 2022 році приріст становив 423%, а в 2023 році – ще 28%. Хоча інші доходи залишаються менш значними за обсягом, у 2023 році вони зросли на 90%, що вказує на пошук підприємством додаткових джерел прибутку.

Собівартість реалізованої продукції збільшилася на 34% у 2022 році та на 24% у 2023 році, що є природним наслідком зростання обсягів виробництва. Водночас витрати підприємства, зокрема інші операційні витрати, зросли на 19% у 2022 році та на 26% у 2023 році, що свідчить про необхідність оптимізації витрат у майбутньому.

Найбільш показовим є значне покращення фінансового результату до оподаткування: у 2021 році підприємство мало збиток у розмірі 2 143 тис. грн, але вже у 2022 році отримало прибуток у 11 073 тис. грн, а у 2023 році цей показник зріс до 30 343 тис. грн (збільшення на 64% порівняно з 2022 роком).

Чистий прибуток підприємства також зріс: у 2021 році зафіксовано збиток у розмірі 2 143 тис. грн, у 2022 році отримано 11 073 тис. грн, а у 2023 році – 24 994 тис. грн (зростання на 56% порівняно з 2022 роком).

Таким чином, підприємство демонструє стійку тенденцію до зростання завдяки збільшенню доходів від реалізації продукції та інших операційних доходів. Незважаючи на певне зростання витрат, грамотне управління ресурсами та оптимізація фінансових показників дозволили досягти значного покращення фінансових результатів.

Прибуток є ключовим показником ефективності діяльності підприємства, проте він не враховує повною мірою використані ресурси. Тому для більш глибокої оцінки застосовуються додаткові показники, такі як рентабельність, майновий стан, ефективність використання основних і оборотних засобів, ділова активність, фінансова стійкість і ліквідність (Таблиця 3.5).

Таблиця 3.5 - Основні показники витрат ТОВ «Ла Тарта» у 2021-2023 рр. (тис. грн.)

Показники	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення 2021/2022	Абсолютне відхилення 2023/2022	Темп приросту 2021/2022 (%)	Темп приросту 2022/2023 (%)
1	2	3	4	5	6	7	8
Абсолютна сума витрат	214339	273960	363662	59621	89702	28%	25%
Рівень витрат обігу	1,02	0,99	0,95	-0,029	-0,0386	-3%	-4%
Рентабельність витрат	-0,009	0,04	0,07	0,0504	0,0283	-504%	41%

Джерело: сформовано автором за інформацією Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) ТОВ «Ла Тарта» (Додаток В).

Проаналізувавши дані з таблиці, можна побачити, що Абсолютна сума витрат на підприємстві зростає протягом 2021–2023 років: у 2022 році витрати збільшилися на 28%, а у 2023 році — ще на 25%. Таке зростання може бути пов'язане з розширенням діяльності підприємства, зростанням обсягів виробництва або підвищенням цін на ресурси.

Рівень витрат обігу демонструє позитивну тенденцію до зменшення: у 2022 році він знизився на 3%, а у 2023 році — ще на 4%. Це свідчить про те, що підприємство

ефективніше використовує свої ресурси, скорочуючи витрати на одиницю товарообороту, що є важливим показником фінансової стабільності.

Рентабельність витрат суттєво покращилася: у 2021 році вона була від'ємною (-0,009), проте у 2022 році зросла до 0,04 (приріст на 504%), а у 2023 році досягла 0,07 (збільшення на 41%). Це свідчить про значне покращення фінансових результатів підприємства та його здатність отримувати прибуток із кожної витраченої гривні.

Враховуючи ці показники, можна зробити висновок, що підприємство демонструє позитивну динаміку в підвищенні ефективності своєї діяльності. Проте для подальшого вдосконалення слід зосередитися на оптимізації витрат, зменшенні собівартості продукції та підвищенні продуктивності. Це дозволить зміцнити фінансову стабільність і забезпечити сталий розвиток підприємства.

Зменшення та оптимізація витрат завжди будуть важливими завданнями для будь-якого підприємства. Раціональна система управління витратами, що ґрунтується на ухваленні рішень, спрямованих на підвищення ефективності виробництва, досягнення конкурентних переваг та зростання прибутковості, є основою для забезпечення успішного функціонування підприємства і його подальшого розвитку [71].

Отже, одним із ключових факторів досягнення конкурентної переваги і збільшення прибутку є не просто зменшення витрат, а саме їх оптимізація.

Управління витратами підприємства є самостійною системою, яка може працювати ефективно лише за умови економного та раціонального використання наявних ресурсів. Такий підхід дозволяє підприємству активно і системно шукати можливості для зниження витрат, що в свою чергу сприяє його розвитку та підвищенню конкурентоспроможності на ринку.

Таким чином, облік і контроль витрат на виробництво є важливими елементами управлінської системи, що сприяють підвищенню ефективності виробничих процесів та забезпеченню високої якості продукції. Завдяки регулярному моніторингу і аналізу витрат, а також усуненню неефективного використання ресурсів, підприємства можуть оптимізувати свої фінансові результати. Аудит витрат на виробництво

допомагає виявити помилки в обліку, порушення та неефективні витрати, що дозволяє підприємствам коригувати свою діяльність і забезпечувати фінансову стабільність.

Процес аудиту витрат на виробництво включає кілька етапів: планування, проведення аудиторських процедур, аналіз витрат, а також підготовку висновків і рекомендацій. Важливими аспектами є оцінка системи внутрішнього контролю, правильність класифікації витрат та відповідність облікової політики вимогам. Ретельно проведений аудит дозволяє підприємствам не тільки виявити порушення, але й оптимізувати витрати, що сприяє підвищенню ефективності виробництва і зниженню фінансових ризиків.

Аудит виробничої діяльності є важливим інструментом для забезпечення ефективності використання ресурсів підприємства та правильності формування собівартості продукції. Основними завданнями є перевірка правильності обліку витрат, оцінка виробничих запасів, а також розподіл витрат на прямі та загальновиробничі. Крім того, аудит включає аналіз методів оцінки незавершеного виробництва та готової продукції, що дозволяє виявити потенційні ризики та визначити необхідність коригування бухгалтерських записів. Важливим етапом є також перевірка калькуляцій собівартості продукції, що забезпечує достовірність фінансових результатів підприємства.

Для забезпечення ефективності аудиту необхідно ретельно документувати всі етапи перевірки, включаючи планування, виконання процедур та висновки. Аудиторська програма, яка містить детальний перелік процедур, є основним інструментом для організації перевірки. Заключний звіт, що базується на надійних та релевантних доказах, має бути чітким і обґрунтованим, що дозволяє зацікавленим сторонам приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Управлінський облік в Україні має певну гнучкість, оскільки не регламентується державними стандартами, що дозволяє підприємствам адаптувати системи обліку до специфіки їх діяльності. Важливим аспектом є управління витратами, яке допомагає приймати ефективні управлінські рішення, що підвищують конкурентоспроможність підприємства. Класифікація витрат є ключовим

інструментом для організації обліку та управління ними, що дозволяє зосередитися на найбільш важливих аспектах діяльності. Це включає в себе аналіз витрат і розробку заходів для їх оптимізації, що дозволяє знижувати собівартість і підвищувати рентабельність підприємства.

Оптимізація витрат є постійним процесом, що охоплює етапи планування, обліку, аналізу, контролю та прийняття управлінських рішень. Це дозволяє досягти максимальної ефективності при мінімальних витратах, підвищуючи продуктивність і знижуючи витрати на оплату праці та матеріали. Важливою складовою є також вдосконалення мотиваційних систем для персоналу, що сприяє підвищенню ефективності роботи. Впровадження концепції ланцюга цінностей, оптимізація закупівель і логістики дозволяють знижувати витрати та підвищувати конкурентоспроможність підприємства, забезпечуючи стабільний фінансовий стан і зростання прибутку.

ВИСНОВКИ

Витрати на виробництво є важливим аспектом економічної діяльності підприємства, оскільки вони визначають ефективність використання ресурсів і впливають на фінансові результати. Вони включають різноманітні елементи, такі як матеріальні витрати, трудові витрати, амортизація та інші витрати, необхідні для створення продукції або надання послуг. Правильне управління витратами є ключовим фактором для досягнення високої рентабельності та конкурентоспроможності підприємства.

Ефективне управління витратами дозволяє знижувати собівартість продукції, що позитивно впливає на фінансові результати. Водночас, надмірне скорочення витрат може негативно позначитися на якості продукції та ефективності виробничих процесів. Тому важливо забезпечити баланс між зменшенням витрат і збереженням якості, що дозволяє підприємствам зберігати свою конкурентоспроможність на ринку.

Загалом, ефективне управління витратами та оптимізація витрат через інновації та новітні технології є стратегічним завданням для кожного підприємства, що прагне до стабільного розвитку та підвищення своєї рентабельності.

Класифікація витрат є важливим інструментом для ефективного управління фінансами підприємства, оскільки дозволяє точно визначити собівартість продукції та оптимізувати витрати. Це сприяє більш ефективному плануванню та контролю витрат, що є основою для досягнення фінансових цілей підприємства. Бухгалтерський облік відіграє ключову роль у системі управління витратами, забезпечуючи точність і об'єктивність даних, які використовуються для прийняття управлінських рішень. Класифікація витрат за різними ознаками, такими як їхній характер, зв'язок з виробничим процесом та обсягами виробництва, дозволяє підприємствам ефективно організувати внутрішній облік і скласти детальну звітність.

Розподіл витрат на постійні та змінні, а також класифікація за часом їх виникнення, дає змогу чітко визначити їхній вплив на фінансові результати підприємства. Це дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації витрат і забезпечує ефективне планування та прогнозування фінансових потоків. У стратегічному управлінні класифікація витрат допомагає не лише контролювати витрати, але й ефективно їх оптимізувати, що сприяє підвищенню прибутковості та конкурентоспроможності підприємства. Такий підхід є основою для розробки ефективних стратегій управління витратами, що забезпечує фінансову стабільність і стійкий розвиток підприємства.

Фактори, що впливають на собівартість продукції, можуть як підвищувати, так і знижувати її. Врахування специфіки галузі є важливим, оскільки в різних умовах однакові фактори можуть мати різний вплив. Деякі фактори мають постійний характер, інші — тимчасовий. Важливо також враховувати важко визначувані фактори, такі як склад трудового колективу, рівень керівництва, діяльність суміжних організацій та взаємодія з постачальниками чи замовниками.

Кожне підприємство повинно активно виявляти фактори, що впливають на витрати, і шукати способи їх мінімізації. Важливо ретельно аналізувати всі фактори для покращення фінансових результатів підприємства. Класифікація факторів на зовнішні та внутрішні допомагає краще контролювати витрати і зменшити негативний вплив окремих факторів на виробничий процес, враховуючи рівень їх контрольованості.

В умовах ринкової економіки для ефективного управління виробничим підприємством необхідно мати точну та своєчасну інформацію про витрати, що формують собівартість продукції. Облік витрат на виробництво є ключовим елементом бухгалтерського обліку, що дозволяє визначити фактичну собівартість продукції, контролювати ефективність використання ресурсів і забезпечувати основу для прийняття рішень щодо ціноутворення. Витрати класифікуються за економічними

елементами та статтями витрат, що дає змогу детально аналізувати витрати підприємства та планувати фінансову діяльність.

Зокрема, витрати на виробництво включають прямі матеріальні витрати, оплату праці, змінні та постійні загальновиробничі витрати. Важливою частиною є також організація первинного обліку матеріальних витрат, що дозволяє підприємствам контролювати використання ресурсів і своєчасно виявляти відхилення від планових норм.

Управління витратами є важливою складовою діяльності будь-якого підприємства, оскільки воно безпосередньо впливає на ефективність виробництва та конкурентоспроможність. Сучасні методи обліку витрат, зокрема управлінський облік, дозволяють підприємствам оптимізувати витрати, знижувати ризики та підвищувати прибуток без необхідності змінювати ціни на продукцію. Це особливо важливо в умовах конкуренції та інноваційних проектів, де ефективне управління витратами може стати ключовим фактором успіху.

Розробка та впровадження ефективних методів калькулювання витрат, таких як попередільний, позамовний, попроцесний та нормативний, дозволяють підприємствам точніше планувати та контролювати фінансові потоки. Кожен метод має свої переваги та недоліки, і його вибір залежить від специфіки виробництва та організаційної структури підприємства. Це дає можливість адаптувати облікову політику та облікові методи до потреб підприємства, забезпечуючи точність розрахунків собівартості продукції.

Вибір методу калькулювання залежить від типу виробництва та особливостей виробничих процесів, що дозволяє підприємствам оптимізувати витрати та покращити свою фінансову стабільність.

У процесі забезпечення високої якості продукції важливу роль відіграють облік і контроль, які формують надійну базу для прийняття управлінських рішень та сприяють ефективному використанню ресурсів. Завдяки регулярному моніторингу та

аналізу виробничих процесів, підприємства можуть усунути неефективні витрати та оптимізувати свою діяльність. Аудит виробничих витрат є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності, адже дозволяє перевірити правильність обліку витрат та собівартості продукції, а також виявити можливі порушення або неефективне використання ресурсів.

Аудиторська перевірка витрат на виробництво включає ретельний аналіз усіх етапів виробничого процесу та оцінку ефективності внутрішнього контролю. Важливими етапами аудиту є планування, збирання доказів, виконання аналітичних процедур та підготовка висновків. Аудит допомагає виявити можливі порушення, завищення витрат чи неправильне відображення інформації в облікових документах, а також надає рекомендації щодо покращення обліку та зниження витрат. Це сприяє підвищенню ефективності виробництва, зменшенню витрат та оптимізації фінансових результатів підприємства.

Аудит виробничої діяльності є ключовим етапом для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства та формування собівартості продукції. Основними завданнями є контроль за правильністю обліку витрат, перевірка оцінки виробничих запасів, а також аналіз витрат на оплату праці, амортизацію та інші витрати, що безпосередньо впливають на собівартість продукції. Для цього використовуються різноманітні аудиторські процедури, серед яких перевірка документів, спостереження, запити та підтвердження, а також аналітичні оцінки, що дозволяють виявити потенційні ризики та забезпечити точність фінансової звітності. Управлінський облік в Україні не має єдиних державних стандартів, що дає підприємствам можливість адаптувати систему обліку до своїх потреб. Однак, важливість управлінського обліку зростає, оскільки він допомагає приймати ефективні управлінські рішення, зокрема в контексті управління витратами. В умовах ринкової економіки, де доступ до точної фінансової інформації є критичним, оптимізація витрат є важливим чинником для підвищення конкурентоспроможності

підприємства. Це включає не лише зниження витрат, але й забезпечення належної якості продукції чи послуг.

Для ефективного управління витратами необхідна чітка класифікація витрат, що дозволяє правильно організувати облік і ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення. Оптимізація витрат включає різні етапи, від планування та обліку до аналізу і контролю, що допомагає знижувати витрати без шкоди для якості. Важливою складовою є також оптимізація витрат на оплату праці та матеріальних ресурсів, що дозволяє підвищити продуктивність і рентабельність підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Суліма Н. М., Степасюк Л. М., Гуцул Т. А., Величко О. В. Економіка підприємства: навчальний посібник. 2-ге вид. Київ: ЦП «Компринт», 2018. 391 с.
2. Шегда А. В. Економіка підприємства. Київ: Знання, 2015. 350 с.
3. Бланк І. А. Управління витратами підприємства. Київ: Ніка-Центр, 2013. 400 с.
4. Онофрійчук О. П., Близнюк С. В. Інтернет-маркетинг в Україні: передумови виникнення, особливості становлення, перспективи розвитку. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. №12 (18). 240 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 05.01.2025).
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 05.01.2025).
7. Про оплату праці: Закон України: від 20.04.95 № 144/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 05.01.2025).
8. Шпикуля О.Г. Ін-т витрат в економічній теорії і практиці // Економічні науки. Сер. «Облік і фінанси»: зб. Наук. Праць. – Луцьк, 2008. – Вип. 5(20), ч. 1. 367 с.
9. Солнцев С. О., Жигалкевич Ж. М., Залуцький Р. О. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2022. №6 (11). С. 95–141.
10. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика / В.В. Кулішов – Центр, Ельга, 2004. 216 с.
11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 23 «Витрати»: виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня

- 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_042#Text (дата звернення 10. 01.2025).
12. Козак В. Г. Визначення поняття «витрати» та їх оцінка // Реформування економіки України: стан та перспективи : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26–27 листопада 2009 р.). Київ: МІБО КНЕУ, 2009. С. 129–131.
13. Мошковська О. А. Облік затрат і калькулювання собівартості продукції згідно з вітчизняним законодавством: подальший розвиток і шляхи вдосконалення. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». 2009. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/91138/89185.pdf> (дата звернення 10. 01.2025).
14. Радіонова Н. Й. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. № 64. С. 74–80.
15. Calantone R. J., Cavusgil S. T., Zhao, Y. Learning orientation, firm innovation capability, and firm performance // *Industrial Marketing Management*. 2002. № 31(6). Р. 515–524. URL: [https://doi.org/10.1016/s0019-8501\(01\)00203-6](https://doi.org/10.1016/s0019-8501(01)00203-6) (дата звернення 10. 01.2025).
16. Hryhorieva A. V., Probnjak O. E. Changes in the Tax Legislation of Ukraine During Martial Law. *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. 2023. No1 (65). С. 54-60.
17. Голов С. Ф., Єміненко В. І. Фінансовий та управлінський облік. Київ: Автоінтерсервіс, 2000. 300 с.
18. Череп А. В. *Управління витратами суб'єктів господарювання: Монографія*. Ч. I / А. В. Череп. 2-ге вид., стереотип. Харків: ВД “Інжек”, 2007. 368 с.
19. Орлов О. А. *Планування діяльності промислового підприємства: Підруч.* / О. А. Орлов. Київ: Скарби, 2002. 336 с.

20. Котляров С. А. *Управління витратами: Підручник* / С. А. Котляров. Київ, 2001. 131 с.
21. Панасюк В. М. *Витрати виробництва: управлінський аспект* / В. М. Панасюк. Тернопіль: Астон, 2005. 288 с.
22. Пархоменко Л. А. Поняття, класифікація та функції витрат. Рига, Латвія: Baltija Publishing. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-107-7-11> (дата звернення 10. 01.2025).
23. Радіонова Н. Й. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. С. 74–80.
24. Остапенко Т. Класифікація витрат підприємства // Соціально-економічні проблеми і держава. 2013. Вип. 1(8). С. 238–246.
25. Надтока, Т., Какуніна, Г. Інноваційний розвиток підприємств / Т. Надтока, Г. Какуніна // Інноваційна економіка, 2022. 401 с.
26. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч. посібник. Київ: Цул, 2002. 656 с.
27. Алексєєва А.В., Васильєва В.Г. Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. С. 5—9.
28. Кузьміна М.С. Облік витрат, калькулювання та бюджетування в окремих галузях виробничої сфери: навч. посіб. Миколаїв: КНОРУС, 2017. 567 с.
29. Остапенко Я.О. Облік витрат на виробництво та собівартості продукції харчової галузі як складова реформованого бухгалтерського обліку. Економіка: проблеми теорії та практики. 2008. Вип. 245. С. 926—932.
30. Рудніченко Є.М. Ядуха С.Й. Перспективи використання нетрадиційних методів управління витратами на вітчизняних промислових підприємствах. Економіка і регіон. № 5 (54). 2015. С. 40—46.
31. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості. URL: <https://i.factor.ua/ukr> (дата звернення 10. 01.2025).

32. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Н. О. Фісуненко, Т. В. Альошина, О. А. Сидоров. Дніпро, 2024. 119 с.
33. Скрипник М.І. Особливості калькулювання собівартості продукції з використанням «директ-костингу» / М.І. Скрипник // Міжнародний збірник наукових праць. 2010. № 1 (16). С. 272–276
34. Управлінський облік : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / В.М. Добровський, Л. В. Гнилицька, Р. С. Коршикова; за ред. В.М. Добровського. – Київ: КНЕУ, 2003. 235 с.
35. Радіонова Н. Й. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. С. 74–80.
36. Скрипник М.І. Методи обліку витрат і методи калькулювання: сутність і співвідношення понять / М.І. Скрипник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2009. № 2 (14). С. 202–206.
37. Пересунько З.М. Методи калькулювання виробничих затрат: зарубіжний та вітчизняний досвід / З.М. Пересунько, С.В. Присяжнюк. URL: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/74551.doc.htm (дата звернення 10. 01.2025).
38. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів/ Ф.Ф. Бутинець. – 7-е вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2006. 832 с.
39. Мочерний С. В. Економічна енциклопедія / С. В. Мочерний. Київ: Академія, 2002. 952 с.
40. Riley John G. Bredt Rationing: A. Further Remark / G. John Riley. – 1987. – № 4.
41. Костецька Н. Факторний підхід до формування стратегії зниження витрат підприємства / Н. Костецька // Галицький економічний вісник. 2011, № 1(30). С. 162.
42. Давидович І. Є. Управління витратами : навч. посібн. / І. Є. Давидович. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.

43. Фендель Г. Теорія виробництва і витрат / Г. Фендель ; пер. з нім. під кер. наук ред. М. Г. Грещака. Київ: Таксон, 2000. 520 с.
44. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 688 с.
45. Ковальчук І.В. Економіка підприємства : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 679 с.
46. Менеджмент і адміністрування: підручник; Сидоров О. А., Альошина Т.В., Фісуненко Н. О., Сидорова Е. О. Дніпро: Арт-Прес, 2023. 352 с.
47. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності : Наказ Міністерства економіки України від 22.05.2002 № 145. URL: <http://www.uazakon.com/big/text1380/pg1.htm> (дата звернення 15.01.2025).
48. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 04.01.2025).
49. Кужельний М.В., Калюга Є.В., Калюга О.В. Контроль фінансової діяльності та правильності її складання: Навч.-метод. посібник для студентів економічних спеціальностей і працівників обліково-аналітичних і контрольно-ревізійних служб підприємств, організацій та установ. Київ: Єльга, Ніка-Центр, 2001. 240с.
50. Бородкін О. Облік витрат на підготовку і освоєння нової продукції / О. Бородкін // Бухгалтерський облік і аудит. Київ: Лібра, 1999, № 4. С. 15 – 18.
51. Голов С.Ф. Управлінський облік. Київ: Лібра, 2003. 704 с.
52. Власюк Г.В. Функціонально-структурна організація ефективного управління витратами підприємств промисловості // Держава та регіони. Київ: Лібра, 2006. 150 с.
53. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ: КНЕУ, 2016. 263 с.

54. Пилипенко К. А., Костенко А. Д., Баклицька М. Р. Особливості обліку витрат: вітчизняний та міжнародний досвід ХНТУСГ. 2018. 278 с.
55. Костирко Р.О. Розвиток методології внутрішнього контролю витрат підприємства. Київ: Лібра, 2009. 324 с.
56. Пантелеев В.П. Концепція внутрішньогосподарського контролю діяльності підприємств: методологія, організація, розвиток: автореф. дис. д-ра економ. наук: 08.00.09 / В.П. Пантелеев; Держ. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. Київ, 2009. 40 с.
57. Економіка підприємства: навч. посібник (у схемах і таблицях); кол. авторів; за заг. ред. д.е.н. Фісуненко П. А. Дніпро: ДДУВС, 2024. 675 с.
58. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
59. Про аудиторську діяльність: Закон України прийнятий 22 квітня 1993 р. № 3125-ХІІ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12> (дата звернення 03.01.2025).
60. Голов С.Ф. Фінансовий облік: підручник / С.Ф. Голов В.М. Костюченко, І.Ю. Кравченко, Г.А. Ямборко. Київ: Лібра, 2005. 976 с.
61. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика. Київ: Алерта, 2010. 584с.
62. Загородній А. Г. Аудит: теорія і практика. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2004. 456 с.
63. Мискін Ю. І., Скорик М. О., Параниця Н. В. Трансфертне ціноутворення в контексті реалізації стратегії сталого розвитку. Український економічний часопис. Київ: Лібра, 2024. 498 с.
64. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21. груд. 2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення 03.01.2025).
65. Дороженко, Л. І. Сучасні методи обліку витрат у контексті зарубіжного досвіду. Держава та регіони. Київ: Лібра, 2014. 275 с.

66. Горбонос Ф. В., Черевко Г. В., Павленчик Н. Ф., Павленчик А. О. Економіка підприємств. Київ: Знання, 2010. 463 с.
67. Гусарова Л.В. Управління витратами: загальні поняття про витрати і управління ними. Київ: КНУБА, 2006. 44 с.
68. Колісник Г.М. Складові системи управління витратами підприємницьких структур. URL: <http://www.uk.x-pdf.ru/5ekonomika/1711469-1-udk-65-336-kolisnik-kandidat-ekonomichnih-nauk-docent-kafedri-obliku-auditu-zakarpatskogo-derzhavnogo-universitetu.php> (дата звернення 03.01.2025).
69. Косинська О. В. Оптимізація витрат як засіб підвищення прибутковості підприємств. Київ: Знання, 2011. 136 с.
70. Попович Г.В. Оптимізація витрат підприємства, як важливий фактор підвищення конкурентоспроможності. Київ: Лібра, 2011. 216 с.
71. Леонов Я.В. Система управління витратами як фактор підвищення конкурентоспроможності. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 321 с.
72. Біда М. Б. Моделювання впливу прямого іноземного інвестування на економічний розвиток країн. Київ: Бізнес Інформ, 2024. 210 с.
73. Маліновська І. Оптимізація структури витрат як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства. Київ: Лібра, 2010. 187 с.
74. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. Київ: Аудиторська палата України, 2020. 1285 с.
75. Основа обліку та калькулювання собівартості виробничої продукції / І.А. Басманов та ін.; за ред. В.А. Новака: Фінанси, 2017. 167 с.
76. Гнилицька В. Підходи до калькулювання собівартості продукції відповідно до НП(С)БО. Київ: Регіональні перспективи, 2020. 245 с.
77. Домбровський В.М. Управлінський облік : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2018. 278 с.
78. Офіційний сайт бухгалтерської програми Master: Бухгалтерія. URL: <https://masterbuh.com/> (дата звернення 27.01.2025).

79. Шевцов А.В. Інформаційне забезпечення управління витратами на підприємстві. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2020. № 5 (86). С. 66-68.
80. Шевцов А. В. Управління витратами на підприємстві: сучасні підходи та інструменти. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2021. № 2 (105). С. 43-46.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 - Підходи до визначення економічної сутності витрат

Автор/Джерело	Трактування
Податковий кодекс України	Витрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, у результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, унаслідок чого зменшується власний капітал (окрім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 16 «Витрати» [5]	Витрати, як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)
Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО 23) [11].	Витрати – це зменшення економічних вигод протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів, або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам
В. Г. Козак [12, с. 130].	Витрати підприємства – одна із важливих категорій управлінського обліку та якісної оцінки діяльності підприємства. Для управління необхідно знати не просто витрати, а інформацію про витрати на будь-що (продукт або його партію, послуги).
О. А. Мошковська [13].	Вартісне оцінювання ресурсів, які підприємство використовує в процесі здійснення своєї господарської діяльності.

Джерело: згруповано за інформацією [5;11,12, с.130;13]

Додаток Б

Таблиця Б.1 - Ознаки розмежування категорій «витрати» і «затрати»

Ознаки	Витрати	Затрати
Одиниці вимірювання	Вартісний показник	Натурально-речовий показник
Джерело	Ресурси й активи	Вартість одиниці ресурсів й активів, вкладених у виробництво
Рівень	Визначається технологією і організацією виробництва	Визначається вартістю, ціною вхідних ресурсів
Вплив	Продуктивність виробництва, конкурентоспроможність прибутку	Прибутковість бізнесу і цінова конкурентоспроможність товару
Мінімізація	Покращення технікотехнологічного оснащення й організації праці	Оптимізація затрат і постачання ресурсів за прийнятними цінами

Джерело: згруповано за інформацією [8, с.118]

Додаток В

Таблиця В.1 - Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Ла Тарта» за 2021 рік

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	0	140
первісна вартість	1001	0	177
накопичена амортизація	1002	0	(37)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	910	718
Основні засоби	1010	7 826	14 442
первісна вартість	1011	10 029	19 822
Знос	1012	2 203	5 380
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	8 736	15 300
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	9 445	15 765
У тому числі готова продукція	1101	1 430	2 641
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	22 699	48 263
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1130	488	38
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 030	914
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	425	1 400
Витрати майбутніх періодів	1170	0	5
Інші оборотні активи	1190	91	2 694
Усього за розділом II	1195	34 180	69 079
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
БАЛАНС	1300	42 916	84 379

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий капітал)	1400	101	1000
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(9 716)	(11 860)
Неоплачений капітал	1425	-	-
Усього за розділом I	1495	(9 615)	(10 860)
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
Відстрочені податкові активи	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
у тому числі з виплат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	917	1 711
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	49 771	55 605
розрахунки з бюджетом	1620	217	2 738
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	262	485
розрахунками з оплати праці	1630	1142	2 050
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	223	32 651
Усього за розділом III	1695	52 531	95 240
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
БАЛАНС	1900	42 916	84 379

Таблиця В.2 - Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ «Ла
Тарта» за 2021 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	210 704	84 664
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг)	2050	(123 823)	(51 584)
Валовий: прибуток	2090	86 881	33 080
Збиток	2095	-	-
Інші операційні доходи	2120	1 471	550
Інші операційні витрати	2180	(88 482)	(37 908)
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	19	28
Фінансові витрати	2250	-	-
Інші витрати	2270	(2 034)	(0)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	-	-
Збиток	2295	(2 143)	(4 250)
Витрати з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	-	-
Збиток	2355	(2 143)	(2 143)

Таблиця В.3 - Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Ла Тарта» за 2022 рік

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	140	52
первісна вартість	1001	177	177
накопичена амортизація	1002	(37)	125
Незавершені капітальні інвестиції	1005	718	4 393
Основні засоби	1010	14 442	13 882
первісна вартість	1011	19 822	22 824
Знос	1012	5 380	8 943
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	15 300	18 327
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	15 765	24 389
У тому числі готова продукція	1101	2 641	4 077
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	48 263	64 123
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1130	38	21
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	914	2 413
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	1 400	1 623
Витрати майбутніх періодів	1170	5	-
Інші оборотні активи	1190	2 694	4 677
Усього за розділом II	1195	69 079	97 246
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
БАЛАНС	1300	84 379	115 572

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий капітал)	1400	1 000	1 000
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(11 860)	787
Неоплачений капітал	1425	-	-
Усього за розділом I	1495	(10 860)	213
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
Відстрочені податкові активи	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
у тому числі з виплат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	1 711	2 568
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	55 605	82 238
розрахунки з бюджетом	1620	2 738	2 440
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	485	480
розрахунками з оплати праці	1630	2 050	1 902
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	32 651	25 732
Усього за розділом III	1695	95 240	115 359
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700	-	-
БАЛАНС	1900	84 379	115 572

Таблиця В.4 - Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ «Ла
Тарта» за 2022 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	277 330	210 704
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг)	2050	(166 124)	(123 823)
Валовий: прибуток	2090	111 206	86 881
Збиток	2095	-	-
Інші операційні доходи	2120	7 686	1 471
Інші операційні витрати	2180	(105 432)	(88 482)
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	17	19
Фінансові витрати	2250	-	-
Інші витрати	2270	(2 404)	(2 034)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	11 073	-
Збиток	2295	-	(2 143)
Витрати з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	11 073	-
Збиток	2355	-	(2 143)

Таблиця В.5 - Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Ла Тарта» за 2023 рік

АКТИВ	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	52	0
первісна вартість	1001	177	177
накопичена амортизація	1002	125	177
Незавершені капітальні інвестиції	1005	4 393	1 741
Основні засоби	1010	13 882	26 627
первісна вартість	1011	22 824	41 380
Знос	1012	8 943	14 753
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	18 327	28 368
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	24 389	23 178
У тому числі готова продукція	1101	4 077	5 081
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	64 123	71 729
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1130	21	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 413	3 342
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	1 623	3 544
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	4 677	1 181
Усього за розділом II	1195	97 246	102 975
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
БАЛАНС	1300	115 572	131 343

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий капітал)	1400	1 000	1 000
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	787	24 207
Неоплачений капітал	1425	-	-
Усього за розділом I	1495	213	25 207
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
Відстрочені податкові активи	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
у тому числі з виплат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2 568	5 084
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	82 238	69 241
розрахунки з бюджетом	1620	2 440	5 084
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	2 311
розрахунками зі страхування	1625	480	751
розрахунками з оплати праці	1630	1 902	2 820
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	25 732	29 975
Усього за розділом III	1695	115 359	106 135
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
БАЛАНС	1900	115 572	131 342

Таблиця В.6 - Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ «Ла
Тарта» за 2023 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	383 111	277 330
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг)	2050	(219 898)	(166 124)
Валовий: прибуток	2090	163 213	111 206
Збиток	2095	-	-
Інші операційні доходи	2120	10 731	7 686
Інші операційні витрати	2180	(142 510)	(105 432)
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	164	17
Фінансові витрати	2250	-	-
Інші витрати	2270	(1 254)	(2 404)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	30 343	11 073
збиток	2295	-	-
Витрати з податку на прибуток	2300	(5 348)	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	29 994	11 073
Збиток	2355	-	-

Додаток Г

ТОВ "Ла Тарта"
ЄДРПОУ

41355528

КАЛЬКУЛЯЦІЙНА КАРТА №24

Підприємство:

Назва виробу

Замовник

Дата виконання:

Торт "Шоколадний"

Петрова Наталія

28.11.2023

Стаття витрат	Найменування	Норма	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн
Прямі матеріальні витрати:					
	Борошно	кг	2	79	158
	Цукор	кг	1	56	56
	Масло вершкове	кг	0,5	80	40
	Яйця	шт	30	40	1200
	Шоколад	кг	3	167	501
	Пакувальні матеріали	комплект	1	120	120
	Доставка продукції	послуга	1	100	100
Прямі витрати на оплату праці:					
	Виготовлення торта	год	3	200	600
	Декорування торта	год	1	100	100
Змінні загальновиборничі витрати					
	Електроенергія	кв/Год	5	5,67	28,35
	Вода	куб.м	1	30	30
Загальні витрати:					2933,35

Відповідальний виконавець: Киренко М.С.

Затверджено керівником: Науменко В.Т.

Рисунок Г.1 - Калькуляційна карта

Додаток Д

Увага! Оплата цього рахунку означає погодження з умовами поставки товарів. Повідомлення про оплату є обов'язковим, в іншому випадку не гарантується наявність товарів на складі. Товар відпускається за фактом надходження коштів на п/р Постачальника, самовивозом, за наявності довіреності та паспорта			
Зразок заповнення платіжного доручення			
Одержува	Товариство з обмеженою відповідальністю		
ч	"Ла Тарта"		
Код	41355528	КРЕДИТ рах. №	
Банк одержувача	Код банку	UA703006140000026008500438752	
ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК", м.Київ	300614		

Рахунок на оплату № 8 від 17 травня 2023 р.

Постачальник: Товариство з обмеженою відповідальністю "Ла Тарта"
 П/р UA703006140000026008500438752, Банк ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК", м.Київ, МФО 300614
 Україна, Івано-Франківська обл., Івано-Франківський р-н, м.Івано-Франківськ, вул.Хмельницького Б.,
 буд. 51Б, тел. +380670001502,
 код за ЄДРПОУ 44875111, ІПН 448751109156

Покупець: Товариство з обмеженою відповідальністю "Ластівка"

Договір Основной договор

№	Товари (роботи, послуги)	Кількість	Ціна з ПДВ	Сума з ПДВ
1	Кухонний комбайн	1 шт	10 000,00	10 000,00

Разом: **10 000,00**
 У тому числі ПДВ: **1 666,67**

Всього найменувань 1, на суму 10 000,00 грн.

Десять тисяч гривень 00 копійок

У т.ч. ПДВ: Одна тисяча шістсот шістдесят шість гривень 67 копійок

Виписав(ла): _____

Рис. Д.1 – Рахунок на оплату

Прибуткова накладна № 314 від 22 листопада 2023 р.

Постачальник: ТОВ Ластівка

Покупець: Товариство з обмеженою відповідальністю "Ла Тарта"
п/р UA703006140000026008500438752 у банку ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК", м.Київ,
Україна, Івано-Франківська обл., Івано-Франківський р-н, м.Івано-Франківськ, вул.Хмельницького Б.,
буд.51Б, тел.: +380670001502,
код за ЄДРПОУ 44875111, ІПН 448751109156

Договір: Основной договор

№	Товар	Кількість	Ціна з ПДВ	Сума з ПДВ
1	Борошно.	20 шт	5,10	153,00
2	Вершки.	30 шт	59,00	295,00
3	Сметана.	50 шт	1,69	269,76
4	Цукор.	100 шт	0,94	188,00
5	Яйця.	1 000 шт	1,49	1 490,00

Разом: 2 395,76
У тому числі ПДВ: 399,29

Всього найменувань 5, на суму 2 395,76 грн.

Дві тисячі триста дев'яносто п'ять гривень 76 копійок
У т.ч. ПДВ: Триста дев'яносто дев'ять гривень 29 копійок

Відвантажив _____

Отримав _____

Рис. Е.1 – Прибуткова накладна

Додаток Є

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
Товариство з обмеженою відповідальністю
"Ла Тарта"

_____

Чмелик М.Т.

Акт про списання товарів № 14 від 31 грудня 2022 р.

Організація: Товариство з обмеженою відповідальністю "Ла Тарта"
Україна, Івано-Франківська обл., Івано-Франківський р-н, м. Івано-Франківськ,
вул. Хмельницького Б., буд. 51Б, тел.: +380670001502,
код за ЄДРПОУ 44875111, ІПН 448751109156

Склад   Склад

№	Товар	Кількість	Ціна	Сума
1	Яйця.	110 шт.		
2	Вершки.	2 уп.		
3	Борошно.	2 уп.		
4	Цукор.	1 уп.		

Разом:

Зсього найменувань 4, на суму USD.
чуть доларів 00 центів

Голова комісії	_____	_____	_____
	посада	підпис	і, по б., прізвище
Члени комісії	_____	_____	_____
	посада	підпис	і, по б., прізвище
	_____	_____	_____
	посада	підпис	і, по б., прізвище
	_____	_____	_____
	посада	підпис	і, по б., прізвище

Рис. Є.1 – Акт списання товарів

Накладна на передачу готової продукції № 82 від 29 вересня 2023 р.

Організація: Товариство з обмеженою відповідальністю "Ла Тарта"
Україна, Івано-Франківська обл., Івано-Франківський р-н, м.Івано-Франківськ, вул.Хмельницького Б., буд.41Б.

Склад: Склад

Підрозділ: Основна діяльність

№	Продукція	Кіл-ть	Од.
1	Хліб «Злаковий»	1	шт

Відвантажив(ла): _____

Рис. Ж.1 – Накладна на передачу товарів

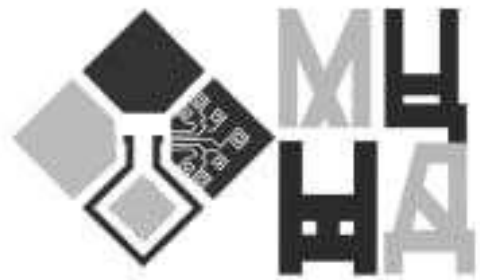
Акт звірки взаєморозрахунків
взаємних розрахунків станом за період 2 квартал 2023 р.
між Товариство з обмеженою відповідальністю "Ла Тарта" і
ТОВ "ЛастівКа"
за договором Основной договор

Ми, що нижче підписалися, _____ Товариство з обмеженою відповідальністю "Ла Тарта" _____ з одного боку, і _____ ТОВ "ЛастівКа" _____ з іншого боку, склали даний акт звірення у тому, що стан взаємних розрахунків за даними обліку наступний:

За даними Товариство з обмеженою відповідальністю "Ла Тарта", грн				За даними ТОВ "ЛастівКа", грн			
Дата	Документ	Дебет	Кредит	Дата	Документ	Дебет	Кредит
Сальдо початкове			502 025,35	Сальдо початкове		502 025,35	
05 04 23	Оплата (05 04 2023)	618,50		05 04 23	Оплата (05 04 2023)		618,50
11 04 23	Оплата (11 04 2023)	6 011,27		11 04 23	Оплата (11 04 2023)		6 011,27
11 04 23	підходження (5137865 від 11.04.2023)		618,50	11 04 23	Продаж (5137865 від 11 04 2023)	618,50	
24 04 23	підходження (5158194 від 24.04.2023)		588 404,44	24 04 23	Продаж (5158194 від 24 04 2023)	588 404,44	
25 04 23	Оплата (25 04 2023)	588 404,44		25 04 23	Оплата (25 04 2023)		588 404,44
25 04 23	Оплата (25 04 2023)	11 029,00		25 04 23	Оплата (25 04 2023)		11 029,00
03 05 23	підходження (5167042 від 03.05.2023)		9 577,06	03 05 23	Продаж (5167042 від 03 05 2023)	9 577,06	
03 05 23	підходження (5167061 від 03.05.2023)		1 710,54	03 05 23	Продаж (5167061 від 03 05 2023)	1 710,54	
03 05 23	підходження (5167041 від 03.05.2023)		1 500,00	03 05 23	Продаж (5167041 від 03 05 2023)	1 500,00	
10 05 23	Оплата (10 05 2023)	851,68		10 05 23	Оплата (10 05 2023)		851,68
10 05 23	Оплата (10 05 2023)	1 298,24		10 05 23	Оплата (10 05 2023)		1 298,24
10 05 23	підходження (5185733 від 10.05.2023)		6 011,27	10 05 23	Продаж (5185733 від 10 05 2023)	6 011,27	
10 05 23	підходження (5185674 від 10.05.2023)		851,68	10 05 23	Продаж (5185674 від 10 05 2023)	851,68	
17 05 23	Оплата (17 05 2023)	4 495,22		17 05 23	Оплата (17 05 2023)		4 495,22
17 05 23	підходження (5198328 від 17.05.2023)		4 548,11	17 05 23	Продаж (5198328 від 17 05 2023)	4 548,11	
18 05 23	Оплата (18 05 2023)	52,89		18 05 23	Оплата (18 05 2023)		52,89
29 05 23	Оплата (29 05 2023)	1 242,54		29 05 23	Оплата (29 05 2023)		1 242,54
30 05 23	підходження (5221305 від 30.05.2023)		1 242,54	30 05 23	Продаж (5221305 від 30.05.2023)	1 242,54	
31 05 23	Оплата (31 05 2023)	400 328,16		31 05 23	Оплата (31 05 2023)		400 328,16
31 05 23	Оплата (31 05 2023)	14 753,76		31 05 23	Оплата (31 05 2023)		14 753,76
31 05 23	Оплата (31 05 2023)	110 602,25		31 05 23	Оплата (31 05 2023)		110 602,25
01 06 23	Оплата (01 06 2023)	371,76		01 06 23	Оплата (01 06 2023)		371,76
02 06 23	підходження (5230573 від 02.06.2023)		13 253,76	02 06 23	Продаж (5230573 від 02 06 2023)	13 253,76	
02 06 23	підходження (5230572 від 02.06.2023)		1 500,00	02 06 23	Продаж (5230572 від 02 06 2023)	1 500,00	
02 06 23	підходження (5230565 від 02.06.2023)		371,76	02 06 23	Продаж (5230565 від 02 06 2023)	371,76	
27 06 23	підходження (5277876 від 27.06.2023)		106 688,22	27 06 23	Продаж (5277876 від 27 06 2023)	106 688,22	
27 06 23	підходження (5277875 від 27.06.2023)		4 000,00	27 06 23	Продаж (5277875 від 27 06 2023)	4 000,00	
Обороти за період		1 140 059,71	740 277,88	Обороти за період			

Рис. 3.1 – Акт взаєморозрахунків

ЗБІРНИК НАУКОВИХ
ПРАЦЬ З МАТЕРІАЛАМИ
VIII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

| 31 січня 2025 рік
м. Дрогобич, Україна

Вінниця, Україна
«UKRLOGOS Group»
2025

УДК 082:001
Т 65

Організація, від імені якої випущено видання:

ГО «Міжнародний центр наукових досліджень»

Номер запису організації в Єдиному реєстрі громадських об'єднань: 1499141.

Голова оргкомітету: Сотник С.Г.

Верстка: Білоус Т.В.

Дизайн: Бондаренко І.В.

Рекомендовано до видання Вченою Радою Інституту науково-технічної інтеграції та співпраці. Протокол № 4 від 30.01.2025 року.

Конференцію зареєстровано Державною науковою установою у сфері управління Міністерства освіти і науки «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» в базі даних науково-технічних заходів України на поточний рік та бюлетені «План проведення наукових, науково-технічних заходів в Україні» (Посвідчення № 364 від 12.06.2024).

Збірник наукових праць з матеріалами конференції видано офіційно суб'єктом видавничої справи зі Свідоцтвом ДК № 7860 від 22.06.2023.

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA 4.0).

Т 65 **Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень:** збірник наукових праць з матеріалами VIII Міжнародної наукової конференції, м. Дрогобич, 31 січня, 2025 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. — Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. — 562 с.

ISBN 978-617-8440-29-9

DOI 10.62731/mcnd-31.01.2025

Викладено матеріали учасників VIII Міжнародної наукової конференції «Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень», яка відбулася 31 січня 2025 року у місті Дрогобич.

УДК 082:001

© Колектив учасників конференції, 2025

© ГО «Міжнародний центр наукових досліджень», 2025

ISBN 978-617-8440-29-9

© ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ I. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, МАКРО- ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ В РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ Галицький Б. Ю.....	16
ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ Голова І. Г.	21
АНАЛІЗ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ НА ДОХІДНУ ЧАСТИНУ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ 2024 РОКУ Графська О. І., Запісоцький А. І.....	26
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ Юніцой Є. Ю.	29
ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ КОНТЕНТ-МАРКЕТИНГУ В СФЕРІ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ Коркуна І. І., Боднар Р. О.....	33
ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ Нестеренко О. О.....	37
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇХ ПОМ'ЯКШЕННЯ Нідельчу В. В.....	42

СЕКЦІЯ II. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВО ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СУБ'ЄКТ БІЗНЕСУ Блакита В. О.	47
ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО РОЗВИТКУ ТА МАСШТАБУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ Винокур А. М.	49

ПОСЛІДОВНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПРОВАДЖЕННЯ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗМІН НА ПІДПРИЄМСТВАХ Войцеховська Ю. В., Кучковський Я. А.....	52
--	----

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО РИНКУ М'ячин В. Г., Падалка А. В.....	56
--	----

ІНТЕГРАЦІЯ ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ У ФІНАНСОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ Рудніченко С. Р.	60
--	----

СЕКЦІЯ III. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

USING INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE PRACTICE OF STATE FINANCIAL CONTROL IN UKRAINE Poliak-Sverhun M.	64
---	----

ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ Биковець А. О.	67
--	----

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ Бондаренко Н. М., Сенів Л. І.	70
---	----

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ Гаврилюк С. П.	74
--	----

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ Демко Р. Р.	79
--	----

ОБЕРНЕНИЙ МЕТОД АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ОСНОВІ ПРИБУТКУ ВІД ІНШОЇ НЕОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Сук П. Л.	84
--	----

ІНТЕГРАЦІЯ ДІДЖИТАЛ АУДИТУ ВИТРАТ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ІНСТРУМЕНТУ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСАМИ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ Тетеря В. С.	91
---	----

СЕКЦІЯ IV. МАРКЕТИНГОВА ТА ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНКУРЕНТНИХ УМОВАХ Білогубець О. В.	93
--	----

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ УМОВИ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРОБІЗНЕСІ Гуменний М. О.	96
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМ ПРОЦЕСОМ В СИСТЕМІ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКИХ ТА ТРАНСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ Івченко А. В.	99
АНАЛІТИКА У МАРКЕТИНГУ: ІНСТРУМЕНТ УСПІХУ В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ Тарасова К. І.	102

СЕКЦІЯ V. МЕНЕДЖМЕНТ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ФУНКЦІОНАЛИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА Бєлова А., Кочедикова А., Будніченко А., Лісовський В.	107
ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ, БАР'ЄРИ Гбур З. В.	112
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗДІЙСНЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ВИБОРЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ Гришков М. М.	116
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОКРЕМИХ СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ Євсєєв В. О.	119
ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ Кедеш Е. О.	123
СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ Левцов В. В., Кубіцький С. О.	127
ПРАВОВІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ Новак Є. С.	136
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ МІСЦЕВОЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ Пивоварчук Т. С.	140
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ПРИКЛАД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ Ульяниченко Н. М.	144

ВІЙСЬКОВІ АДМІНІСТРАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ Фуртак О. В.	149
--	-----

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА В БУДІВНИЦТВІ: АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ Хоменко Д. І.	153
---	-----

СЕКЦІЯ VI. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ НАУКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ Дулій Т. О.	157
---	-----

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК РЕСУРС ГРОМАДИ: ДОСВІД УСПІШНИХ ПРОЕКТІВ ЛОКАЛЬНОГО РОЗВИТКУ Засанський К.	162
---	-----

РОЛЬ КЕРІВНИКА У СТВОРЕННІ БЕЗКОНФЛІКТНОГО СЕРЕДОВИЩА Чернев Р. С.	165
--	-----

СЕКЦІЯ VII. ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

АНАЛІЗ СТАДІЙ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ Бабій Н. І.	168
---	-----

ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПІ З УКЛАДАННЯМ МААСТРИХТСЬКОГО ДОГОВОРУ Бірюков Р. М.	171
---	-----

ПРИМАТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДО ПОБУДОВИ НАЦІЄЦЕНТРИЧНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В ПРАЦЯХ ІРИНИ ФАРІОН Вайда В. М.	174
---	-----

ОЦІНКА ПРОКУРОРОМ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, ЯК ПРИВІД ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ПРО ПЕРЕДОРУЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ІНШОМУ ОРГАНУ Вахліс І. В.	187
---	-----

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ МІСЦЕВИМИ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ Гаврік Р. О.	191
--	-----

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ У КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД Гутнік М. О.....	196
ПРО ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ВПЛИВУ НА ЗАКОНОДАВЧІ ПРОЦЕСИ Калюга К. В.	199
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА Копачук І. С.	203
ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ Мазій К. О.....	206
ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ЗА НОРМАМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ Олещенко А. О., Прохазка Г. А.	210
ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ДОГОВОРІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ: ДОСВІД ФРАНЦІЇ ТА НІМЕЧЧИНИ Писаренко В. О.....	213
ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ Пчеліна О. В., Пчелін В. Б.....	217
ПОНЯТТЯ ТА ПРОВОА ПРИРОДА ПРАВА ЗАБУДОВИ ЧУЖОЇ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ Семиренко П. Я.....	220
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЕЦЬ ЯК СУБ'ЄКТ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН ТА ЗАХИСТУ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ Сціборовський А. О.....	227
ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ КОНТРОЛЬОВАНОЇ ІНОЗЕМНОЇ КОМПАНІЇ У МІЖНАРОДНОМУ ОПОДАТКУВАННІ Чарторийський К. С.	231
СЕКЦІЯ VIII.	
ІНСТИТУТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СУДОВА СИСТЕМА ТА НОТАРІАТ	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Вергун В.	234

СЕКЦІЯ ІХ. ПОЖЕЖНА ТА ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА

ПОЖЕЖНА ТА ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ ВІЙСЬКОВИХ НАУК І НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ Колісніченко С. Ю.....	239
---	-----

СЕКЦІЯ Х. ХІМІЯ, ХІМІЧНА ТА БІОІНЖЕНЕРІЯ

PROCESS OF FINE GRINDING OF ORGANIC FILLERS FOR DEGRADABLE POLYMERS IN A VERTICAL SHAFT IMPACT MILL Kravets O., Titova O.	241
--	-----

ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ ОЧИЩЕННЯ СТІЧНИХ ВОД ФАРБУВАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА З МОЖЛИВІСТЮ ЇХ ПОВТОРНОГО ВИКОРИСТАННЯ У ВИГЛЯДІ ПРИНЦИПОВОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СХЕМИ Коваль М. Г., Голуб А. В.....	243
--	-----

СЕКЦІЯ ХІ. ВИДАВНИЦТВО ТА ПОЛІГРАФІЯ

ІНОВАЦІЙНА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ Смолкін В. Н.	248
---	-----

СЕКЦІЯ ХІІ. ГІРНИЦТВО ТА НАФТОГАЗОВА ІНЖЕНЕРІЯ

МОЖЛИВОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ НА ЗАЛІЗОРУДНИХ КАР'ЄРАХ УКРАЇНИ Шпанко І. В.	251
---	-----

СЕКЦІЯ ХІІІ. АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА ПРИЛАДОБУДУВАННЯ

РОЗРОБКА СИСТЕМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ТЕСТУВАННЯ НА ОСНОВІ МУТАЦІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ Ковтко А. М.....	258
--	-----

СЕКЦІЯ ХІV. ЕЛЕКТРОНІКА ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ

АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЙ БЕЗДРОТОВОЇ ПЕРЕДАЧІ ЕНЕРГІЇ Сокіркаєв Д. В.....	262
---	-----

СЕКЦІЯ XV. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГЕТИЧНЕ МАШИНОБУДУВАННЯ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В КОНЦЕПЦІЇ SMART-МІСТО Кроква О. В.....	267
---	-----

СЕКЦІЯ XVI. КОМП'ЮТЕРНА ТА ПРОГРАМНА ІНЖЕНЕРІЯ

ОРКЕСТРАТОРИ КОНТЕЙНЕРІВ Бабчук С. М.....	270
--	-----

ВИКОРИСТАННЯ АРХІТЕКТУР SIMD, SIMT І VLIW ДЛЯ ПАРАЛЕЛЬНОЇ ОБРОБКИ ДАНИХ У ВІДЕОКАРТАХ Бобко О. Л., Романюк О. Н.....	272
---	-----

ПРОЦЕС ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ЯКОСТІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СИСТЕМ: МАТЕМАТИЧНІ ОСНОВИ Ваврик Т. О., Крихівська С. М.....	281
--	-----

РОЛЬ АЛГОРИТМІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ПЗ ДЛЯ ЕНЕРГЕТИКИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ Гобир Л. М., Кушнір В. М.....	284
--	-----

МЕТОД ЗМЕНШЕННЯ РОЗМІРУ RDF-ГРАФА ЗА ДОПОМОГОЮ НЕПРЯМОЇ ТИПІЗАЦІЇ Жикін Ю. С., Онай М. В.	287
---	-----

ВИКОРИСТАННЯ ШТУНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ СТАНУ ҐРУНТІВ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ Мельничук Ю. О.....	291
--	-----

РОЗВИТОК І ВДОСКОНАЛЕННЯ UML-МОДЕЛЕЙ У ГІБРИДНОМУ ФОРМАТІ Нікітченко М. І.	294
--	-----

СЕКЦІЯ XVII. СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ

ТЕХНОЛОГІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТА ВІЗУАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІАЛЕКТІВ Дулішкович Г. І.....	297
---	-----

МОДЕЛЮВАННЯ ХАРАКТЕРИСТИК ВУЗЬКОСМУГОВОГО ОПТИЧНОГО ФІЛЬТРУ З ВИСОКОЗАЛЮМЛЮЮЧИМ НАПІВПРОВІДНИКОВИМ ШАРОМ Кондрат О. О., Пецко В. І., Левчук О. М.....	301
--	-----

СЦЕНАРІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕНТЕСТУ НА БАЗІ ТЕНЗОРНИХ МОДЕЛЕЙ Кравчук В. С., Дорогий Я. Ю.	304
--	-----

СЕКЦІЯ XVIII. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СИСТЕМИ

ENSURING REGIONAL COMPUTER SECURITY Yerhidzei K.	308
--	-----

ІННОВАЦІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНИМИ СИСТЕМАМИ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ Зінченко П. В.	311
--	-----

СЕКЦІЯ XIX. ТРАНСПОРТ ТА ТРАНСПОРТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

ОПТИМІЗАЦІЯ МАРШРУТУ СУДЕН З УРАХУВАННЯМ БЕЗПЕКИ ТА ПРОГНОЗУ ПОГОДИ Дудченко С. В.	313
---	-----

ОЦІНКА МОБІЛЬНОСТІ ВАНТАЖНОГО АВТОТРАНСПОРТУ Степанов О. В.	319
---	-----

СЕКЦІЯ XX. ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

ФРАКТАЛЬНО-ВИХРОВА МОДЕЛЬ ВСЕСВІТУ. ЧАСТИНА 17 Хондогий М. В.	323
---	-----

ФРАКТАЛЬНО-ВИХРОВА МОДЕЛЬ ВСЕСВІТУ. ЧАСТИНА 18 Хондогий М. В.	333
---	-----

ФРАКТАЛЬНО-ВИХРОВА МОДЕЛЬ ВСЕСВІТУ. ЧАСТИНА 19 Хондогий М. В.	343
---	-----

ФРАКТАЛЬНО-ВИХРОВА МОДЕЛЬ ВСЕСВІТУ. ЧАСТИНА 20 Хондогий М. В.	352
---	-----

СЕКЦІЯ XXI. ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

ELEMENT ARCHITEKTONICZNY W KONTEKŚCIE INTERMEDIALNEGO WYMIARU PROZY BRUNONA SCHULZA Matorina N.	362
--	-----

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ПРОЄКТИ В КУРСІ «СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» Богдан С.	366
ІНТЕГРАЦІЯ КОНТЕНТНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕС ВИКЛАДАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ГРАМАТИКИ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ Гапончук А. О.	369
ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ МОВЛЕННЯ: ЯК МОВА ВПЛИВАЄ НА СПРИЙНЯТТЯ РЕАЛЬНОСТІ Дудник Я. П.	372
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МОВНОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У НЕМОВНОМУ ЗВО Дузь Л. І.	375
ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ВИКЛАДАЧЕМ ТА СТУДЕНТАМИ НА ЗАНЯТТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ Клюфінська І. М.	377
«НЕ РОЗВІЯЛИСЯ ЧАРИ, НЕ ВТОНУЛИ НЕНЮФАРИ»: ОБРАЗ ЛОТОСА В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ Науменко Н. В.	380
ІНФОРМАЛЬНА ТА НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК ВАЖЛИВІ КОМПОНЕНТИ ДИСЦИПЛІНИ «ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ» Сколоздра-Шепітко О. Р.	388
ДО ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗАКОНІВ МИЛОЗВУЧНОСТІ В ДІЛОВИХ ПАПЕРАХ Степанюк Г. М.	392
 СЕКЦІЯ XXII. ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ	
ДЕРЖАВНА ВЛАДА В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОЛІТИКО-ІНСТИТУЦІЙНИЙ АНАЛІЗ Білоцерківська О. М.	396
МЕРЕЖЕВИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ Козирецька Д. Ю.	400
МЕТОДОЛОГІЧНІ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОГО АСПЕКТУ ВЛАДНИХ ВІДНОСИН Федорчук В. Я.	403

СЕКЦІЯ XXIII. РЕЛІГІЄЗНАВСТВО ТА БОГОСЛОВ'Я

ОСОБЛИВОСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ Дорош А.	406
ВПЛИВ ЦЕРКОВНИХ ІНСТИТУЦІЙ НА ПРОЦЕСИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ Кобетяк Т. Р.	409

СЕКЦІЯ XXIV. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

АВТОМАТИЗАЦІЯ РОЗРАХУНКУ НАВІГАЦІЙНИХ ПАРАМЕТРІВ ПОЗИЦІЇ СУДНА НА ПРИКЛАДІ ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО КООРДИНАТ Безбах О. М., Камінська Н. Г.	412
РЕФЛЕКСИВНІСТЬ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ АВІАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ Бикова О. І.	416
РОЛЬ САМОНАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЙОГО ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ Бут Я. В.	424
ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ І ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ АНГЛОМОВНОГО СЕРЕДОВИЩА У ФАХОВІЙ ПЕРЕДВИЩІЙ ОСВІТІ Жукова Ю. В.	426
ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ Кісіль І. Р.	430
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ ОСВІТИ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ШКОЛІ ДЛЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ Кись З. М.	433
РОЗЛАД АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА З ПОРУШЕННЯМ МОВНОЇ ФУНКЦІЇ Курляковська І. М.	437
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ (ЗА ПРОГРАМОЮ «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ») Лепка О. Ф.	440
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД У ВИХОВАННІ ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЗАСОБАМИ АКАДЕМІЧНОГО СПІВУ Лінь Ваньї.	444

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ РЕСУРСІВ У НАВЧАННІ Нечитайло Л. Г., Карабцова В. Т.	446
СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ В ГАЛУЗІ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК Перевозник А. М.	450
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ АРТИСТІВ- ВОКАЛІСТІВ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА Процишина О. Ю.	452
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ Сичева М. І.	454
РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ Толочко С. В., Трутеня А. В.	456
ІНТЕРАКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ОНЛАЙН Чепур О. О.	460
СЕКЦІЯ XXV. ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ	
ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЖІНКИ У ПЕРІОД ВАГІТНОСТІ Голденблат М. А.	463
РОЛЬ СТРЕСУ У РОЗВИТКУ ХРОНІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ Качур І. О.	466
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ СТЕРЕОТИПІВ НА ВИБІР ПРОФЕСІЇ ПІДЛІТКАМИ Ковальчук О. В.	470
ТРАЕКТОРІЯ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ІЗ ФУНКЦІЙНИМИ ПСИХІЧНИМИ ОБМЕЖЕННЯМИ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ТА ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ Кудрявченко М.	475
АГРЕСИВНІСТЬ ЯК ПРОЯВ ПЕРЕЖИВАНЬ ВНУТРІШНЬОСОБИСТІСНОГО КОНФЛІКТУ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ Пилипенко Д. Ю.	482
ПСИХОАНАЛІЗ ТА ПСИХОАНАЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТЛУМАЧЕННЯ СНІВ ЗА ФРЕЙДОМ Теодорович Н. І., Сікорська Л. Б., Павлюк Г. В.	487

ПРОЯВИ ПОСТТРАВМАТИЧНИХ СТРЕСОВИХ РОЗЛАДІВ Теслюк В. М., Лучнікова Г. В.	498
--	-----

СЕКЦІЯ XXVI. МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

UKRAINIAN PHYTOCOMPOSITION «BALM TRUSKAVETS», METABOLISM, PHYSICAL WORKING CAPACITY AND NEURO-ENDOCRINE-IMMUNE COMPLEX Fihura O. A.	500
--	-----

ПОШИРЕНІСТЬ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ДИСПЕПСІЙ СЕРЕД СТУДЕНТІВ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЗІ СПОСОБОМ ЖИТТЯ Григорук А. К., Юрченко К. А.	505
---	-----

ГОЛОВНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ «СИНДРОМУ БІЖЕНЦЯ» Григорян О. В.	509
--	-----

СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ СТОВБУРОВИХ КЛІТИН У ЛІКУВАННІ НЕОНАТАЛЬНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ Громова В. Д.	511
---	-----

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НА КАШЛЮК СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД 2019-2024 РОКИ Кречківська Л. М., Молоток В. В.	514
---	-----

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ СПАДКОВИХ ЗАХВОРЮВАНЬ У ДІТЕЙ Ластівка І. В.	520
---	-----

ХВОРОБА ВІЛЬСОНА: ГЕНЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ Ластівка І. В.	524
--	-----

СЕКЦІЯ XXVII. ФАРМАЦІЯ ТА ФАРМАКОТЕРАПІЯ

СТАН ПЛАЗМАТИЧНИХ МЕМБРАН ГЕПАТОЦИТІВ ЩУРІВ НА ФОНІ ПАРАЦЕТАМОЛОВОГО УРАЖЕННЯ ТА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ГУСТОГО ЕКСТРАКТУ З ТРАВИ ЦИНІЇ ВИТОНЧЕНОЇ Сусідик Х. В., Качур О. І., Гарліцька Н. І.	528
--	-----

СЕКЦІЯ XXVIII. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: МОЖЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ Кудрявець Д. С.	530
--	-----

ІНТЕГРАЦІЯ ДІДЖИТАЛ АУДИТУ ВИТРАТ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ІНСТРУМЕНТУ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСАМИ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Тетеря Вероніка Сергіївна

магістр спеціальності 071 Облік і оподаткування

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

В умовах швидкої цифровізації економіки та потреби у високій ефективності фінансового управління, діджитал аудит витрат на виробничих підприємствах стає важливим інструментом для оптимізації витрат і підвищення ефективності виробничих процесів. Основною метою цього аудиту є ідентифікація потенціалу для зниження витрат і покращення управління фінансовими потоками.

Діджитал аудит витрат передбачає інтеграцію сучасних цифрових технологій, таких як програмне забезпечення для аналізу даних, штучний інтелект, інтернет речей і роботизовану автоматизацію процесів. Вони дозволяють автоматизувати багато етапів обробки та аналізу витрат, що значно підвищує точність і швидкість аудиту [1;2].

Одним з ключових аспектів діджитал аудиту є здатність до глибокого аналізу та візуалізації витратних даних, що дозволяє керівництву підприємства легко сприймати результати та приймати обґрунтовані рішення. Застосування аналітичних методів дозволяє виявити неефективні ділянки і оптимізувати використання ресурсів [1; 2].

Застосування цифрових інструментів дозволяє автоматизувати процеси збору, аналізу та моніторингу витрат. Це дає змогу знизити час на перевірку даних, зменшити ймовірність людських помилок та забезпечити оперативне реагування на будь-які зміни у витратних моделях підприємства [4].

Діджитал аудит також надає підприємствам можливість здійснювати прогнози майбутніх витрат, що є важливим для стратегічного планування та коригування бюджетів. Завдяки аналізу великих даних можна розробляти більш точні прогнози, що дозволяє підприємствам краще підготуватися до майбутніх фінансових викликів.

Важливим результатом діджитал аудиту є покращення контролю за витратами підприємства. Використання цифрових технологій дає можливість здійснювати більш детальний і точний контроль за всіма етапами виробничого процесу, що сприяє зменшенню ризиків і покращенню ефективності фінансових операцій [4, с.28].

Інтеграція діджитал аудиту витрат дозволяє підприємствам бути більш конкурентоспроможними, оскільки ці технології дають змогу здійснювати швидку адаптацію до змін у ринкових умовах і виробничих процесах. Крім того, цифрові інструменти забезпечують більшу прозорість фінансових операцій, що підвищує довіру з боку зацікавлених сторін [4].

Однак, для успішної інтеграції діджитал аудиту необхідно враховувати низку викликів. Серед них можна виділити технічні помилки, потребу в додатковому навчанні персоналу, високі витрати на впровадження нових технологій та забезпечення безпеки даних. Водночас, ці недоліки можна мінімізувати завдяки постійному оновленню програмного забезпечення, розвитку аналітичних компетенцій та створенню на підприємстві культури цифрової трансформації.

Висновок: Діджитал аудит витрат на виробничому підприємстві є потужним інструментом для оптимізації витрат і підвищення ефективності управління фінансами. Впровадження інноваційних цифрових інструментів дозволяє не лише знизити витрати, а й покращити загальну конкурентоспроможність підприємства, підвищити точність прогнозування витрат і забезпечити більш ефективний контроль за фінансовими потоками.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 року № 2258-VIII . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV із змінами та доповненнями, URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Бондар М. І. Концептуальні підходи до вдосконалення бухгалтерських програмних продуктів. Інформаційні технології у змісті освіти та практичній діяльності фахівців з обліку і аудиту: проблеми методології та організації. Київ : КНЕУ, 2020. С. 27-30.
4. Грицак І. І. Управлінський облік за центрами відповідальності: доцільність та основні вимоги організації. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13135/1/176_Gricak_423-426_69.pdf.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ VIII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ
ДО НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

31 січня 2025 року Дрогобич, Україна

Українською, англійською та польською мовами

*Всі матеріали пройшли оглядове рецензування
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори*

Підписано до друку 31.01.2025. Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Гарнітура Cambria. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 45,66. Замовлення № 25/001. Тираж: 50 примірників.
Віддруковано з готового оригінал-макету.

Контактна інформація організаційного комітету:

ГО «Міжнародний центр наукових досліджень»
21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 40, офіс 103
Телефони: +38 098 1948380; +38 098 1526044
E-mail: info@mcnd.org.ua

Видавець: ТОВ «УКРЛОГОС Груп».
21005, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18, офіс 81. E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 7860 від 22.06.2023.